

ప ప్రే ప డు చు

[నాటకం]

వివిశ్వాత్పి శ్రీరామమూర్తి

దేశికవిత్తామండలి
విజయవాడ - 2

దేశీ ప్రముఖ
ద్వితీయముద్రణ
నవంబరు— 1955
హక్కులు రచయితవి
వెల : రూపాయిన్నర

దేశీ ప్రెస్
విజయవాడ.

సంపాదకులు :

బొందలపాటి శకుంతలాదేవి
శివరామకృష్ణ

పాత్రలు :

పురుషులు

సూరయ్య :	గృహస్తు, రైతు	వయస్సు	50 సం॥
గోపీ :	సూరయ్యకొడుకు	..	12 ..
గంగులు :	సూరయ్యపాలేరు	..	40 ..
రంగయ్య :	సూరయ్యనాపమరది	..	48 ..
చంద్రం :	రంగయ్యకొడుకు S. I.	..	22 ..
కామేశం :	జమీందార్ కొడుకు	..	18 ..
భాసిం :			

స్త్రీలు :

రమాదేవి :	జమీందారిణి	వయస్సు	30 ..
కాంతం :	సూరయ్యకూతురు	..	14 ..

1950 వ సం॥రంలో రాజీనాడలో ప్రఖ్యాత హిందీనటుడు పృథ్వీ
రాజు సమక్షాన జరిగిన అంధ్రనాటక రికావరిషిస్తు నాటక
పోటీలలో ప్రథమ బహుమతి పొందిన నాటకం.

* * *

పరిషత్తు ప్రదర్శనంలో పాల్గొన్న సటీసలులు :

- సూరయ్య : శ్రీ చినిశెట్టి శ్రీరామమూర్తి
రంగయ్య : ,, ఎ. వి. సుగృహరావు
చంద్రం : ,, చుండ్రు సూర్యనారాయణ
గంగులు : ,, పోకల నరసింహారావు
గోపీ : ,, కె. యస్. చలం
కామేశం : ,, లంక సుబ్రహ్మణ్యం
భాసిం : ,, జక్కంపూడి సత్యం
కాంతం : శ్రీమతి పి. సీతాకుమారి
రమాదేవి : ,, పి. హేమలత.

మ్యూజిక్ :

శ్రీ జి. గంగరాజు

ఆర్కెస్ట్రా :

శ్రీ టేకి ఆంజనేయులు, పరశురాం, అప్పారావు

మాచి రైతూ సోదరులారా,

గోపీ :

ఆరలిదేవత నాశముకొరీ

కాంతం :

అందరుకలసి ముందుచుదారీ

గోపీ - కాంతం :

వేయగ వేగమె రా రండోయ్

ధారదేశపు యోధుల్లారా.

॥రే లండోయ్॥

[పాట అనంతరం, గోపి, నెమ్మదిగా టిఫిన్ కేరీయర్ మాత్రమేనుట్టాడు.]

గోపి : నాన్నోయ్ ! నాన్నా ! మా బలేకూర

నూర : (వచ్చి) ఏం కూర ?

గోపి : చేపముక్కలు లాగున్నాయ్.

కాంతం : వాలుగకూర నాన్నా !

[గంగులూకూడా బోపలనుంచి వస్తాడు]

నూర : ఎక్కడిదమ్మా కాంతం ?

కాంతం : చంద్రం బావ పట్టుకొచ్చాడు. ఆళ్ళ చెరువులో వేటాడా రంట.

నూర : గంగులూ ? ఆడికున్నదయ రంగయ్య బావకూడా లేదు. అంతా దానిపోలిక.

గంగు : ఆ తల్లి అన్నపూర్ణమ్మ కడుంజే. ఆ యమ్మని తల్లు కుంటేనే పాపాలుమోతాయి.

నూర : బెల్లముండగానే చీమలు చేరతాయిరా ! డబ్బులేన మనిషి చచ్చినవాడితో సమానం. అంతెందుకరా !

మా గోపీగాడి తల్లి ఉన్నప్పుడు రంగయ్య మా యింట్లో నేగా బతికింది. “చెల్లమ్మా చెల్లమ్మా” అంటూ వచ్చేవాడు; చేతికి దక్కింది స్వల్పము పోయేవాడు. యిప్పుడంటాడంటు... నూరయ్యకూ నాకూ చుట్టరిక మేంటి... అని.

గోపీ : అల్లాగా నాన్నా !

గంగు : సరాలమీద కుసుపు పడిమంత్రాన్న సిరి అన్నారు. డబ్బండి డబ్బు! డబ్బే పలికితాదా పలుకులు.

కాంత : కూర చల్లారిపోతుంది నాన్నా !

నూర : తిండికే మొచ్చిందమ్మా, తల్సుకుంటే గుండెలు తరుక్కు పోతున్నాయి... ఒకనాడు ఇరవయి యకరాల కండ్రికి మోతుబరి పైతుని. ఈ రోజుని రెండకరాలతో నిలబడ్డాను. కాలు బయట పెడితే యెక్కడ కంది పోతాయో నీ పాదాలని కళ్ళల్లో పట్టుకుని కాపాడాను. ఈ నాడు గడపక పొలాలలోక నుండు తెప్పించుకోవలసిన గతి పట్టింది.

కాంత : పదిబారల దూరంలో నున్నయింటి దగ్గర్నుంచి, అన్నం తీసుకు రావడమే తప్ప నాన్నా ?

గోపీ : గడిచేవాళ్ళు బురకాలు కప్పకూని గోసాలుసేస్తారు. రెక్కాడితేగాని ఊక్కాడదు. మనకెందుకులే ఆసీటూ గోటూను.

నూర : అంటే సరిపోద్దంటూ. నీతిగలవార్యు పీఠిలో నిలబడితే వేలట్టి హాపిస్తారు. ఘోషాచేస్తే పాలు. మంచున్నా,

చెడ్ఱున్నా యెంత మర్యాదగల కుటుంబంరా అని పొగిడేస్తారు.

గంగు: రమా దేవిగోరి యవ్వారంలో ఉన్న కిటుగద్దదే !
రంగయ్యగోరు బాగుపడ్డానికి కారణం యేంటి ?

కాంత: ఉమ్. గంగులూ ! రంగయ్యమావొస్తున్నాడు.

గంగు: అదేనమ్మా రాస్కారం ! ఉన్నోళ్ళు మాటంటే పూరవతలున్నోళ్ళు కూడా ఉలుక్కు మడతారు. లేనోడి మాటల్లో సత్తెవున్నా తెక్కేలేదు...మాయ దారి పెపంచకం...

[రంగయ్య ఆ మాటలు వింటూ వస్తాడు]

రంగ : ఏమిటోయ్ ! సూరయ్య బావకు వేదాంతాలు చెబు తున్నావ్ !

గంగు: నే నెంతటోణ్ణి బాబయ్యా ఏదాంతకాలు సెప్పటానికి. యేవన్నా సాపితే మీలాంటి గ్యానం తెలిసినోళ్ళు సాప్పలిగాని...

రంగ : యేం బావా ! వీణ్ణి పా లేరుగా ఉంచింది, మాటలు చెప్పడానికే అనుకుంటాను.

గంగు: యేమండోయ్ బాబూ ! ఇది మీ పొలవూ, కాదూ, మీపనీ సేయటల్లా, నా పెత్తాపన మీకెందుకంట ?

రంగ : నోరుముయ్యరా ! తలబిరుసు తగ్గించుకో. కులివాడి లక్షణాలతోనే బ్రతుకు ?

గంగు: ఏ! ఇప్పుడు కలకటేర్చున్నానా! ఇదిగోబాబూ మీ
రెలా పెద్దరైతులయ్యాగో మీరుకూడా గ్యాసకం
పెట్టుకొని...

నూర: గంగూ! పొగరుమోస్తనం యెక్కువగా ఉండే!
పెద్దోళ్ళతో పేచీకి దిగుతావెందుకురా? నీను నువ్వు
చూసుకోరాదూ?

గంగు: ఉన్నమాటంటే పొగరుమోస్తనం అంటారులేండి.
అంతా... పెద్దమడులులే... (అంటూ వెళ్తాడు.)

నూర: వాడికేం తెలీదు బావా!

రంగ: ఎందుకు తెలీదూ! నువ్వు లోకువిచ్చి నెత్తిమీదయెక్కిం
చుకొని వాళ్ళలా తయారుచేశావ్.

నూర: నేను తయారుచేసేదేముంది బావా!... కూలీ, రైతు,
అని భూదేవి దగ్గర యేదాల్పెట్టుకుంటే వసులెలా సాగు
తాము.

రంగ: బాబూచి. ఇంట్లోకి తీసుక వెళ్ళి అన్నం పెట్టలేక
పోయావ్? వాడుకూడా పెద్దరైతయ్యేవాడు?

నూర: పెట్టోలోటొస్తే కులాలు గిలాయి సక్కనే పెట్టి, వాడికి
యెంట్లో అన్నం వేడ పెట్టాలి. వాడూ రైతేనా అంటు
న్నావు. నిజం అడిగితే నిష్కారం కాని, రైతంటే ఎవరు?
నుట్లోనినకనివాడు రైతేనాను...

రంగ: మరి మీ భూములుండేవాళ్ళంతా!

నూర: చెట్టుపీడు చెప్పకొని కామలమ్మకునేవాళ్ళు.

రంగ: యేమిటి?

శకార : నిజమేజావా ! వాళ్ళను భూస్వాములనో, పెట్టుబడిదార్లనో అనాలి. అంతేగాని రైతోడంటే నాకు సచ్చదు.

రంగ : గడవక స్వంతంగా వ్యవసాయం చేసుకునేవాళ్ళు ఈలా గనడంలోనే గొప్పతనముంది.

గోపి : పొరపాటు మావయ్యా ! అన్యాయంచేసి మా నాన్న మన్నా ఆస్తిగడిస్తే బావలాగ బి. యే. దాకా చదివి ఏ ఇనసమెట్టర్ ఉద్యోగం కోసమో పాకులాడేవాళ్ళే.

రంగ : అందుకేగా అ, ఆ లతోనే అంతమైంది నీ చదువు. నీలాటివాడు పుట్టాడు కాబట్టే మీ నాన్న మహా సుఖాన్న సుఖవిస్తున్నాడు.

గోపి : నువ్వు రమాదేవిగారి యిల్లు పట్టబట్టే జమీందారు గారు పోయారు. నువ్వు అన్యాయం చేయ్యబట్టే మా నాన్న యిలా అయ్యాడు.

నూర : గోపీ !

రంగ : ఈ మాత్రందానికే యిత మిడిసిపడుతున్నాడు. ఇంకా వుంటే వీణ్ణి పట్టగలవా.

కాంత : ఇప్పుడైనా ఎవరిసొమ్మా ఊరికే తినడం లేదు లే మావయ్యా !

రంగ : ఓ, హో, హో ! కాంతమ్మగారా ! ఇంతవరకూ చూడనేలేదు కోడలా !

కాంత : చూస్తే మాత్రం నీకు కనపడతామీ ! మా అమ్మతో పాటే...

రంగ : మావయ్యకూడా పోయాడు. అంతేగా? అనమ్మా అను. నీ కడ్డేముంది. అనవలసినదానవు నువ్వు; పడ వలసిన వాణ్ణి నేను. కాలం !

సూర : పిల్లలతో యేమిటి బావా !

రంగ : పెద్దమాటలాడే పిల్లలదగ్గర పెద్దవాళ్ళు కూడా చిన్న వాళ్ళే. మంచి మర్యాదా తెలిసుంటేగా...

సూర : నిజం రంగయ్యబావా ! నీ మర్యాద ముందు మా మర్యాదెంత ? ఆస్తితోపాటే...మర్యాదకూడాను.

గోపి : ఆస్తి నుంటేనేయేమిటి, మర్యాద ? అయితే మావయ్య ఆస్తికన్న రంగసానికే యీ పూళ్ళో యెక్కువ ఆస్తి ఉండే !

సూర : ఊనుకోరా ! మర్యాద తెలిసున్న మామయ్య దగ్గర అలా మాటలాడితే కోప్పడతాడు.

రంగ : పిల్లలూ తెలుసుకున్నారు, నువ్వు తెలుసు కున్నావ్ మర్యాద. ఇంతకన్నా మర్యాదేముంది ? సిగ్గు శరం లేకుండా వయస్సొచ్చిన పిల్లని చేలగట్టుల్లో తిప్పు తున్నావ్ గా...రేపటినుంచి...

సూర : రంగయ్యబావా ! నిదానించి మాట్లాడు ? మంచి మనిషి కొకమాట, మంచి గొడ్డుకొక దెబ్బ. నీతిని చంపుకుంటే నేనూ నీలాంటి వాడినే; చుట్టరికాన్ని చూసి ఊరుకున్నాను.

రంగ : లేకపోతే...

సూర : నువ్వన్న మాటకు 'నీ కళ్ళు తెరిపించేవాణ్ణి !

రంగ: కళ్ళు తెరుచుకునే కాలం త్వరలోనే వస్తుంది. కంగా
రెండుకు ? ఖాసిం, కామేశం, వస్తున్నారు. ఆ కబును
చెప్పడానికే వచ్చాను. రేపే పట్టుబడి. (నెల్తాడు)

కాంత: అబ్బ... యెంతకోపమో మానవయ్యకి...

గోపి : (టిఫిన్ కేరియర్ తీసుకొని) ఇదిగో సూరయ్యబావా !
కాసిం, కామేశం వస్తున్నారు. రేపే పట్టుబడి... ఇది...
మనపట్టుబడి. (అంతా నవ్వుతారు. సూరయ్య గోపి
లోపలకు వెళ్తారు)

[కాంతం ధాన్యం కాపాకాన్తూ పొడుతుంది.

చంద్రం వెనకాల నుండినచ్చి పాడతాడు.]

పొ దు :

కాంతం :

ఎరో : మాలి ఎరో ! మాలి ఏరో :

చంద్రం :

ఓహో

కాంతం :

చెట్టుమీద తుమ్మెదాల యుమ్మరేలరా

చంద్రం :

ఆహా

॥ఎరో॥

నవ్వుచున్న పువ్వుగుండె తేనెచూడగా

తేనెచూడగా

దవ్వునుంచి చివ్వుమంచు దరికిచేరగా

దరికిచేరగా

॥ఎరో॥

కాంశం :

కోకిలమ్మ మాతలోని కోతలేమిరా....

కోతలేమిరా, కోతలేమిరా.

నీతిజాతిమరిచిపోయి మోతలేలరా,

మోతలేలరా, మోతలేలరా.

చంద్రం :

వలపులోనే కులుకుచూడ వలుకుచున్నదీ వలుకుచున్నది,

వలుకు, లోనే చులుపుచూడ వలపుయున్నదీ

వలపుయున్నది ||ఎరో||

కాంతం :

గాలిలోనే వాసనలా గోలలేమిరా :

గోలలేమిరా, గోలలేమిరా !

సోలిపోయె మనసుచూడ, చోద్యమాయెరా,

చోద్యమాయెరా, చోద్యమాయెరా ! ||ఎరో||

చంద్రం :

టీహా.

కాంత: నువ్వు దొంగతనం చెయ్యడానికి వచ్చావ్.

చంద్ర: ఎవర్ని ?

కాంత: ఒంటరిగా వున్న ఆడదాన్ని.

చంద్ర: అలాగా ?

కాంత: అందుకు నిన్ను ఖైదు చేస్తా.

చంద్ర: చిత్తం !

కాంత: దొంగని కట్టిపారేస్తాను.

చంద్ర: నీ చేతుల్లో నేనా ?

కాంత: ఎవరెదురుగా మాట్లాడుతున్నావో తెలుసా ?

చంద్ర: ఎవరు ?

కాంత: ఇనసమెట్టర్ !

చంద్ర: ఎప్పటినుంచీ ఉద్యోగం ?

కాంత: ఎంత ? ... రేపో మాపో మనకి ఆద్రోస్తుంది.

చంద్ర: మనకే నేటిటి దెబ్బలు. (ఇద్దరూ నవ్వుకుంటూ)

కాంత: నువ్విక్కడుండగానే మావయ్యను పట్టికొట్టికుండా పోతున్నాయి; నువ్విక ఉద్యోగానికెళ్ళావంటే...

చంద్ర: వెళితే...

కాంత: ఉన్న భూమి అమ్మిస్తాడు. మాకొకంప కూడా పోకుండా చేస్తాడు.

చంద్ర: ఎవరు ?

కాంత: మీ నాన్నే... మానాన్నని అమాయకుణ్ణివేసి యీ గతికి తీసుకు వచ్చాడుగా; ఇకనుంచి...

చంద్ర: అలాగెప్పటికీ జరగదు కాంతం. నేను యెంతదూరంలో ఉన్నా, నా మనస్సెప్పుడూ యిక్కడే వుంటుంది.

కాంత: (విచారంగా) ఏమో... మాకు అమ్మలేదు. మావయ్యకూడ దూరమయ్యాడు.

చంద్ర: ఛీ ! అవేమాటలు కాంతం ! కాంతం ! ఇలారా !

[కాంతం దగ్గరకు వస్తుంది]

చంద్ర: ఆ పట్టి లేంచేస్తున్నాయి ?

కాంత: విష్ణు తింటున్నాయి.

చంద్ర: కామి... ఆ జంట...

కాంత: సూర్యుడు కుంటున్నాయి.

చంద్ర: అదీకాదు... (దగ్గరగా వస్తాను)

కాంత: (గ్రహించి) అదా! నీ చెవి పట్టుకోమంటున్నాయి.
ఈలాంటి చిలిపిపనులు చెయ్యొద్దంటున్నాయి. (చెవిపట్టుకుంటుంది)

చంద్ర: నేనును లే విడిచిపెట్టు?

కాంత: ఇంక అలాంటివి చూపించకే!

[రంగ: శబ్ద వర్షాడు - చంద్రం కాంతం నివ్వగపోతారు.]

రంగ: ఇంతక్రితే అన్నాగా. సూర్యుడు పెద్ద కోసం వచ్చింది. చంద్రం! ఇంత బ్రతుకూ బ్రతికి ఇంటి పనులకాల చచ్చినట్లు యివేం పనులూ!... వేటగాడు గాం వేశాడనుకున్నా, చేపకూడా త్వరగా వచ్చి, ఎర్రడు ముట్టుకోలేదే; ఇంత చదువూ వదిలి...

చంద్ర: పంటి మీరనేది?

రంగ: ఎర్రకో పడతానికి ముందు నెరివాడ పొవుతున్నావూ అని.

చంద్ర: నేనా?

రంగ: కాదు.

కాంత: ఎర్రకో?

రంగ: సుపేర్.

చంద్ర: వేటగాడు మావయ్యా, చేపను నేను, అగ్గమైందా కాంతం. నాన్నా నిన్ను నే మన చెరువు వేటాడారు కదూ! ఆ జ్ఞాపకంలో యేదో అనేకాలుంటాయి. న్యాయంగా చూస్తే; ఆమె ఎరాకాదు, నేను చేపనూ కాదు, మెదడున్న మానవులం మాత్రమే!

[కాంతం మరొక వైపు వెళ్తుంది]

రంగ: అందుకేనేవీటి సిగ్గులేకుండా చేలగట్టాల్సిందే...

చంద్ర: ఆడుకుంటాం! పాడుకుంటాం!

రంగ: ఆ పైన మొత్తుకుంటాం.

చంద్ర: ఎందుకు?

రంగ: ఇంకా యెందుకని అడుగుతావేమిటా! బి. ఏ. చదువు కున్న నువ్వు ఆ పిల్లను ...?

చంద్ర: పెళ్ళిచేసుకుంటా.

రంగ: ఆ.

చంద్ర: ఆలోచించండి నాన్నా!

రంగ: ఏమిటి?

చంద్ర: అత్తయ్యకిచ్చిన వాగ్దానం.

రంగ: ఏమనిచ్చాను?

చంద్ర: కాంతానికి నన్నిచ్చి పెళ్ళిచేస్తానని.

రంగ: ఎవరన్నాను?

చంద్ర: మీరే అన్నాను. నేనుకూడా విన్నాను. అప్పుడు బాగా చిన్నవయస్సు సూది. కాని, ఆనాటి మీ

మాటలు ఈ వయసులో బలవత్తరమైన కోర్కెలుగా మారాయి. మీ కళ్ళకు మే మెప్పుడూ యింత చనువుగా కనుపించలేదు. కనునిగించితిర్వాత చాచడం కూడా చేత కాదు. నేను కాంతాన్నే పెళ్ళాడతానని మరొకమారు చెప్పుతున్నాను.

రంగ : చంద్రం ! ఆమె తృప్తిగా చాచడంకోసం ఆ మాటన్న మాట నిజమే. కాని, బ్రతికున్నవాళ్ళ భవిష్యత్తును బాగుచేయటం చచ్చినవాళ్ళకాదు, బ్రతికున్నవాళ్లే... కాబట్టి, చచ్చినవాళ్ళకిచ్చిన వాగ్దానాన్ని తెలివైన వాడు చచ్చినవాళ్ళతోనే సమాధిచేస్తాడు.

చంద్ర : నాన్నా !

రంగ : నువ్వు నాతో ఈ విషయంలో ఏకీభవించాలి.

చంద్ర : నా చేతిగానిసని.

రంగ : చంద్రం !

చంద్ర : అత్తను చంపుకోలేను.

రంగ : నేనూ ! చెబుతున్నది...

చంద్ర : ఎవడు ప్రియా సరే.

రంగ : నన్ను ఎవరించి ఇల్లూవాకిలీ తీసుండా పోయేవాడికి ఇల్లులే పోతావా ?

చంద్ర : నాన్నాగారూ ! మానవుడు మానవుడుగానే బ్రతకాలి. జంతువుగా బ్రతకడం నా చేతిగాదు.

[సూర్యుడువస్తాడు - చంద్రం, రంగయ్య మట్లాడడం.]

సూర: కాంతమేది, చంద్రం ?

చంద్ర: అలా వెళ్ళింది. (వెళ్ళాడు)

రంగ: కాంతానికి చంద్రాన్ని కాపలా పెట్టావా బావా ?

సూర: అలా అడుగుతావేమిటి ?

రంగ: అబ్బే యేవీలేదులే. (నవ్వి) పాపం. నువ్వు చాలా ఆశలో పడ్డావు.

సూర: అంటే ?

రంగ: నా చెల్లెలు పోతున్నప్పుడిచ్చిన వాద్దానాన్ని జనుప్రతాననే సమ్మకంకో నీవుంటే, ఆ ఆశ నిరాశ అవుతుందని యెప్పటినుంచో చెప్తూమనుకుంటున్నాను.

సూర: కాంతం పెళ్ళిగురించా ?

రంగ: అవును.

సూర: పేదవాణ్ణి !

రంగ: అందుకే. లక్షాధికార్ని అల్లుడుగా చేసుకోవడం తప్పంబున్నాను.

సూర: ఆడి తప్పడం మంచిది కాదు బావా ! మనిషిపోయినా మాట నిలుస్తుంది.

రంగ: నీతనే ఖ్యాతికోసం నేను బ్రతకడంలేదు.

సూర: అందుకు నీతిలేని గోతిలోనే కూలిపోతావా ?

రంగ: మాటలు పెంచడం అనవసరం.

సూర: బావా !

రంగ : బానా ! అని పిల్చినా నా బంగారం నీకేమీ అంటదు.

సూర : నా దగ్గర బంగారమున్నప్పుడు, నువ్వు నాకు బానిసవే అయ్యావ్. నువ్వు కానీకికూడా ఆశించే ఆ రోజుల్లో, నా ఆస్తిచూచి, ఆశపడి మా అమ్మాయికి మీ అబ్బాయిని చేసుకుంటానని మాటన్నావ్. కాంతానికీ, చంద్రానికీ, పెళ్ళవుతుందని పదిమంది బంధువులు అనుకున్నారు. కాలం మారింది. నువ్వొస్తావని పరుడవయ్యావు, నేను పేదవాణ్ణియ్యాను. అది కారణంగా అన్నమాట తప్పుతావా ? యిది నీకు ధర్మంగా ఉందా ? ఇక నేను పదిమందిలో తలెత్తుకుని ఎలా బ్రతకను ?

రంగ : ఒకళ్ళ బ్రతుకును గురించి మరొకళ్ళు ఆలోచించ వలసిన రోజులు ఇవికావు. వీటలమీద పెళ్ళిళ్ళే ఎగిరి పోతున్నప్పుడు యిదొక లెక్కేకాదు. (వెళ్తాడు)

[సూరయ్య స్తుతడై అలాగే చూస్తూంటాడు. కాంతం విచారంగా వస్తుంది]

సూర : (బాధగా) అమ్మా !

కాంత : విన్నాను నాన్నా !

[యేడ్పు మొగంతో నిలబడుతుంది. సూరయ్య కాంతాన్ని ఓచార్చగల దైర్యంతోక వచ్చిన దారినే విచారంగా వెళ్తాడు. గంగులు, కాంతం వచ్చిన దారినే వచ్చి కాంతాన్ని చూసి, కాంతం చూస్తున్న శూన్య స్పృహల దేసకు చూస్తాడు.]

గంగు : అంతా అంతే ! అమామీకులు, మా అయ్య సొప్ప తేదో రంగయ్యంటే; రంగులు మడిసిరాఅని; కాంతమ్మ

గోరొ ? (కాంతం పరాయి స్త్రీగా చూస్తున్నాడు) అందాక
యెందుకు ? మీ సరసారం చిలికిమోటాకుకి తారణం
యీ రంగయ్యగోరు కాదే ? ! మీ అమ్మగోరి-
జబ్బుచేసినప్పుడు. మగనుకనీ మాకులనీ, వారికో,
కూంకో అమ్మపేస్తే బుడ్డిలకి బుడ్డిలుపెట్టి బంగారం
లాంటి పదేసిరాల బూసు పొట్ట నేర్చేటప్పుడు. అప్పుడు
తెలు బూముందా యీ రంగయ్యగోరికి.
రాస్తారంగ రమాదేవిగారి దగ్గర శిలువకున్న డబ్బేగా
ఆయన ఆస్థానాను.

కాంత: ఏం గంకులూ ! రమాదేవిగారికి ఇంకా మా నాన్న
బాకీ ఉన్నాడటగా !

గంగు: ఏంబాకీ అమ్మా ! న్నాయం రోజేస్తేగా. రమాదేవు
కితం మురికినిలిసి, పంట బూములన్నీ ముట్టిన పేస్తే
మగతాకింద దత్తావేజాలు రాముంచేదాకా ముక్క
ట్టుకు యిడినిపెట్టాడా యీ రంగయ్యగోరి. మీనాన్న
గోరు దైబంలాంటోరు కామట్టి సరిపోయింది.

కాంత: రమాదేవిగారికి మాత్రం న్నాయం లేదు ?

గంగు: న్నాయం ! న్నాయానికి అవిడగోరికి పాలా దూరం
తల్లి ! అసలు జమిందారుగోరు సచ్చిమోదానికి
కారణంయేంటి ? పోలీస్టాళ్ళ నిగాలో ఆ కేసింకావుంది
లెండి. యిదుగో శవం తగలమెట్టిన శవ్రాత ఆ
రాస్తారం ఆళ్ళకి తెలిసిందంట. లేకపోతే నాయాద్రి,
ఆ రంగయ్యని చొక్కసించేసి, చోలు కట్టాయరూ.

ఆశ్చర్యమిది సికాకొయ్య! ఒక్క దారుణమంటుండే.
ఆవిడ సవిత్ర కొడుకున్నాడు, కామేశంగోరు—

కాంత: ఎవరూ? ...పిచ్చిగా మాట్లాడతాడు.

గంగు: ఆ అద్భుతదీ—అమామికరాలవమ్మ! పిచ్చికాదమ్మా
మందెట్టారు. మందు...ఓలమ్మో...ఎక్కడన్నా అని
గినేవ్...మాసెడ్డ రాస్కారం.

కాంత: మందెవరు పెట్టారు?

గంగు: ఓరి బాబో! మీగో చెప్పడం నా పేనంమిదకే
వచ్చిందే, అమ్మోయ్! కలోళ్ళ రాస్కారాలు, కడు
పులో మెట్టుకోవాలి...రంగయ్యగోరంటా...టా...టా

[ఖాసిం బెడ్డింగ్ నూట్ కేసుతో ముందుకువస్తాడు,
తెనుక నెలొచ్చి కామేశంగోరుని కామేశంవస్తాడు]

ఖాసిం: తూత్తేరి - టా - టా - టా - క్వాచే గంగుల్.

గంగు: మరేదాగా మాట్లాడనయ్యో! సాయబయ్యో!

ఖాసిం: మరేదా గిరేదా హెందుక్కా గానీ రంగయ్యగార్
హెడ్డా?

గంగు: కాపలా మెట్టావా? కానలిత్తే ఎతుక్కో?

[కాంతం వెళ్ళిపోతుంది.]

కామేశం: ఏయ్ పిల్లా! వెళ్ళిపోయి!

కాంత: ఏయ్ పిల్లా! ఏయ్ యేంటి? గేదనుకున్నావా?

ఖాసిం: అదికారీ బిడ్డల్ని హలా సమాదానం సెప్పాకూడ
వమ్మా!

కాంత: యెవరికీ అధికారులు ? భూములకు గాని మనుషులకైనా.

గంగు: గూబ గుయ్ మనే మాట నేళావ్ తల్లీ !

ఖాసిం: హేడ్వలసినా మాటా హేడ్వావ్.

గంగు: ఏయ్ ? కాళిమోయ్ ? నేను సరైనోడ్డికాదు తెలుసా ?

ఖాసిం: కాకపోతే మాణీ సరిచేస్తాంటే. మాదీ ముస్లింకిసేటా.

కామే: (కేమేరా స్వక్తుకుని) రెడీ, మీ రిద్దరూ కుస్తీ పడుతున్న పోజులో నిలబడాలి.

కాంత: వాళ్ళతో సీకేంటి గంగూనా ! నీ పని నువ్వు చూసుకో !
నేను నాన్నను తీసుకొస్తాను.

[గంగులు వెళ్తాడు, కాంతం వెళ్ళుతుంది]

కామే: ఏయ్ వెళ్ళకు. ఆగు.

కాంత: బుద్ధుగదా లేదా. యెన్ని సార్లు చెప్పాలి మీకు. ఏయ్ ఏమిటి ?

కామే: (కేమేరా చూస్తూ) బ్యూటీఫుల్ పోజ్ ... అలాగే ఉండాలి... వన్... టూ... (కాంతం వెల్తుంది) (తీ...)

ఖాసిం: (నవ్వుతూ) మనస్సి హెల్లిగతర్వాత యేదైనా పడుతుంది వండి.

కామే: యూస్ లెస్. ముందుచెప్పిద్దామాట.

ఖాసిం: అరె... అయ్యోగార్. హిక్తా ఆడామన్నుల్కి పోటోలు తీస్తే హీపుల్కి సెడ్డాయ్.

కామే: నాకు తెలుసులేవోయ్. క్రితం తీశాను నాలుగు పోటోలు.

భాసిం: వాళ్ళి-దేఖానై...నై...నో...

కామే : ఏఁ. యేం చేస్తారేంటి...మరచాను. అవన్నీ బేక్ పోజులే.

[రంగయ్య ఆనందంగా వస్తాడు]

రంగ : కామేశ్వరగారు వచ్చారేమిటి ! మీ కోసం యిక్కడికి రెండుసార్లు రావడం పోవడం జరిగిందంటే నమ్మండి.

కామే : ప్రాప్ - కదలకండి ! నైస్ గా ఉన్నాయ్, ఫీలింగ్సు.

భాసిం: (కామేశ్వరకు చెయ్యి అడ్డుపెట్టి) పెద్దమన్నుల్ని వస్తే పొటోల్ గిటోల్. తప్పువండి...రంగయ్యగార్! కోపం దాన్ని తిన్నిచ్చావద్దూ అండి.

రంగ : నాకు తెలియదు భాసిం. అచ్యుతంగారు పోయారు పాపం! ఈయనది చిన్ననయన్ను. అంతా రమాదేవి గారిమీద పడింది. ఆమెది మాత్రం సమీపంతవయన్ను. వీరి నాన్నగారికీ నాకూ ఉండే స్నేహాన్నిబట్టి ఆయన పోవడంతోనే-ఆ కుటుంబ బాధ్యతనూ, ఇటు భూముల భారాన్ని మోయవలసి వచ్చింది.

భాసిం: బోను పాపం. మాదీకళ్ళతో రోజూ చూస్తూవుండాన్ గాదూ మారాజ్ !

రంగ : లోకులేమనుకున్నా సరే ! బ్రతికిన ఆ కాలం జమీం దాంగారంటూ తిరిగి, పోయిందర్వా, దూరంగావుంటే బాగుంటుందింటావా భాసిం ?

ఖాసిం: లోకుల్ కాకుల్ వండి. వంచీ చెడ్డా అంటార్. శెడ్డా మంచీ అంటార్.

కామే: (వడుస్తూ) రంగయ్యగారూ! చంపేస్తున్నారండీ. గడ్డిలో పెట్టి ఆ దూడల్ని చంపకపోతే బయట పెట్టి కొట్టగూడదాండి?

రంగ: (నవ్వి) అది కుప్పనూర్పుడి.

ఖాసిం: అరెహల్లా! బైట పెట్టికొట్టి బాడీ పండించవాలె మోక్ష బుద్ధివండి మీదీ.

కామే: ఇక్కడేవుండు ఖాసిం. నాలుగుమాటు లాక్కొస్తా.

ఖాసిం: బాపూ యాద్ కరో - ఓడవాళ్ళి...

కామే: పోవోయ్! నాకు చెప్పి లేమిటి. (తీ యియర్స్ యక్స్ ఫిరియన్స్ టైమిల గెంటివ్వారో, ఏ యాంగ్లీయో యే మాటు లాగాలో... (నవ్వుడు))

రంగ: ఇంత పైశ్యంమనిషి అయ్యడేమిటి?

ఖాసిం: ఖర్చం అండిబాబూ ఖర్చం. అచ్చానికారి 'బేటాయేన్లు? పిచ్చివాడి వద్దది పేన్లు! రంగయ్యగార్! నాకరీకి వచ్చి నాల్గూమాసాలు అయింది. మామీశో దేక్షం. రోజూ రోజూ బడాపాగల్ పైపోతూ హుండాడ్. పేన్లు జబ్బు అంది?

రంగ: నాకూ అదే అర్థం కావహలేదు.

ఖాసిం: "రే ! మీకీ ఎందు- అన్నం అన్నతుంది. పెద్దా పెద్దా నాన్నా కే యీ జబ్బూ హెచ్చా తెల్వాలేదు-క్యాజీ! నూ య్యూ హెచ్చా ?

రంగ : సూర్యుడు మనం కనిసిస్తామా, కూడు లేకపోయినా పోవడం జాస్తే.

ఖాసిం: హెచ్చా చెప్పాడో బాకీ?

రంగ : నూ మాటలెక్కా- పత్రమా. యేదో కావలసిన వాడు గదా అని కడుపుండబట్టిలేక ఆ అయిదెకరాల పొలం అప్పుగొర్నడిగి యిప్పించాను.

ఖాసిం: సంగతా హిచ్చూ హిచ్చేదీ లేదూ హేచ్చి ?

రంగ : మగతా యిస్తాడులే. లోగడబాకీ రాబట్టుకోవడం కష్టం.

ఖాసిం: హిచ్చేదీ లేదూ అంటే అమ్మాగార్ ఊర్కోవద్దూ అమ్మనూపాడే.

రంగ : "అదే అమ్మగారు చెప్పినట్లు అక్షరాలా అలాగే చేయండి. కంగారుపడితేనేగాని - (నూరయ్యవస్తాడు)

రంగ : (అప్పుడు) ఆ - కంగారుపడితే యెలా ఖాసిం. ఏదో - నూరయ్య చెయ్యి కూరగట్టగలమంటున్నాడు.

నూర: నూరయ్యవయినవయ్యా ఖాసిం, వచ్చి.

ఖాసిం: నాదీ నూరయ్యచేదాస్కీ- మీకూ సంబంధం లేదూ లేదు. మగతా, గిగతా ముట్టాచ్చే పైసా, గియినా యిస్తే పట్టుపోతాం.

సూర: లంకమేతకు గోదావరీతకు సరిపోతుందాయె యేం చెయ్యను ఖాసిం. కళ్ళారా చూస్తున్నావ్. ఎకరానికి పన్నెండు బస్తాలు మగతా. రాసులు చూడబోతే ఎనిమిది బస్తాలు అంచనా లేలింది. ఎంతవరకు తరుగు తుందో చెప్పలేను. అరన్న బస్తాలు మీకిస్తే - మిగిలేయి యిరవై. రంగయ్యబావకు పదిబస్తాలివ్వాలి. పాతేరుకు పదిబస్తాలు. చూడబోతే సంవత్సరం పొడుగున పడ్డశ్రమంతా - బూడిదలోపోసిన పన్నీను.

ఖాసిం: దీనిలో మిగిలేదీ నైతో....

సూర: స్వంతంలో దిమ్మంటావా?

ఖాసిం. హిచ్చేదాస్కి లేకాపోతే చిక్కుల్ని పడ్తార్.

రంగ: యేదో లేదనిపించుకుంటాడులే ఖాసిం - బావా! కాస్తో కూస్తో యిచ్చి...

సూర: మీ కడుపులన్నీ నింపాలంటావ్. నా కుప్ప నూర్చుకోవడం నీ కళ్ళారా చూచావ్. కుం చెడు గింజలు మిగిలాయా? మిగిల్లే నీబాకీ యిప్పుడేదాకా ఉంచుకుంటానా? పో... పండికుడా పైనుంచి తీర్పులు తీసుస్తున్నావా? తీర్పు...!

రంగ: బాకీ తీర్చమని చెప్పడం నీకు తీర్పుగానే కనిపిస్తుందిలే... బాకీ తీసుకున్న తరువాత తీర్చటం మన బాధ్యత.

సూర: నాలికా తాటికట్టా అది - నేను బాకీ తీసుకోవడం నువ్వు కళ్ళారా చూశావా?

రంగ : తీసుకోపోతే తిన్నదానికే రాశావ్ దస్తావేజులు. ఏయ్ ఖాసిం ! నేను చెప్పలేదూ ? ఈయనగార్కి కోపం యెక్కువని...

ఖాసిం : కోపం దేన్నీ కోపం - హెవరీకోపం హాశ్మకే నష్టం. సూరయ్యగార్ ! మీదీకోపంకో మాదీ సంబం దాన్నిలేద్. బాకీదేనా...నైకో...

సూర : దావా చేయిస్తావా ?

రంగ : దావాయేకాదు.

సూర : ఏం చేయిస్తావేంటి ?

రంగ : చేయించేదే.

సూర : అంటే !...

రంగ : చెప్పు ? ఖాసిం !

ఖాసిం : మగతాభూమి మీదీ చేతిలో ఉండదుతీసుకుంటాం !

సూర : (భయంగా) ఆఁ !

ఖాసిం : (బెడ్డింగ్ తీసుకుని) నడ్వండ్డి రంగయ్యగార్ ! మకాం మాదీ పొలంమీదా వేడ్దా.

[రంగయ్య, ఖాసిం వెళ్తారు. సూరయ్య నిర్విణ్ణుడై చూస్తుంటాడు. తెరలోనుంచి పద్యం వినిపిస్తుంది.]

పద్యం :

మునుగతించె వైచానులు మనచురాగ
లట్టి కాలమొరహ్మం పుట్టయౌను
దాటశత్రవంబుకాదిల దారితేడు,
రక్షణో, రక్షణో యిది రైరుబిడ్డ

[అంతానుంచి గంగుడు, యింటనుంచి

గోపి ప్రవేశించి గూడయ్యను చూపి]

గోపి : (భయాత్పర్యాలుగా) నాన్నా !

గంగు : (ఆశ్చర్యంగా) బాబుగారూ !

నూర : (కళ్ళనీళ్ళతో) రంగయ్యగారుడా రైతులే - రైతు కష్టం
రైతుకు తెలుసుంటారు. నట్టిది. పేదలైనను చూస్తే
పెద్దరైతుకు లోకువ. ఇంకా బాగు దొక్కంటనే కోరిక.
రైతులకు రెండే అక్షరాలు. అంతా రైతు... అందరూ
రైతుని బాగు చేయాలనే వాళ్ళే. బాగుచేస్తున్నారు.
ఎవర్ని ! మెరకనీరూ :ల్లానికే - పల్లెని నీరూ :ల్లానికే.

గోపి : యేమిటి నాన్నా ! అది ?

నూర : ఏముంది ? గోవిందకు మించిన దర్జిడంతలేను. ఇక
నుంచి ఈ భూమి మనకుండదు. తినే తిండికూడా
బాధపడాలి. ఉన్న యిల్లు, ఆ పంటింగు కొంటున్న
కొండ్రా ! ఇక మనదికాదు. మనం పడిమందిలో
బికాదులమైపోతాం ! సర్వనాశనమై పోతాం !

గోపి : (బిగ్గరగా) నాన్నా ! (అని కొగిలించుకుంటాడు.)

నూర : యేమీలేదు. (శేరుకొని) పని మొదలెడదాం రండి.

[అని వెళ్తూ ఉండగా తేగ పడుతుంది]

పల్లె పదుచు

రెండవ రంగం

[నూగనూర్ యిల్లు - నూగనూర్, గోసీ మంబం మీద పడుకొని ఉంటాను. ప్రక్క గా చాపమీద కాంతం పడుకొని ఉంటాను. రెండవవారి క్రిందనూర్ వీని కాంతం ఆకలిగ్గా పోయింది. పొట్టనూరుగిల్లు సమయం వేసుకొంటూ ఉంటుంది.]

పాట :

కాంతం :

మలిగోడి చూసింది ! తెలిపట్టు పోయింది !

మలుపులో వెలుగులే కిలకిలా నవ్వాయి

॥మ॥

వెలుగు యీనెలనన్ని చీపురిగ తాగట్టి,

చీకటి పాచినీ, తుడిచెగా సూరన్న

॥మ॥

గోమాత నీ పిలుపు ! నీమాత హృదయమ్ము !

కదలచే రైతుల కల్పవృక్షమ్మా ?

॥మ॥

చల్లని నీళ్ళలో వెల్లడిగా చాకిరిని

కల్లాది జల్లతే యిల్లు పంటమ్మా

॥మ॥

[నూగనూర్ పోయింది]

నూర: (అటులుంటూ చూసి) అమ్మా ! కాంతమ్మా ! ఎక్కడి కెళ్ళావోల్లీ (చుట్టచుడతాడు)

[కాంతం: 'మలిగోడి చూసింది' అని పొడుకుంటూ వస్తుంది]

నూర: మలిగోడి చూసిందా అమ్మా !

కాంత: చాలా సేపయింది నాన్నా !

సూర: చాలా సేపయిందీ ? (లేస్తాడు)

కాంత: ఎక్కడి కళ్ళన్నావ్ ?

సూర: పొలం వెళ్ళొద్దూ ? కొలగారం వాళ్ళొస్తారు. కొలిచి ధాన్యం వస్తుజెప్పాలి.

కాంత: చద్దన్నంతిని వెళుదువుగాని నాన్నా !

సూర: చద్దన్నానికేంటే అమ్మా ! చావో బ్రతుకో జీవీడం లేదు, యేడాది పొడుగునా కష్టపట్టుకొని అన్నానికీకూడా గింజలు లేకుండా అంతా వస్తుజెప్పటం (చుట్ట నోట్లో పెట్టుకొని) దీపం పెద్దచేశావా, అమ్మా !... అగ్ని పెట్టుందా ?

కాంత: ఉంది నాన్నా ! (లోపలకు వెళ్ళి తెచ్చియిస్తుంది)

[సూర: ధన్య అగ్నిపూజ గీస్తుంటాడు]

కాంత: పుల్లలాట్టేలేవు, ఆరిపోతుండేమో !

సూర: (చుట్ట కాల్చుకొని) ఆరదు. యెందుకొస్తుందమ్మా ! అంటుకుంటే ఆరుతుందా ! పేదనైతే అల గుండెలుగుండా ఇలాగే ముండుతున్నాయి. మూటారడం మాటలమ్మా ! (అగ్నిపుల్ల కిందపారేస్తాడు) గంగులొచ్చాడా ?

కాంత: రా లేదు నాన్నా !

సూర: అయితే దూశ్వపాకలో పేడకళ్ళు అలాగే వున్నాయన్నమాట. పోనీ లేగదూడకు పచ్చగడ్డి పరకలన్నా ఉన్నాయా ?

కాంత: నిన్నటివి నాలుగు పరకలుంటే వేసాన్నానాన్నా.

నూరః (గోపీనిచూసి) గోపిగాడు మొద్దులాగ యింకా లేవ లేదు. నాగు తప్పతుందా మరి... నేనే చేసుకుంటాను.
(వెళ్ళాడు)

[గోపీ నిద్రలో కలలంటుంటాడు; కాంత ఆశ్చర్యంగా వింటూవుంటుంది]

గోపి: ఒరేయ్... గొప్పగా! నాన్నని పిలవరా? వీళ్ళబాబు సొమ్ములా పట్టుకుపోతున్నారు, పండించినపంటంతా...

కాంత: గోపి! అరేయ్ గోపీ!

గోపి : (ఏడ్చుచుఖింపి) పట్టుకుపోతున్నారా? ఇదేనా మీ న్యాయం, యేడాది పొడుగురా, యెడనక వాననక, చెమటోడ్చి కష్టపడి కడుపు యెంపించుకొని ధాన్యాన్ని పండిస్తే; పట్టుకు పోతున్నారా?

కాంత: (వీపుమీద చరిచి) నిన్నే గోపీ!

గోపి : (ఉలిక్కిపడి కళ్ళు మలుపుకొని) ఆ...

కాంత: ఏమిటా కలనంతలు?

గోపి : ఏమో? (తిరిగి ముసుగు తిన్ని సడుకుంటాడు)

కాంత: నాన్న పొల కెళ్ళి పోయాడులే!

[గోపి మౌనంగా ఉంటుంది]

కాంత: గోపీ! నిద్ర! (ముసుగు లాగుతుంది)

గోపి : (హఠాత్తులా లేచి) అక్కా! నిన్న పొద్దుమానం ఒళ్లంతా నీలమైనా పోయింది. నాకు బలే నిద్రపోస్తోంది. లేవను? (తిరిగి ముసుగుతన్ని సడుకుంటాడు)

[కాంత సవ్యరూ నిలబడుతుంది]

చంద్ర: (వెలువలనుండి) కాంతం!... కాంతం!...

కాంత: (విని నెమ్మదిగా) బావ... (లోపలకు నువ్వురా)

చంద్ర: (ప్రవేశించి మంగిల్చుకుంటూ) నాకు తేలికా :
దొంగనిద్ర ఇంతకుముందు మీ క్లుప్తమేమిట? (మంగిల్చుకుంటూ)
మీది కుచ్చిని నీ చేతులతో తీసు

గోపి: నన్ను నిద్రలో పోనివ్వద్దామని అన్నా ! (నీచి) ఛీ!
ఇక్కడ వదుకోకుండాదు. పోలల గట్టుకోర్చి పెడుకోంటా.
(వెళ్ళబోతాడు)

చంద్ర: నేను మీ అక్కనా ?

గోపి: (చూసి వెక్కిరింపుతో) ఓ...హా...బానయ్యా !

చంద్ర: ఏమిటా వెక్కిరింపు ?

గోపి: ఎందుకా నిద్రలేపడం ?

చంద్ర: పొద్దెక్కి నా నిద్రే !

గోపి: మా నిద్రలతో మెలుకునున్నా నీకేంపని బావా ? నిజం
చెపుతున్నా. యికినుంచి మీరు యింట్లోకి రావద్దు.

కాంత: (లోపలకు వెళ్ళి) ఏ అరిగిపోయింది ?

గోపి: రావద్దంటే రావద్దు...అంతే...

కాంత: నేనూ అనుకుంటున్నా.

[చంద్రుని నిద్రలేపడంతో]

గోపి: నీ కనవసరం ఏమిట !

చంద్ర: కారణం చెప్పడం ముందే.

గోపి: కారణం మీ నాన్ననే అంటు !

చంద్ర: అడగడం సమాధానం చెప్పడంకూడా జరిగింది.

గోపి : అదిమాత్రం యెంతవరకు సమ్మతం బావా! మాట నిలకడలేని మనుషుల్తో నూట్లాడొస్తన్నాడు మా నాన్న. అందుచేత నువ్వు మా యింటికి రాకపోవడం చాలా మంచిది. (ముఖంపుల్ల నోట్లో పెట్టుకొని దొడ్లో కత్తాడు)

[చంద్రం తలవంచుకొని వెళ్ళిపోతాడు]

కాంత : బావా !

[చంద్రం వెళ్ళి తిరిగివస్తాడు]

కాంత : వెళ్ళిపోతున్నావా?

చంద్ర : వెళ్ళనున్నప్పుడు వెళ్ళక ఉండడం దేనికి?

కాంత : ఎవరు వెళ్ళమన్నారు?

చంద్ర : గోపీగారు అనలేదా?

కాంత : ఎందుకన్నాడో అర్థంకాలేదా?

చంద్ర : అర్థమైంది కాబట్టే వెళ్తున్నా!

కాంత : వెళ్ళిపోవడమేనా! వెళ్ళడానికేనా ఇంతకాలం మా యింటికి వస్తూ పోతూ ఉండడం? నన్ను సమ్మించి మోసం చెయ్యడానికేనా ఇన్ని రోజులు నటించడం? బావా! అమాయకమైన అడవాళ్ళను అన్యాయం చేయడమే నీకు ధర్మంగా ఉంటే... వెళ్ళు!

[చంద్రం మూర్ఛితుడవైపోతాడు]

కాంత : (బద్ధరగా వెళ్ళి) గీం బావా మాట్లాడవో? ఒక రోజున నువ్వు చెప్పినట్లుగాటలు గుర్తులేవు! "సశయం వచ్చినా

సరే నిన్ను పెళ్ళిచేసుకుంటాను 'కాంతం,' అని అసలేదూ! కన్నతండ్రి మూటకాదనులేవే కట్నంకోసం కలవాళ్ళున్నా కాళ్ళదగ్గర కొస్తుందని...

చంద్ర: (బిగ్గరగా) కాంతం! (దగ్గర కొన్నాడు)

కాంత: (ఏడుస్తూ) బావా!

చంద్ర: (దగ్గరగావచ్చి) కాంతం! అంతమాత్రాన మీరంతా నన్ననుమానించడం దేనికి కాంతం? మా నాన్న వద్దన్నా నిన్నే తప్పక పెళ్ళిచేసుకుంటాను. నీకు మూట యిస్తున్నా, నామూట నమ్మి కాంతం!

కాంత: (సంతోషముతో) బావా!

చంద్ర: (యిద్దరు ఒకరి దగ్గర ఒకరు నిలుచుంటారు; కాంతం చంద్రునిమీద తల పాలుస్తుంది) మన పెళ్ళి తప్పక జరిగి తీరుతుంది.

[కోపంగా గంగయ్య ప్రవేశం. కాంతం, చంద్రం వీరూ వారు. కంగారు పడ్డారు. రెండవ పైపురుంచి కూరగొట్టకపోయింది.]

రంగ: (కోపంగా) చంద్రం! (టెలిగ్రాం యిచ్చి) స్వరిప్పుడే వచ్చింది. వెంటనే డ్యూటీలో బాయిన్ కావాలి.

చంద్ర: (కంగారుగా) ఈ రోజునే? (నైనా సేసుకుంటాను)

రంగ: ఔను. ఆలస్యమైతే నీ చదువ్రా నా శ్రమా వృధా! వెంటనే వెళ్ళి ప్రయాణానికి సిద్ధమూ.

[చంద్రం కాంతంతో చెప్పి వెళ్ళగాను ప్రాంతిస్తాడు]

రంగ: చూస్తావే! ఆలస్యం కాకుండును... వెళ్ళాలి.

చంద్ర: సరే వెళ్తున్నా... (వెళ్ళలేక వెళ్తాడు)

రంగ : (సూరయ్యను చూసి నవ్వి) సిగ్గు శరం లేకుండా అంటే పెన్సికోషం వచ్చింది. ప్రత్యక్షంగా చూశావుగా బావా! మా అబ్బాయి మగవాడు భయంలేదు... కాని...

కాంత: నీలాటి మోసగాడుకాడు చంద్రంబావ.

రంగ : అబ్బో ! ముందున్నది ముసళ్ళ పండుగ-కంగారెండుకు కాంతం! విన్నావుగా సూరయ్యబావా! (వెళ్తాడు)

సూర : వయస్సునచ్చిన స్క్లిప్సు. నాన్న కోవడ్డాడనే నెపం నామీద వేయడానికి కాకపోతే ఈపను లేవిటమ్మా! ఆలోచనలు తక్కువైతే అపాయా లెక్కువౌతాయి. (దుప్పటి తీసుకొని) పొలం వెళ్తున్నా. (వెళ్తాడు)

[కాంతం వీధివైపు చూస్తుంటుంది]

గోపి : (ముఖం తుడుచుకుంటూ వచ్చి కాంతాన్ని చూచి) ఎందు కలా చూస్తావ్! బావకోసమా? వెళ్ళనీ— ఆవు చేలో మేస్తే దూడ గట్టున మెయ్యదని నాన్న చెప్పలేదూ?

కాంత: (సరధ్యానంగా) చెప్పాడు...చెబితే!

గోపి : చెబితే యేమిటి; చెబితే? నీకు మతిలేదు. నాకు చద్దన్నం పెట్టు.

[కాంతం లోపలకు వెళ్తుంది]

గోపి : (కాంతాన్ని చూసి పెదవి విరచి) యేమిటో అంతా అదోమాదిరి. (మంచంమీద కూర్చుంటాడు)

[కామేశం తలవంచి గత్తం కాయతూ వీధిలో నుండి కడగారుగా పరుగెత్తుకుంటూ వస్తాడు,]

గోపి : ఎయ్ ? ఎవ'నువ్వు ?

కామే : షోన్ టాక్ మేన్ !

గోపి : మనకు ఆ యెంగిలిపీసు అగ్గంకాదు. (అసనాలుపట్టి)
ఓ...కామేశంగారా !

కామే : మాట్లాడకొయ్ ? మళ్ళీ వస్తాడు.

గోపి : ఎవరు ?

కామే : గంగులు లేడూ ? ఆ గాస్కెల్ !

గోపి : అదాగో అదే వస్తంటున్నా.

కామే : అయ్యాం సారీ.

గోపి : అదే వస్తంటున్నా.

కామే : యక్కాజ్మీ...

గోపి : అబ్బబ్బ ! చంపేస్తున్నారండీ.

కామే : నిజం. చచ్చిపోయేవాణ్ణి ఇంకొక దెబ్బతగిల్తే.

గోపి : ఎందుకొక్కట్లాడూ ?

కామే : ఊరికే కొట్టలేదులే !

[కాంతం 'జోపనిశుంచి వస్తుంది]

కాంత : ఎవరు మీరు ?

కామే : మై నేమిజ్ కామేశం (నెనక్కితిరిగి కాంతాన్ని చూచి)
ఓ నువ్వా ! ఈ యిల్లు మీదేనా ? ఓహో బ్యూటి
ఫుల్ గా ఉండే పగ్గళాలలాగ.

గోపి : అందుకే కొట్టాడు.

కామే: అందుక్కాదు. వాడిపెళ్ళాన్ని బ్రహ్మాండంగా ఫోటో
లాగబోయాను.

కాంత: (కంగారుగా) పెద్దదెబ్బ తగిలించే పాపం. గోపి! కాసిని
నీళ్ళు తీసుకురా? ఈలా కూర్చోండి?

కామే: ఈజీచైర్ లేదూ?

గోపి : (వెళ్తూ వెనక్కితిరిగి) అదే వద్దన్నాను.

కామే: (ఉలిక్కిపడి) యక్కూజ్మీ (మంచమీద కూర్చొని)
ఇలా ఉన్నాడేమో...

కాంత: ఎవరు?

కామే: ఆ రాస్కెల్...గంగులు.

కాంత: వాడా పరవాలేదు వాడు. మా పాలేరే, వచ్చినా
యేం చెయ్యడు.

కామే: (ధైర్యంగా నిట్టూర్చి) అమ్మయ్యా! ఆసలు తీయక
పోయేవాణ్ణి. కుండలో నీళ్ళు తీసుకొస్తోంది...వెనకాల
చేసవు. ఆ నూర్వోదయపుకాంతి...రోలంతా అయి
పోయింది. లాస్ట్ పీస్ మిగిలింది. ఎదురుగావెళ్ళి కేమేరా
పెట్టాను. కుండ విడిచిపెట్టింది. భయాంగా చూస్తోంది.
స్విచ్ నొక్కేను. నా బుర్రపైన కర్ర ఛతాలు మంది.
అంతా ఒక్కక్షణంలో జరిగిపోయింది..

గోపి : (నీళ్ళతో ప్రవేశించి) వాడు వస్తున్నాడేమో?

కామే: (భయంగాచూసి) నిజమే... (పారిపోబోతాడు)

కాంత: మాట్లాడకుండా కాసేపు కూర్చోండి...వాడురాడు.
కట్టుకడతాను.

కామే: ధాంక్యూ (నర్దుకొని కుంట్చుంటాడు)

కాంత: (కట్టుకడుతూ) పాపం...మీకు మతిస్థిరం తెక్కువను కుంటాను.

కామే: అందరూ అలా అనుకుంటానులే. అసలు స్థిరమనేది ప్రపంచంలో ఉండేనుటి ? ప్రపంచమే అస్థిరం !

గోపి : చిన్నప్పటినుంచి యింతేనాండి !

కామే: యేమో...జ్ఞాపకంలేదు...కాననుకుంటాను...అసలు మా నాన్నగారు పోయినప్పటినుంచి నా మనస్సేటూ బాగుండలేదు.

[రంగయ్య వీధిలోనుంచి ప్రవేశం]

రంగ : అరె ! ఏమిటండీ కామేశంగారూ ఈ దారుణం !

కామే: ఆ...దారుణమేముంది ఇదొక తాజావార్తలే పొంగి!

రంగ : గంగులేనా మిమ్మల్ని కొట్టింది ?

కామే: ఎవడైతేనేంగాని, మా ఖాసిం యేనున్నా ఫిలింరోల్స్ చ్చాడా ? రంగయ్యగారూ ? మిమ్మల్ని ఒక్క-మాట లాగాలని ఉంది.

[కాంతం నవ్వుకుంటూ బోపలికి పోతుంది.]

రంగ : ఏం ఫోటోలండి ? వల్ల కాడు ఫోటోలు !

కామే: (కోపంగా) షట్ ! ఫోటోలు వల్ల కాడంటావా ? ఫోటోలు లేనిజీవితం, ఫోటోలు లేని ప్రపంచం, ఫోటోలు లేని మానవత్వం వృథా !

రంగ : చిత్తం !

కామే: ఫోటోయే నా జీవిత విధానం !

గోపి : మీ దెబ్బకి ఆధారం !

కామే: హృదయ విచారకం ! ఫోటోలవల్లేగా సినిమా ప్రపంచం ఈ నాటివరకు చేక్కు చేదరకుండా నిలచింది.

రంగ : బాగా తెలివిచ్చారు.

గోపి : దంచేస్తాను గు !

కామే: ముంచేస్తాను ... అయితే రంగయ్యగారూ ? ఒక్క తెలుగు పిచ్చుకు తీయాలంటే, ఎవరూను ఏమాత్రం కావాలంటారూ ?

రంగ : సినిమా గొడవలు నాకేం తెలుసండి !

కామే: మీ జీవితంపుధా. (రాగంగా) “నృధాయేకదా జీవితం ! జీవితం” (నెత్తాడు)

గోపి : అదీ రాగం.

రంగ : ఏమిటా గోపీ ! వెళ్ళే ఆయన్ని మరీ రెచ్చగొడుతున్నావ్.

రంగ : దిద్దుకొని అట్లుడివేరా ? నెత్తుల్ని చనువిచ్చి చంక నెక్కుగించుకుంటే యేలాంటి అశాంతు మొస్తుందో; ఇప్పుడు నా మీ నాన్న గ్రహిస్తే మీ బ్రతుకులే బాగు, సంతాయి.

గోపి : లేకపోతే...

రంగ : అమ్మబువ్వు...అయ్యబువ్వు..

గోపి : (కోపంగా) మావయ్యా !

[నూరయ్య ప్రవేశం]

నూర : ఏమిటా గోపి !

గోపి : ఆ గంగులేదో చేస్తే, మనింటికొచ్చి మాటలు మిగుల్తున్నాడు మావయ్య.

రంగ : మీ పాలేదు ఈలాంటి పాడునని చేశాడూ అంటే; యేమాత్రం ప్రోత్సహం మీది లేకుండా వుంటుందా అని అందరికీ అనుమానంగానే వుంది.

నూర : అనుమానానికి నిజం చాలా దూరం బావా ! పోవటాకాసింకూడా కారణం నేనే అన్నాడు. కాదని చెప్పాను. నీకూ చెప్తున్నాను. అక్కసుతో అమాయకుల్ని కొట్టించే అలవాటు నాకులేదు బావా! గమాదేవి గారితో ఖాసింకూడా అలా చెప్తాడేమో, నువ్వు వెళ్ళినప్పుడు మాత్రం నావల్ల యేమీ లోపంలేదని మాత్రం చెప్ప, అంతేచాలు.

రంగ : మగతా వప్పచెప్పడం అయ్యిందా?

నూర : ఏది ... అనుకున్న దానికంటా వది బస్తాలు తక్కువయింది.

రంగ : ఖాసిం వప్పకున్నాడా?

నూర : ఖాసిని బతిమాలే అవసరం యేముంది? నీ బకాయే నిలబడింది.

రంగ : అయితే యిప్పు డివ్వవన్న మాట.

నూర : యెక్కణ్ణుంచి తెచ్చేది...?

రంగ : అలా కుదరదు. తలో మొలో తాకట్టుపెట్టి నా ధాన్యాన్ని తెచ్చివ్వాలి.

సూర : నా దగ్గర తాకట్టు పెట్టేది మరొకటి యేమీ లేదుగా బావా! ఇల్లు తాకట్టు పెట్టించావ్. పోయిందిపోగా. - మిగిలిన రెండేకరాల కొండ కూడా తాకట్టు పెట్టించావ్. ఈకట్టై మాత్రం నిలబడుంది. కావలిస్తే; కండ తుండులుగా కోసుకొని ప్రాణం తీసుకో ?

రంగ : ఇదేనా మొండివేషం !

గోపి : మాటలు మిగలకు మావయ్యా !

రంగ : పౌరుషమెందుకురా పడిచావక. (వెళ్ళబోతాడు)

సూర : (బిగ్గరగా) బావా !

రంగ : (ఆగి) బకాయి పదిబస్తాలు యిస్తావా...!

సూర : కష్టాలన్నీ ఒక్కసారే కలిసివచ్చాయని నీయిష్టమొచ్చి నట్లు మాట్లాడకు...భూమి...అమ్మి...

[కాంతం వస్తుంది]

కాంత : ఏమిటినాన్నా...అది...

సూర : (సంకోచంగా) యేమీలేదమ్మా !

కాంత : మావయ్యా ! మమ్మల్ని కళ్ళేదురుగా ఉండదలచ లేదన్నమాట. ఉన్న రెండేకరాలతో తినోతినకో ఈ విధంగా ఉన్నాం. ఆ కాస్త భూమి కాజేస్తే; కడుపులు చేస్తోవున్నకొని, అడుక్కుతింటూఉంటే...

సూర : తప్పమ్మా! కావాలని ఆ గతి కోరుకోవద్దు.

[గొంతులు గడ్డిపూవుతో వస్తాడు]

నూర : వెళ్ళు బావా ! మూడునాలుగురోజుల్లో ఇస్తాను.

గంగు : బకాయి చాన్న మాండి ?

నూర : (కోపంగా) నీముఖం. నా యెదురుగా లే - వెళ్ళిపో !
కళ్ళు మూసుకుపోయా యేమిటా - ఆ కామేశం గార్ని
కొట్టావు ?

గంగు : ఒంటిగాజేసి ఆడదాన్న వమానం సేత్తుంటే; మొగదల
మొగాడెవ్వడూ సూత్తూ పూరుకోలేడుండ.

రంగ : గొప్ప మొగాడివి కాబట్టే కొట్టావ్ !

గంగు : మొగోడాకారంలోవుండి ఆడదానిలాగా బలకమని బగ
మంతుడు నా నొట్టినేం రాయిలా ?

నూర : నోరుముయ్యరా ! కాస్త యెనకా ముందూ ఆలో
చించాలి...

గంగు : ఆలోసించాను కామట్టే అంతటితో సరిపోయిందండ.

రంగ : లేకపోతే ?...

గంగు : యేం జరిగేదో...

రంగ : జరుగుతుంది. త్వరలోనే జరుగుతుంది. మీ కామందు
కొచ్చే అపాయాన్ని కూడా కాపాడుదువుగొని. కళ్ళు
మూసుకుపోయి యేడుస్తున్నావ్ ?

గంగు : మాటలు మిగలకండి ?

కాంత : ఎందుకు గంగులూ ! అనవసరంగా కేకలు.

గోపి : పొలంవెళ్ళి పనిచూసుకో ! వెనకాల నాన్న - నేను
వస్తాం.

[చొడ్డిపైపునకు గంగులు పిల్చాడు]

రంగ : బావా ! ఎల్లుండినరకే వాయిదా యిచ్చాను. ఏం చెప్పవలెను ?

గోపి : ఆవలెల్లుండిగాని మాట్లాడొద్దని చెప్పలేదా ?

కాంత : ఎంత కఠినమనస్సు మావయ్యా నీది. మా అమ్మన్నా గుర్తులేదా !

సూర : ఎందుకులే అమ్మా వెనకటి గొడవలు ! అతను మనకు బంధువుకాదు.

గోపి : రాంబందు...

రంగ : (కోపంగా) గోపీ !

గోపి : అవును మావయ్యా ! నీకన్నా రాంబందులే మంచివి. అవి చచ్చిపోయిన జంతువుల్నయినా తింటాయి. నువ్వు బ్రతికున్న మనుషుల్నే పీక్కు తింటావ్ !

రంగ : వచ్చినపేరు యెలాగూ వచ్చింది; నా పాతబాకీ యిస్తేనేగాని కాలు బయటపెట్టను.

గంగు : (ప్రవేశించి) ఇవ్వనంటే మీరు చేసేదేంటో...

రంగ : వీధిలోకిలాగి వసూలు చేస్తా.

సూర : నేనిలా ఉండటం మీ కెవ్వరికీ యిష్టంలేదేలే. అతనికి కోపం తెప్పించండి. ఆ తర్వాత ఒకపాపాన్ని కళ్ళారా చూద్దరుగాని.....

గోపి : (భయంగా) నాన్నా !

సూర : ఆత్మహత్య మహాపాపమని పెద్దవాళ్ళు వ్రాయకపోతే యేనాడో నా ప్రాణం పోయివుండేది. ఈ కష్టాలన్నీ గట్టెక్కేవి.

కాంత: నాన్నా ! యేవిటా మాటలు.

సూర: మాటలుకాదమ్మ ! మనసులో కత్తినాటులు !

రంగ : ఏంబావా ! ఏంచెప్పావ్ ?

గంగు: ఏంటయ్యా సొప్పేది. ఏమన్నా సొబితే నేసొబు
తారా ?

రంగ : ఎక్కడికి ?

గంగు: మాయింటికి.

రంగ : ఎందుకు ?

గంగు: ఆయనగోరు బాకీఉన్న పదిబత్తాలు నేనిత్తాను.

సూర: ఒరేయి గంగులూ ! ఏమిటాపని.

గంగు: మీగు జీతమిచ్చిన పదిబత్తాలు...

సూర: సంవత్సరంపొడుగునా ఎలా బ్రతుకుతావ్ !

గంగు: మీరెలా బ్రతుకుతారు ?... పాలుతాగి రొమ్ము
గుడ్డే బాపతు కాదుండే మంది. ఏడాది పొడుగునా
యెల్లా బతకాలో మీగురించినాకు, నాగురించి మీకు
ఉంటాది గాని, ఈ బాకీదాగ్లకుండదు కదుండాబాధ.
ఇంతకాలం మీ నీడను బతికి మీ కవమానం జరుగు
తుంటే; నూత్తాడుగుకోడానికి నేను జంతువునికాదుండే.
తిండి లేకమోతే మీతోమాటు సత్తానుగానీ, మనిసి
కట్టం తెలీని మనిసితోమాటనిపించుకుంటా మంటుండే.
రావయ్యా రంగయ్యగోరూ ! (వెళ్తాడు)

రంగ : అలా ఐతే నడు ! (గంగుల్తోపాటు ఆశ్చర్యంగా
వెళ్తాడు)

[వెనుకనుంచి గాగంలో]

ఓహూ...నిస్వార్థ తీవ్ర....

నీ బ్రతుకే పునీతిమాయెనోయీ ! ఓహూ !

నూర : గంగులూ ! (గట్టిగా నిట్టూరుస్తాడు)

కాంత : ఎన్ని జన్మాల్లెత్తినా గంగులు ఋణం తీర్చుకోలేం.

గోపి : గంగులైప్పుడూ మనపనిలోనే వుంచుకుందాం.

నూర : (హాసంగానవ్వి) పాలేరు జీతాన్నికూడా యివ్వలేని సాడుసని. మనసనిలోనే ఉంచుకుందాం ... వాణ్ణి మాడ్చి చంపుకు తిందాం.

కాంత : అదేవిటినాన్నా ! ఇక వా డుండడా ?

నూర : వాడుంటాడు. ఇక మనకుమాత్రం భూదేవి ఉండదు.

కాంత : ఎందుకుండదు ?

నూర : ఇంత జరిగింతర్వాత యింకా ఉంటుందా ! రమా దేవి మద్దల్తుయిస్తే రంగయ్య ఇంక రాజ్యాలే యేలే స్తాడుగా !

గోపి : (కోపంగా) మనచేలో కాలుపెడితే మావయ్యను బుర్ర బద్దలకొట్టేస్తాను.

[ఖాసిం కోపంగా వస్తాడు]

ఖాసిం : బుర్రాబద్దల్ కొట్టిందాన్ని, సమాధానం చెప్పటాన్ని రమాదేవిగార్ కబ్రూపెట్టార్ !

నూర : పదిమైళ్ళదూరంలోఉన్న పట్నం - జరిగి అరగంటకాలేదు. అప్పుడే ఆమెకు తెలవడం, నన్ను తీసుకు రమ్మనటంకూడా జరిగిందా ?

కాంత: మానాన్న యెందుకూ రావడం ?

సూర: ఖాసిం ! రంగయ్య చెప్పాడా ఇలా చెప్పమని ?

ఖాసిం: సెప్పిందీ హైవర్క్ హైతేనేం. సేసిందీ మీది నాకర్ !
మీరూ వాడ్కి మద్దత్ యిచ్చి కొట్టించార్.

సూర: రామ రామ !

ఖాసిం: అరే ! రామరామా క్యాఁ సేసిందీతప్పులేద్. సెప్పే
దాన్ని వచ్చింది. సూరయ్యగార్ ! మీకీ మాటల్తో
పసీకాద్, భల్లున తెల్లవారేసర్కి హొచ్చి రమా
దేవిగార్కి కాళ్ళు పట్కొండి !

సూర: ఒళ్ళు తెలిసే మాట్లాడుతున్నావా !

ఖాసిం: లేకపోతే కళ్ళు తెర్పిస్తాన్.

గోపి: పళ్ళు రాలగొడ్తాను. (మీదకు వెళ్ళబోతాడు)

కాంత: గోపీ ! (ఆపుచేస్తుంది)

ఖాసిం: ఎవర్కి పళ్ళు రాలతాయో నాదీ నల్లగుండెల్కి సూస్తుంది.
సూరన్నగార్ ! దేఖో ? నీదీ యిల్లా, నీదీ భూమీ,
రమాదేవిగార్కి కళ్ళు తెర్పిస్తే మాదికాళ్ళదగ్గర్కి
వస్తుంది. మీదీషిల్లల్, మీదిజల్లల్ హడుక్కుతినే
రోజూరాకాపోతే నాదీ ముస్లింకా బేటానై.

సూర: (కోపంగా) ఖాసిం ! (మీదకు వెళ్తాడు; ఖాసింపారి
పోతాడు)

గోపి: }
కాంత: } నాన్నా ! (ఆపుచేస్తాడు)

రమా: నా పాటవింటుం నీ కిష్టంలేదా ?

కామే: అమ్మా! బహుయిష్టం. కాని, ఫిలుమ్మన్నీ కడిగి వేశాను. డవలస్ చేసుకొంటున్నాను కాపీలుతీయాలి. చేసింది డార్కురూం లోనే. కాని వెల్తురుకూడా సోకడల్లేదు. నీ పాటనే ధ్వనియొక్క వెల్తురు డిప్రెస్ చేసి మదీయ ఫోటోలన్నీ నాశనం చేసి వదిలిపెడుతుంది. అందుచేత ఆపుచేయమని కోరుతున్నాను.

రమా: ఆపుచేయనని చెబుతున్నాను.

కామే: అయితే ఒక హండ్రెడ్ రూపీస్ శాంక్షన్ చేయించు?

రమా: ఎందుకు?

కామే: మంచి "కొడక్" కెమేరా వచ్చిందమ్మా!

రమా: ఈ కెమేరాలపిచ్చి, ఫోటోలపిచ్చి పోదన్నమాట.

కామే: పిచ్చి... అనుకున్న వాళ్ళకు పిచ్చుమ్మా! ఫోటోలు లేనిదే ప్రపంచంలేదు. ప్రపంచం లేదే మనిగలేం. యేనాడో చచ్చిపోయిన వ్యక్తుల్ని ఈ నాటివరకూ చూడగలుగుతున్నామంటే, (ఎదరకుచూసి) ఓ... మైడియర్ ఫాదర్!... నాన్నగారి ఫోటో పట్టెంటు ప్రేలామతుందంటే ఫోటోలు కనిపెట్టడం వల్ల కాదా? గ్రేట్ర్ బిటన్ యిండియాను హండ్రెడ్ ఇయ్యర్స్ ప్రిజెంటేషన్ కోరిగిందంటే...

రమా: యేమిటా వాగుడు?

కామే: యస్సుజ్ మీ!

రమా: సో! డబ్బు లేపిస్తావీ.

కామే: వెర్రిగ్లాడ్ - నో అబ్జక్షన్; ఇప్పుడు ఎందుకో అమ్మా!

[వెళ్తాడు- రమాదేవి పాడుతూ వుంటుంది - ఖాసిం వస్తాడు]

ఖాసిం: అమ్మా! రంగయ్యగార్ ఆయా.

రమా: (ఆనందంగా) ఎవరూ?

ఖాసిం: రంగయ్యగార్కి హొచ్చిందీ అండీ!

రమా: రంగయ్యగార్కి వచ్చిందేమిటి? నీ ముఖం. రంగయ్య గారు వచ్చారా?

ఖాసిం: జీ...

రమా: వెళ్ళి, నువ్వు బైటండి రంగయ్యగార్ని రమ్మనమను?

[ఖాసిం వెళ్తాడు. రమాదేవి ఉత్సాహంగా తల్లీపువ్వులు మెళ్ళోవస్తువులు ధరించుకొంటూండగా రంగయ్య వస్తాడు.]

రంగ: దేవిగారు చాలా ఉత్సాహంగా ఉన్నారు.

రమా: దేవరవారు వస్తున్నారని...

రంగ: అయితే థన్యులం. అటుయిటు ఎవరన్నా...

రమా: ఎవ్వరూ లేరు.

రంగ: ఉండరని నాకూ తెలుసు. కాని, అనుమానం మట్టుకు అలా అడిగిస్తుంది, అంతే.

రమా: చంద్రానికి S. I. పోస్టు వచ్చిందని విన్నాను!

రంగ: వినడమేమిటి? ఈ వ్రాళ్ళోనేగా ఉద్యోగం.

రమా: ఒక్కసారికూడా కనుపించలేదే?

రంగ: నిన్ననేగాజాయినయింది. కనిపిస్తాడు. కాని, రమా!... ఇప్పటికీ నా మనస్సు కొంత శాంతించింది.

రమా: దేన్ని గురించి?

రంగ : అచ్యుతంగారి మరణం విషయం మాయని మచ్చలా గవర్నమెంటు లిస్టులో అలాగేవుంది. 'C. I. D.' లను వేశారనికూడా విన్నాను.

రమా : (గాబరాగా) మనం చాలా జాగ్రత్తగా ఉండాలి !

రంగ : (నవ్వి) పిచ్చిదానా! ఈ రంగయ్య స్లాటుకు భంగపాట నేడే ఉండదు; నీ దయమట్టుకు వినరాలిగాని.

రమా : యేవిటూ ప్రాధేయత ?

రంగ : రాణిగారు కదూ !

రమా : రాజాగారు అర్థించడమా ?

రంగ : అది లోపాయికారీ వ్యాపారం. (నవ్వుతాడు)

రమా : పిచ్చిగా మాట్లాడినందుకు ఫైన్ (లోపలికి వెళ్ళి కాఫీ తెచ్చి) తీసుకోండి !

రంగ : (కాఫీత్రాగి రమాదేవి చెయ్యిపట్టుకొని) ఈ ఫైన్ తో నా జీవితమే ఫైన్ అవుతుంది కదూ !

[రమాదేవి చేతిని ముద్దుపెట్టుకో పోతాడు.

ఖాసిం వచ్చి చూసి సిగ్గుపడతాడు.]

రమా : (కోపంగా) ఎందుకొచ్చావ్ ఖాసిం ?

ఖాసిం : తోడా కాంహై... ఫిర్ ఆవ్రాంగా మాఫకరో (వెళ్తాడు)

రంగ : నా కంటికి వీడు కాస్త ఘటికుళ్ళాగా కనిపిస్తున్నాడు.

రమా : అండరూ మీకంటికి అలాగే కనిపిస్తారు. ఖాసిం మాత్రం చాలా మంచివాడు.

రంగ : అందర్నీ నమ్ముతావు - ఒచ్చే అపాయాన్ని గుర్తించకుండా ?

రమా : మిమల్నలా నమ్మలేదుగదా !

రంగ : (కంగారుపడి) ఎంతమాట ! మోసమనేది నన్నుకోసి చూసినా కనుపించదు.

రమా : ఈ మాత్రందానికి కోతలెందుకులెండి... కామేశాన్ని ఎవరు కొట్టినట్టు నిర్ధారణ చేశారు ?

రంగ : సూరయ్య లేడూ ! అతని పాలేరు గంగులు. వాడు మహా పొగరుబోతులే ... వాడిచేత కొట్టించాడు సూరయ్య.

రమా : సూరయ్యేనా ! అందుకే నేమిటి క్షమించి ఊరు కున్నారు గంగుల్ని.

రంగ : క్షమించిఉండుకోవడమా...వాడినేంచేస్తే యేం లాభం. అసలివాడికే తగిన బుద్ధిచెప్పాలి.

రమా : సూరయ్య మీ దగ్గర బంధువనుకుంటాను...

రంగ : బంధువు...అందుకే నీ వరకూ వచ్చింది. మరొక్కడైతే అక్కడే పాతిపెట్టేవాడిని.

రమా : వాళ్ళమ్మాయిని మీ అబ్బాయి పెళ్ళి చేసుకోబోతాడని విన్నాను...

రంగ : పెళ్లా...మా అబ్బాయి వాళ్ళమ్మాయినా ! కల్ల. అది కలలోమాట. ఆ ఆశ తన నాశనానికి కారణం అవుతుందని గ్రహించలేదు సూరయ్య.

రమా: ఎంత ధైర్యం !

రంగ : నారాణి నా సక్కగాడుగల సూరయ్యోనా ? (సంసరి
చాన్నే కాదు. త్రిలోకాల్ని కూడా జయించివేస్తాను.

[వెలుపలనుంచి భాసిం]

అమ్మా ! సూరయ్యగార్ ఆయా.

రంగ : మంచిసమయానికే వచ్చాడు.

రమా: (బిగ్గరగా) రమ్మనమను. (లోపలికి వెళ్ళి నువ్వులూ
నగలూ తీసివస్తుంది.)

రంగ : ఇప్పుడు నువ్వు జాలితల్లిస్తే వీల్లేదు. నవతి కొడుకు
కాని, స్వంతకొడుకుకాని, కూలికుంకచేత కొట్టించాడూ
అంటే నీ హోదాకే చిన్నతనం.

[సూరయ్య చేతిలో కర్రతో వస్తాడు.]

సూర : కబురు పెట్టారా అండీ.

రమా: ఔను...మా కామేశాన్ని కొట్టించిన వాళ్ళెవ్వరు ?

సూర : రంగయ్యబావ చెప్పేవుంటాడుగా ?

రమా: నువ్వు కొట్టించినమాట నిజమేనా ?

సూర : అని చెప్పాడా ?

రంగ : వేరే చెప్పడం ఎందుకు ? పాలేరు కొట్టాడూ అంటే
కామందే కారణం అని కళ్ళున్న ప్రతివాళ్లూ అను
కుంటారు.

సూర : అందుకు రమాదేవిగారిని కూడా అలా అనుకోమని
నువ్వు చెప్పావా ? రమాదేవిగారూ !...నిజంగా నా

కేమీ తెలీదు. గంగులు మా చాలేలే. వాడి పెళ్లాన్ని కామేశం గారు యేదో ఫోటో తియ్యబోతే అది భయ పడిందట. ఈతనంగం యేవిటో వాడిక్కుడా తెలీదు. ఏదో అపాయం జరుగుతుందని వాడు తొందరపడ్డ మాట నిజమే. అందుకు వాడు చాలా బాధా పడు తున్నాడు; భయమూ పడుతున్నాడు.

రమా: వాడి తరువున నీ వాజ్మలం తీసుకోవటానికి పిలవ లేదు. అలాంటి పొగరుబోతు పాలేరుని పెట్టుకొని మా భూములు మగతా చేయడమనేది మాకే చిన్న తనం.

సూర : ఆగ్రహించకండి ?

రమా: అనుగ్రహించడం నా చేతకానిపని ! ఒకజమీందారు బిడ్డను అడుక్కుతింటానికి కూడా ఆధారంలేని పెద్దవ కొట్టగల ధైర్యం తెచ్చుకున్నాడూ అంటే, కారణం నువ్వు. కొంతగా నీ పట్ల గౌరవముంచాను గాబట్టే నీ పైన కేసు పెట్టకుండా విడిచిపెడుతున్నాను. ఇకనుంచి నా భూమిలో కాలుబెట్టే అధికారం నీకు లేదు.

[కామేశం ఫిటు ప్లేటు చూస్తూ వస్తాడు.]

కామే: ఓ సూరయ్యగారా! యేమిటీ గలాటాపడుతున్నారు ?

రమా: నీ నెత్తి.

కామే: (తల తడుముతూ) ఓ ఇందుకా. గంగులొచ్చాడా; సూరయ్యగారూ ?

సూర : రాలేదండి.

కామే: వస్తే లోపలగు వెళదామనుకున్నా తెండి. అమ్మా;
ఇంతకూ నేను చెప్పబోయేదేమంటే నన్ను గురించి
గొడవ వడ్డం అనవసర మంటాను.

రమా: లోపలికి వెళ్ళు.

కామే: ఇప్పటివరకు డార్క్‌రూంలోనే యేడ్చానుగా. (పిలుం
చూపిస్తూ) సూరయ్యగారూ ! గంగులు కొడితే
కొట్టాడుగాని, వాడిపెళ్ళాం పిచ్చురు మట్టుకు అడ్డుతంగా
పడింది. ఆ భయానక రసం ! ఆ కడవ బ్రద్దలవడం !
ఆ వాటగు చిమ్మడం ! ఓహోహో ! బ్యూటిఫుల్‌గా
వుందండీ !

రంగ : ఏమిటి ? కామేశంగారూ !

కామే: ఫోటోల విషయం. అంటే; నా సొంత విషయం !

రమా: లోనికి వెళ్ళమంటున్నా.

కామే: మాట్లాడకుండా యిక్కడే కూర్చుంటానని నేనంటా.
(కుర్చీలో కూర్చుంటాడు)

రమా: (సూరయ్యతో) నువ్వింక యెంతచెప్పినా లాభంలేదు.
వెళ్ళిపో సూరయ్యా !

సూర: తమ డయ- పిల్చి ఆనాడు గౌరవంగా యిచ్చారు; ఈ
నాడు తీసుకుంటున్నారు. కాని గంగులు కొట్టిన
దెబ్బకు కారణం నేనుగా అనుకొని ఈవిని చెయడం
మంచిదేమో ఒక్కసారి ఆలోచించండి ?

కామే: వెరీ బేడ్ ! మంచిదని మానవుడనడు.

రమా: మాట్లాడకుండా వూరుకుంటావా; వూరుకోవా

కామే: కొట్టింది గంగులు. తిన్నది ఈ కామేశం. కారణం సూరయ్యగారెలా అవుతారు? ఈ కేసు జడ్జిమెంటు చెయ్యడానికి మీకేమి అధికారముంది. ఆ డ్యూటీ నాది. సూరయ్యగారూ! పైన్ కావాలంటే ఐదు రూపాయలు గంగులికి నే నిచ్చుకుంటానని చెప్పండి!

రమా: (వీధిలోకిచూసి) ఖాసిం! కామేశం గోలచేస్తున్నాడు. తీసుకు పో!

కామే: నిజమాడితే నిష్కారం. ఈ మాత్రం దానికి ఖాసిం కూడా ఎందుకు? నేనే వెళ్తున్నా లే. (వెళ్తాడు)

[సూరయ్య వెళ్ళబోతుంటాడు.]

రంగ: రమాదేవిగారూ! సూరయ్య వెళ్ళింతర్వాత అతని బాకీ నిమిత్తం, నన్ను బాధిస్తే నేనేమీ సమాధానం చెప్పలేను.

సూర: (వెనక్కుతిరిగి) ఆవు, దూడ వుండగా మధ్యన గుంజ అరిచిందట. ఇచ్చేవాణ్ణి నేను, తీసుకునేవారు వారు. సమాధానం చెప్పడం నీ కెందుకు?

రంగ: కావలసినవాడవని కోరి దస్తావేజులు వ్రాయించాను కాబట్టి.

సూర: చావకుండా బ్రతక్కుండా కంఠంలో గంటాన్ని గుచ్చి పాసం! కళ్ళనీళ్ళు తుడుస్తున్నావ్!

రంగ: ప్రాణం పోకుండా ఉన్నందుకు సంతోషించు.

సూర: ప్రాణం... ప్రాణం పోతేనే బాగుండేది. మాయదారి ప్రాణం. బ్రతికుండగానే చచ్చినవాడిలాగ సంచరించే దానికంటే; చచ్చి నాలుగు కాలాలపాటు నలుగురి నోళ్ళలో మంచిగా బ్రతికటంకోసమే యిలా అయ్యాను. కట్టుకున్నది పోయింది. ఆస్తి పోయింది. ఇంకా ప్రాణ మంటే తీపెందుకు? కాని స్లిల్లీ గురించే యీ బాధ! వెళ్తాను రమా దేవిగారు! (నెట్టొంటాడు)

[రంగయ్య, రమాదేవిని మారయ్యమీదకు పురికొల్పుతాడు]

రమా: సూరయ్యా! సమాధాన మివ్వకుండా వెళ్తున్నావ్?

సూర: (రోషంగా వెనక్కుతిరిగి) ఏం సమాధానం కావాల్సి మీకు?

[రంగయ్య భయంగా మాట్లాడతాడు]

రమా: బాకీ గురించి.

సూర: బాకీ గురించి?

రంగ: ఇల్లూ, ఉన్న భూమి...

సూర: ఉన్న భూమి, ఇల్లు...

రమా: మా క్రిందగా విడిచిపెట్టాలి.

సూర: రమా దేవిగారూ! రంగయ్య ముట్టలువిసి అంత అన్యాయం చేయకుండాదమ్మా! జమీందారు అచ్యుతంగారిని నే నెరుగుదును. ఆయన ఉండగా, ఈ యింటికివచ్చి, ఇంతవరకూ నిలబడి నే నప్పుడూ మాట్లాడలేదు. నేనూ దైతుబిడ్డనే, నాకు - మానుషం - పొలిమం ఉంది. ఓడలు బోల్తాాయి; బట్టి

ఓడతాతాయి. మీ బాగును గురించి పాటుపడుతున్న రంగయ్య ఋణం, ఏనాడో మీ దగ్గర్నుంచి రాబట్టుకుంటాడు, ఇది ఉదారస్వభావం కాదు.

రంగ : చాలాదూరం వెళ్తున్నావు.

సూర : దగ్గరగా ఉండే మాట్లాడుతున్నాను. కాని దగ్గర బంధువైయుండి కుతంత్రాలు పన్నడం నా చేతగాదు.

రంగ : ఆఁ. గొప్పహృదయం మరి !

సూర : రైతునని చెప్పకుంటూ రైతుహృదయాన్ని రంపంకోత పెట్టే నీచుణ్ణికాను.

రంగ : అబ్బా ! అలాగా !

సూర : యజమానుల యెదుట చేతులునలిపి, వెనకాల గోతులు తవ్వే పద్ధతి నాకు తెలీదు.

రంగ : చాలా పెద్దమనిషివి !

సూర : ప్రేమగుడింటూ ప్రాణాలుతీయడం నే నెప్పుడూ చేయలేదు. తల్లీ, అమ్మా అంటూ అమ్మనే ! ఆలిగా చేసుకునే అలవాటు నాకులేదు.

రమా : ఆఁ ! సూరయ్యా ! మర్యాదగా వ్యవహరించడం మంచిది.

సూర : మర్యాదలేని వారికి నేను అమర్యాదగా మాట్లాడినట్లే వుంటుంది.

రంగ : ఎవరిదగ్గర మాట్లాడుతున్నదీ మరచావ్. కళ్ళు నెత్తి మీద కెళ్ళాయి.

సూర: జౌను - కళ్ళు నెత్తిమీద కిప్పుడెళ్ళలేదు. జమీం దారుగారెప్పుడైతే పోయాడో ఆనాటినుంచే కళ్ళు నెత్తిమీద కెక్కాయి. రనూదేవిగారి ఆధారంవల్ల అధికారం యెప్పుడైతే చేజిక్కిందో, భూమి కనిపించడం లేదు. పేదవాళ్ళను యెప్పుడైతే ఏడ్పించడం ప్రారంభించావో; కష్టజీవుల నెత్తురుగూటికి ఎప్పుడైతే చేతులు చాచావో; అప్పుడే నీ శరీరం బరువెక్కి, మనస్సు కరుడుగట్టి, కళ్ళు మూసుకుపోయాయి !

రంగ : సూరయ్యా !

రమా: ఖాసిం ! (లోపలకు వెళ్తుంది)

సూర: (ఆవేశంతో) ఎవరొచ్చినా నాకు భయంలేదు. తినడానికి తిండిలేకుండా, ఉండడానికి యిల్లు లేకుండా చేయాలని ఉబలాటపడుతున్న నీకు-రంగయ్యా ! నా ప్రాణముండగా ఆపని జరగనివ్వను. ఇది కడుపుమంటతోనే కాదు అంటున్నది. గుండెకోతతో అంటున్నాను. వేడి కన్నీటి బిందువుల్తో అంటున్నాను. నీకు జాలిలేదా ? నా సిల్లలు నీ బిడ్డల్లాంటి వారుకాదా ! వాళ్ళు అనాథలై అడుక్కుతింటూ తిరిగితే, నీ రెండుకళ్ళతో చూద్దామనుకుంటున్నావా ?

రంగ : నోరూయ్యి !

సూర: నన్నేనా అంటున్నది ?

రంగ : నిన్నే.

సూర: ఎప్పుడన్నా అన్నవా ?

రంగ : ఇప్పుడంటున్నానురా వెధవా !

సూర : వెధవా ! (దగ్గరకు వెళ్తాడు)

[రంగయ్య సూరయ్యను చెంపమీద కొట్టాడు.]

సూర : (చెబ్బతిని మరల తమాయించుకొని రంగయ్యచొక్కా పట్టుకుని) రంగయ్యా ! కొడతావుకదూ ! ఎంతదైర్యం. నన్నీ కొడతావుకదూ ! ఇదుగోయిప్పుడు నీకంతాన్ని పట్టుకున్నాను. ఇప్పుడు నిన్ను కాపాడే వాళ్ళెవరు ? కష్టజీవుల కష్టాన్ని కష్టంలేకుండా ముఖంగా తిన్న శరీరం నీది; కాయకష్టంకో డెమటోడ్ని చేపడేలిన శరీరం నాది. నీ గుండెల్లో పిరికితనం కరుడుగట్టుకు పోయింది; నా నరాల్లో దైర్యం ప్రవహిస్తోంది. నిన్ను దగ్ధం చేయాలనిపిస్తోంది. (రంగయ్యను ఒక శ్రోపు శ్రోయగా కుర్చీలో పడతాడు) అక్కడేవుండు ! (కర్ర దీసి) ఇప్పుడు నీ ప్రాణాలు కాపాడేవారుంటే పిలువ్. ఇప్పుడే నీతల బద్దతాతుంది. (కర్ర పైకెత్తుతాడు)

[రంగయ్య భయంతో వెరికేక పెడతాడు]

సూర : (కర్రదించి నవ్వి) చేతగాని వాడివి చెయిచేసుకున్నావు. చేసేవై గూడా కనికరించి వెళ్ళిపోతున్నాను. ఇప్పుడు వెధవ ఎవడయ్యాడో ఆగోచించుకో ! (వెళ్తాడు)

రంగ : (కంగారుగాలేచి) రమా ! ఖాసిం ! (వెరిగా అరుస్తాడు.)

[రమాచేవి, ఖాసిం వస్తారు.]

ఆ నెగవని యింటికి నెళ్ళకుండా అగెప్పు చేయిస్తాను.
నాళ్ళయిల్లు ఆక్రమిస్తాను. స్కూల్ని అడుక్కు-తిన్నట్లు
చేస్తాను.

రమా: ఎంత ఖర్చయినా సరే నే భరిస్తాను. ఖాసిం ! రంగయ్య
గార్కి సహాయంగా వెళ్లు.

రంగ : ఖాసిం ! రావాలి ? (రంగయ్య, ఖాసిం నెళ్తారు)

[తెర పడుతుంది]

— : : : —

పల్లె వడుచు

నాలుగవ రంగం

[నూరయ్య యిల్లు. కాంతం చేతుతో బియ్యం చెరుగుతూ ఉంటుంది. గోపి, పాటపాడుకుంటూ వీధిలోంచి వస్తాడు]

గోపి, కాంతం డ్యూయెట్.

గోపి : నాన్నా పట్టణమెక్కాదూ

కాంత : తిరిగి వెంటనే వస్తాడూ ॥నాన్నా॥

గోపి : భూమీ యిల్లా మనదె

కాంత : ఇక భూమీ యిల్లామనదే ॥నాన్నా॥

గోపి : కాదూ అంటే కవద్దార్

కాంత : అబ్బో ! అబ్బో ! అన్నీ తెలుసు ॥నాన్నా॥

గోపి : చెల్లెలూ పెళ్ళి చేస్తా ! బావ వేగమే వస్తాడు.

కాంత : వస్తాడూ ? నోర్మయ్

గోపి : చిత్తం ॥నాన్నా॥

కాంత : పెళ్ళి గిళ్ళంటే వీకు-చెంపకాయలు తగులుతాయి

గోపి : అల్లాగైతే నేనే ముందు

కాంత : పెళ్ళి చేసుకుంటావా - కుక్కపిల్ల నొకదాన్ని

పెళ్ళి చేసుకుంటావా - కోతిపిల్ల నొకదాన్ని

గోపి : నోర్మయ్య

కాంత : చిత్తం.

గోపి : నాన్నా పట్టణ మెక్కాదూ ॥తిరిగి॥

కాంత: నాన్నిగకా రాలేదు...నిన్ను నగా వెళ్ళాడు.

గోపి: వస్తాడు. వాళ్ళు పెద్ద జమీందార్లుకదా? పుస్తక రంగయ్య మావగూడా అక్కడే ఉన్నాడట.

కాంత: ఎవరు చెప్పారు?

గోపి: అందుకే ఎటుతిరిగి ఎటుస్తుందో అని, గంగుల్ని పొలం నుంచి యింటికి వెళ్ళకుండా సరాసరి సట్నం పంపించాను. పాపం వాడి పెళ్ళానికూడా జబ్బుచేసింది. ఆ ఫోటోతీసిన రోజునే జడుసుకుంది, వెళ్ళ లేక వెళ్ళాడు. అస లీవాటికి రావలసిందే.

కాంత: (భయంకో) ఏం జరిగిందో...!

గోపి: ఏం జరుగుతుంది? ఏం జరగదని నాకు తెలుసును. ఎందుచేత నంటావా? వెళ్ళినై రెండూ పులులు కాబట్టి.

కాంత: అందుకే భయంగా ఉంది. నక్కలుగా ఉండేవాళ్ళకు ఏ అపాయం లేదు. ఉపాయంకో తప్పించుకొన్నారు. పులులుగా ఉంటేనే భయం?

గోపి: ఏం, బోనుల్లో బంధిస్తారా?

కాంత: ఆవేంమాటలు గోపి?

గోపి: ఏం మాటలా! (ఆలోచించి) ఖైదనా? (ఎదరకుచూసి) అడుగో! వస్తున్నాడు నాన్న...అరె! వచ్చేకొద్ది నెమ్మదిగా వస్తున్నాడేమిటి?

కాంత: (ఆతృతగాచూస్తూ) ఏంజరిగిందో...ఆ మొగంచూస్తే అదోలావుంది. (గోపిచెయ్యి పట్టుకొని) నాకేమిటో భయంగావుంది.

గోపి : అబ్బ ! వస్తున్నాడుండు ?

[సూరయ్య విచారంగా వస్తాడు]

కాంత : (దుఃఖస్వరంతో) ఏం జరిగింది నాన్నా !

గోపి : ఏం నాన్నా ! ఏమయింది ?

సూర : మంచిసీళ్లు తీసుకురా అమ్మా !

[కాంతం లోపలకు వెళ్తుంది; సూరయ్య మంచంమీద కూర్చుంటాడు]

గోపి : అలాగున్నావే నాన్నా !

సూర : అబ్బే ఏమీలేదు. (కండవా దండంమీద వేస్తాడు)

గోపి : రనూడేవిగాయ యేమన్నారు ?

సూర : ఏమంటారు ? రంగయ్యేదంటే అదే అంటారు.

కాంత : (మంచిసీళ్లు తెచ్చిచ్చి) కామేశంగారిని కొట్టినందుకు ఏమన్నా అన్నారా నాన్నా ?

సూర : అన్నారు. (కొంచెం సీళ్ళు త్రాగి) అన్నా ఫరవాలేక పోయేది.

గోపి : ఏం చేశారు ?

సూర : ఇదిగో... (దవడచూపిస్తాడు)

కాంత : వాచిందేం నాన్నా !

గోపి : ఎవరు కొట్టారు ?

సూర : (నెమ్మదిగా లేస్తూ) నా జీవితంలో ఈ వయస్సులో నే నొకడిచేత దెబ్బతిన్నాను. సూరయ్యంటే పౌరుష వంతుడుగా యింతకాలం బ్రతికాడు. నీతివంతుడుగా లోకం చెప్పుకుంది. ఆఖరికి ఎందుకూ కొరగాని పరుల

సొమ్ము తెగతిని బ్రతికే ఒక పిరికిపంపచేతి దెబ్బ
తిన్నాడు. (గ్లాసు విడుస్తాడు)

గోపి: మావయ్యేనా నాన్నా !

కాంత: వాడిచేయి విరిగిపోను. చేయి యెలా ఆడింది.

గోపి: ఎందుకూరుకున్నానో నాన్నా ! ఏం జరిగిందో అది అనిగోచి!
నీ కర్రతో బుర్ర బద్దలు కొట్టితీసేసాయావా? వాడి
చేతి దెబ్బతినటమా ?

నూర: అదే అనుకున్నాను. కర్రయెత్తాను... కొట్టిబోయాను.
కెప్పున అరచాడు. గజగజ లాడిపోయాడు... చేయి
ఆడలేదు.

[చంద్రం, డ్రస్ తో మాటలుబింటూ వస్తాడు]

చంద్ర: కొట్టలేదా ?

నూర: లేదు. పిరికివాణ్ణి కొట్టిడని నా చేతగాదు. (చంద్రాన్ని
చూచి) నువ్వా ! ఏమిటిలావచ్చావ్ ?

చంద్ర: ఈ రాక మామూలు రాక కాదు.

గోపి: యాసంతో నచ్చావు-అంతేగా !

చంద్ర: కాదు. ఈ వేషం యిచ్చిన బాధ్యత మరొకటి ఉంది.

కాంత: ఏమిటిబావా అది ?

నూర: ఏముంది ? రాజు తలుచుకుంటే దెబ్బలుగా కొడవే
లేదు... ఈ మాత్రం చిన్నపనికి నువ్వేరావాలా చంద్రం.

చంద్ర: రానక్కర్లేకుండానే అయ్యేది. కాని, నీ చేతులను
నంకెళ్ళువేసి వీధులవెంట తీసుక వెళ్ళటం యిష్టంలేక...

కాంత: ఏం న్యాయం బావా ! ఇది ! మీనాన్న కొట్టినదానికి బదులు మా నాన్నను తీసుకు వెళ్ళడమా !

గోపి : అందుకేగా ఈయనకు ఆ వుద్యోగం యిప్పించింది. తండ్రిచేసిన తప్పులు ఈలాంటి ఉద్యోగస్తుడైన కొడుకుంటే కప్పేస్తాడు.

చంద్ర: గోపి !

కాంత: నీవు మంచివాడవనుకున్నాను బావా !

చంద్ర: ఇంతమాత్రంలో చెడ్డనుకోవడంకూడా మంచిది కాదు.

సూర: ఇంతకూ నేనుచేసిన నేరం ఏమిటని రిపోర్టిచ్చాను ?

చంద్ర: జమీందారు యింట్లో దొంగతనం చేయడానికి దౌర్జన్యంగా ప్రవేశించావట. అడ్డుచ్చిన రక్షాదేవినీ, రంగయ్యనూ కొట్టావట.

సూర: ఆఁ ! నే...నే...ఎంత అన్యాయం !

కాంత: ఇది నువ్వు స్మృతవా బావా !

చంద్ర: లేదు...ప్రభుత్వపు ఆజ్ఞను అడ్డుపెట్టే అధికారం లేదు.

గోపి : న్యాయం చూడరేంటి !

సూర: చూస్తారు. ఆ న్యాయాన్ని గొప్పవాలు గుత్తే వుచ్చుకున్నారు. ధనికులముందు ఆ న్యాయం నాట్యంచేస్తుంది. వాళ్ళు మాట్లాడింది న్యాయం ! వాళ్ళుపాడిన పాటలు న్యాయం ! వాళ్ళు పేదవాళ్ల రక్తాన్ని పీల్చేది న్యాయం ! వాళ్ళు శ్రమశక్తిని దోచుకుతినేది న్యాయం ! కాని ఒక్కటే చేజా...ఆ న్యాయంముందు, "అ" చేర్చాలి.

అప్పుడు అన్యాయమౌతుంది ... ఇది అన్యాయం
(వణికిసోతాడు)

చంద్ర: మానయ్యా!

సూర: ఇంకా బంధుత్వం ఎందుకు?

చంద్ర: సూరయ్యగారూ!

సూర: మంచిది. నడవండి! ఇన్స్ పెక్టరు గారూ!

[రెండడుగులు వేసేటప్పటికి పిల్లలిద్దరు నాన్నా అంటూ
అరుస్తారు; సూరయ్య వేనక్కిలిరిగి కొగిలించుకుంటాడు]

సూర: ఏడవకండి! (కళ్ళనీళ్ళతో) ఏంచేస్తాం? డబ్బుగల
వాళ్ళదే రాజ్యం...మీకు తల్లి లేదు...తండ్రినికూడా
దూరమౌతున్నాను.

కాంత: }
గోపి: } నాన్నా!

సూర: ఎప్పుడొస్తానో చెప్పలేను.

[అంతలో గంగులు వస్తాడు]

గంగులూ!

గంగు: ఇన్నానుబాబో! నేనుకూడా అక్కడికి మీ ఎసకాలే
నచ్చాను. మీరు నాకు కనుపించలేదు. కామేశంగా
రంతా చెప్పారు.

చంద్ర: ఆలస్యమౌతోంది... (సూరయ్య చెయ్యిపట్టుకుంటాడు)

గంగు: (సూరయ్య చేయిలాగి తనచేయి అంచుస్తూ) అలా
జరగడానికి వీల్లేదు. ఇదిగో నాచెయ్యి.

చంద్ర: ఏమిటి ?

గంగు : నన్ను తీసుకెళ్ళండి. ఇదేనాయం. నా గురించే ఇంత గొడవా జరిగింది. ఆ కామేశంగోర్ని కొట్టింది నేను. ఆశిచ్చ నాకు మడాలి. అంతేగాని, అన్నాయంగా అయ్యగోర్ని, కొట్టి, తిట్టి, పైగా అరెస్టుచేస్తే, సూత్తా నేనూడుకోలేను. మీ కాళ్ళట్టుకుంటాను. నన్నరట్టు సెయ్యండి ? (చంద్రం కాళ్ళపై పడతాడు)

నూర : గంగులూ, లే...ఎవరం వెళ్ళినా ఒకటే; ఈ రైతు కుటుంబానికి పెద్ద నువ్వు. నా బిడ్డల్ని జాగ్రతగా చూస్తూ ఉండు. అంతేచాలు.

చంద్ర: న్యాయం జరిగేదానికి నేనూ ప్రయత్నిస్తాను గంగులూ. ఈపని నేనుచేయడం నాకే బాధగా వుంది. అయితే నాయీ చేతులతో నా తండ్రిని అరెస్టుచేసే సమయం

1 వస్తే; అప్పుడుకూడా వెనకడుగు వేయను.

[నూరయ్య, చంద్రం వెళ్తారు. కాంతం మంచంమీదపడి ఏడుస్తుంటుంది. గోపీనూడా విచారిస్తూ కాంతం దగ్గరకువెళ్ళి]

గోపి : ఏడవకూడదు. బాధకలిగితే పైకిఏడవమని వుందా ? నాన్న ఏడుస్తూనే వెళ్ళాడు. ఆ ఖైదులో పంజరంలో పడిన చిలకలాగ రెక్కలతో రెపరెపా కొట్టుకుంటాడు. తలుపులు తియ్యరు. బయటకు రానివ్వరు. నాన్న తిండి తినడు. బెంగతో ఎండిపోతాడు. మనస్సు పాడుచేసు కుంటాడు... “గోపీ” అనిపిలుస్తాడు. నా కంఠం విని పించదు... “కాంతం” అని కేకవేస్తాడు. నువ్వు కనుపించవు. కడుపు చెరువైపోతుంది. (బిగ్గరగా) నాన్నా !

కాంత: గోపీ! (అని కొంగరించుచుపోయింది)

గంగు: ఎందుకమ్మా నిగులుచుడతారు. మీనంమీద సెయ్యేసుకు
కొని పోయినంగా బతికాను అయ్యగోరు. కానికాల
మొచ్చింది; కైదుకొల్లారు. చిన కామయిదుగోరు !
కాంతిన్నగోరిక ప్లగ్గం సెలవుతూ వుండండి, కామయిదు
గోరిని యిడిపించటానికి నేనూ పయత్నం చేస్తాను.

కాంత: ప్రయత్నం చేస్తావా, గంగులూ?

గంగు: నా కంటంలో ఊపిరుండగా, నా కామయిదుగోర్ని
యిడిసిమెడతానాండి!

గోపి: ప్రయత్నం లేమీ లాభంలేదు.

కాంత: అని ఊరుకుంటామా?

గంగు: మళ్ళీ ఎత్తానుకదుండే. ఏం బెంగపెట్టుకోవద్దండేమీరు.
ఇంటోదాని కెలావుందో నూసి మళ్ళీ నత్తాను. ఆయాల
పోటోతీసినప్పుడే మూలపడింది దానికీ పాపంమీద
కొచ్చింది. (పెళ్ళి వెనక్కుతిరిగి) మీరేణిస్తే నేను
సచ్చివంతోట్టు! పైన బగమంటున్నాడు. నాయం
సూడకుండా ఉంటాడా? ఆయాల కాకపోతే రేపు,
అన్నాయం సేసేవోళ్ళు బయట పడతారు (వెళ్తాడు)

కాంత: మనమెలా బ్రతుకుదాం గోపీ!...యేంచేద్దాం...?

గోపి: మనలాగ ఎంతమంది బాధపడుతున్నారో, ఈలాంటి
వారిచేతుల్లో పడి! వాళ్ళతోపాటే మనంగూడా చిద్దాం.

కాంత: (ఏడుస్తూ) గోపీ!

[లోపన్చించి రంగయ్య వస్తాడు]

కాంత: (లేచి రంగయ్య దగ్గరగా నెళ్లి) మావయ్యా! మాకు అమ్మ లేదు. నాన్నను కూడా దాచావా? మాకు చూపించవూ? న్యాయంగా ఉందా మావయ్యా! మేమేం పాపంచేశాం. మా నాన్నను విడిచిపెట్టించవూ?

రంగ: అది నా చేతుల్లో లేదు.

గోపి: ఎందుకుంటుంది? ఖైదులో పెట్టించడమే నీ చేతిలో ఉంటుంది.

కాంత: చచ్చిపోయిన మా అమ్మ మొహం చూసైనా, ఈ సాయం చెయ్యి మావయ్యా! అమ్మవుంటే మమ్మల్ని లా చేస్తావా? త్వరగా గోపీనుల్వా, వెళ్ళండి మావయ్యా!

రంగ: విడుదల చెయ్యరు.

గోపి: (ఏడుస్తూ) నీకు చేతనైతే నన్ను పెట్టించలేకపోయావా ఖైదులో. నాన్నకు వయసు మళ్ళింది. వేళకు తిండిలేక పోతే గడగడలాడతాను. నాకు భయం లేదు. తిండి లేకపోయినా వారంరోజులు బ్రతుకుతాను. నన్ను పెట్టించు. నే నందుకు సిగ్గుగా ఉన్నాను.

రంగ: నీవల్ల రోగమువుతుంది?

గోపి: కావలసిన కాస్త పని ఎలాగూ అవుతుంది.

కాంత: మావయ్యా! గోపీ మాటలకేం లే.

రంగ: (విషంగానవ్వి) మావయ్యా! సిగ్గులేక... ఇప్పుడు కావలసినట్లు... మావయ్యా.

కాంత: మావయ్య మాకెప్పుడూ కావాలి. కాని, మావయ్యకు మేం అక్కర్లేదనే దూరంచేశాడు. నీ భాగ్యం నాముకుంటామని, మమ్మల్ని బాధగా చూశావ్! ఇంకా మామీద నేరం యెందుకేస్తావ్ ?

రంగ: అలాంటివాడిని విడుదల చేయించడానికి, నా నీవన్న ఒప్పడంలేదు.

గోపి: ఫైనల్లో పెట్టించటానికి నీవన్న ఒప్పందనుకుంటాను.

రంగ: నన్నవమాన పరచటానికి మీరంతా ఆలోచించారు. అదే ఫైనల్కు దారి చూపించింది. సరిపోయిందిగా !!

గోపి: సరిపోలేదు. మమ్మల్ని ఇంట్లోపెట్టి తలుపులు తాళం వేసి నిప్పంటించు, చచ్చి మాడిపోయిన మా శవాల్ని చూసి మనసారా సంకోషిద్దామనిగాని...

రంగ: ఇల్లు తగలబడితే నష్టంకాదూ !

కాంత: మా ప్రాణాలు పోయినా పరవా లేదన్న మాట.

గోపి: ఎవరికి నష్టం ?

రంగ: రమాదేవికి...లేకపోతే నాకు.

కాంత: అదేవిటి ?

రంగ: అదే బాధపడుతున్నాను.

గోపి: ఏమిటది ?

రంగ: ఇల్లు కాళీచెయ్యాలి.

కాంత: ఇల్లా ?

రంగ: ఔను. ఒక్క ఇల్లేకాదు, ఉన్న కాస్త కొండసూడా మా పరమే అయింది.

గోపి : నీవు కలగంటున్నావు.

రంగ : నువ్వు నిద్రపోతున్నావేమో !

గోపి : అబ్బే పెద్దలమాటలు వింటున్నాను.

రంగ : వినటంకాదు. శిరసాపహించి ఆవలకు వెళ్ళాలి.

గోపి : వెళ్ళకపోతే నువ్వు చేసే దేమిటి ?

రంగ : ఈడిసిస్తా...

గోపి : కానియ్...నేను సూరయ్య రైతు కొడుకుని. కాని యోగిలికూడు తినే మావయ్య వున్నాడని ఒకోసారి దిగులుపడతాను. అయితే నాన్ననడిచే దారి నే; నేనూ సడుస్తాను. నీకు ధైర్యముంటే రా ?

రంగ : సింహంకో చిట్టలుక చెలగాటం....

గోపి : కాదు. ఏనుగుమీదికి సింహంపిల్లి ఎగబ్రాకటం.

కాంత : మూవయ్యా ! మా నాన్న వచ్చేవరకూ ఆగు. నువ్వు చెప్పినట్లు చేస్తాం. ఇంట్లోనుంచి వెళ్ళిపోతాం. నీకూ మాకూ పోతేవద్దు. నీ లాంటి మావయ్య ఉన్నాడనే తప్పుకోం. నీ పాదాలు సట్టుకొని ప్రార్థిస్తాం. (కాళ్ళు పట్టుకుంటుంది)

రంగ : (నీన్ని) ఒక్క క్షణంబూడా ఈ యింట్లో ఉండటానికి పట్టదు.

గోపి : (కిసుకుగా) తన్నుతావా ?

రంగ : డాక్కు చీల్కలు చేస్తాను.

కాంత : సోగాలు ములా ఆడింది! నీకట్ల మూసుకు పోయాయా! నీకు బాలిలేదూ ? నీవు రాక్షసుడవా; మానవుడవా?

నీచుడా ? కన్నతల్లికి అన్నగార్డయ్యగి, ఆపిదగో
వున్న మమ్మల్ని యింటికి తీసుకు వెళ్ళి కడుపులో పుట్టు
కొని కాపాడవలసిందానికి బదులుగా, నిలువ నీడ
లేకుండా చేయడానికి సడుగు కట్టావా ? పట్లగడిచా...
ఎందుకు ? జ్ఞానంలేదా ?

రంగ : కాంతం ! మాటలు మిగుల్తున్నావ్ ?

కాంత : నీ పనులు బాగున్నాయే పాడుపనులు ?

రంగ : పట్లగడితాను.

గోపి : జాగ్రత్తగా మాట్లాడు ? ఇల్లు కాళీచేయమంటానికి
ఆధారం యేమిటి ? రమాదేవిగారి తరువున నువ్వు
చ్చావా ? ఆవిడకు నువ్వేమాతావ్ ? చుట్టానివికాదే!
ఓహో .... స్నేహితుడవు కాబోలు .... ఆ స్నేహం
మామూలు స్నేహంకాదు. మహాగొప్పస్నేహం !....
అంతా నీదిగా చేసుకుందామనే సీతిమాలిన స్నేహం!

రంగ : నోర్చుయ్ ?

గోపి : మూయిద్రామనే చూస్తున్నాను.

రంగ : ఎదురు తిరిగించే వ్యవహారం !

గోపి : ముదరకుండా చూసుకొని ముచ్చటగా వెళ్ళి.

రంగ : నువ్వు నన్ను వెళ్ళగొట్టి వాడవ్.

గోపి : నేనే...నేనే...

కాంత : (ఆపుచేసి) గోపి !

రంగ : ఏంచేస్తావ్ ?

గోపి : బైటకు గెంటుతా.

రంగ : ఓరి వెధవా !

గోపి : మాటలు మిగిల్చే పళ్ళురాలగొడతాను. (మీదికి వెళ్తాడు)

[రంగయ్య కర్రతో గోపీ నెత్తిపై బలంగా కొట్టాడు. గోపీ పడిపోతాడు.]

[భాసిం వెలుపలనుంచి వస్తాడు.]

కాంత : (గోపీపై పడి వెరిగా) గోపీ !

రంగ : భాసిం ! వీడిని బయటకు తీసుకు వెళ్ళు ! వెంటనే ఇంటికి తాళంవేద్దాం.... ఊరి.... ఊరి....

[భాసిం, గోపీని లాక్కుపోతాడు. కాంతం ఏడుస్తూ వెనకాల వెళ్ళుతుంది. ముందు రంగయ్య పోతుంటాడు.]

[తెరపడుతుంది]

పల్లె పడుచు

ఐ ద వ ర ం గ ం

[రమాదేవియిల్లు. మూడవ రంగంలాగు నీ వుంటుంది.
కామేశం, పేటిలో నీనిమాపత్రికతో రాగం తీసుకుంటూ
వచ్చి వికటంగా నటిస్తూ వుంటాడు. భాసిం వచ్చినవ్యవధి]

కామే: (వెనక్కి తిరిగి) ఎవరు? భాసిం! నిపేరయ్యాను.

భాసిం: పిప్పి హెందూర్ అయ్యారా అండీ!

కామే: కాదు. సిక్స్థ్ యాస్ట్రో చేయబోతున్నాను.

భాసిం: సిచ్ఛర్...బడారాంపైం జీ!

కామే: మనకి మంచిసీళ్ళ పాయం....అందులో ఒక ఘట్టం ఉంది.

భాసిం: ఐసా బోలో....

కామే: చుట్టూ వనం. మధ్యన చెరువు. చెరువులో చంద్రుడూ,
నక్షత్రాలూ ఆకాశంకూడా ఉంటాయి.

భాసిం: మాయామాటల్ సెప్టారూ అండీ.

కామే: అక్షరాలా నిజం.

భాసిం: చెరువులో చంద్రుడికీ పేలా ఉంటాడూ అండీ?

కామే: చెరువులో నీడ కనుపిస్తుంది. ఆకాశంలో యింజన్
లేని హెయిరోప్లేన్ ఎగిరిపోతూ ఉంటుంది.

[కామేశం వెనక్కి చూస్తాడు. భాసిం పనిచేసుకుంటుంటాడు.]

వినాలి. అందులో ఆడవేషం వేసుకున్న మగవాడో,
లేక మగవేషం ధరించిన ఆడదో, ఎవళ్ళో ఒకళ్ళు

టారు. క్రిందనుంచి జంతువాకారంలో ఉన్న మనిషి పాడుతుంటాడు.

ఖాసిం: సినిమనెదాన్ని పేరుహూదీ లేదూ? మీకీ తెల్వదండీ.

కామే: పేరు ఆలోచిస్తున్నాను. అది ఒక ఫోన్లోర్ స్టోరీ. అంటే జానపదచిత్రం! డబ్బు రాబట్టుకోవడానికి మంచి ఛాన్సు. పాటలో మధ్యమధ్య పండులు "ఘే" పెట్టును.

ఖాసిం: అరే! ధూ...! సువ్వర్కా ఆనాక్యా! తూత్తేరీ...

కామే: అంటే ఇనిస్టిమెంటు సౌండ్స్ న్నమాట. ఇక పాట లెలావుంటాయంటే...

పాట: (అరవం)

వన్నే తామర కొండొ వాయిల్లే

మధుర రాగం పాడికొండా -

ఎన్న మధుర రాగం పాడికొండా

ఎన్న మధురరాగం పాడికొండా

॥వన్నె॥

ఖాసిం: ఆర్వా గోలాచేస్తావుండార్. హిందీ లేదూ అండి.

కామే: అనికూడా వుండోయ్!

పాట: (హిందీ)

దునియామె కహోహోగీ మేరీ సయాని సజనీ

॥దు॥

ఆవనీ జిందగీమే.... ముఝుకోతో నహీ దేఖా....

ఆప్సోస్ క్యారూహై జీ సహీబదా దేఖా

॥దు॥

ఖాసిం: అరే... తెల్లులేదూ హండి.

కామే: అదీ వుండోయ్!

పాట: (తెలుగు)

దాప నాకేసి రావోయ్ !

భయపడతావేం ? దాప నాకేసి రావోయ్....

ఖాసిం: అరె ఇన్ని భాసల్ యెందుకు-హండి.

కామే: యిన్ని భాసు ఉంటే; లేక డబ్బుచేస్తే ! డబ్బూ !
డబ్బూ ! డబ్బూ !

[రమాదేవి యింట్లోనుంచి ప్రవేశం]

రమా: ఏమిటది ?

కామే: డబ్బు...

రమా: ఏం కామేశం ! బొత్తిగా నీకుమతిపోతోంది...ఖాసిం !
లోపలికిపోయి కాస్త కాఫీ తీసుకురా ?

ఖాసిం: జీ...(వెళ్తాడు)

కామే: అవసరార్థం డబ్బు లేకపోతే అలాగే జరుగుతూ
ఉంటుంది.

రమా: డబ్బుకావాలా ?

కామే: ఔను...సినిమా తీయబోతున్నాను.

రమా: కామేరాలసిచ్చి వదిలిందేమిటి ?

కామే: అది సైడ్ బిజినెస్...ప్రస్తుతం సినిమాతీయాలి. కాక
మాస్టరనే సాంఘిక జానపద చిత్రం. "గుడ్లక
ప్రాడక్షన్స్" వారిచే తయారు గావించబడును. పిక్కరు
మొత్తం నాలుగు లక్షలవుతుంది. అందులో ఆఫీషియల్
మనది. అంటే రెండులక్షలు.

రమా: (భయంగా) రెండులక్షలే!

కామే: ఆఫ్ట్రాల్! రెండులక్షలు. ఒన్ యియర్లో డైన్ మాను కుంటే డబుల్! డబుల్! డబుల్!

రమా: ఒక్క కానీకూడా యివ్వను.

కామే: అబ్బే. కానీ యెందుకమ్మా! చెక్కు రాసియ్యి. ఛేంజ్...నే తెచ్చుకుంటా బ్యాంకులో...

రమా: (నిసురుగాలేచి) కామేశం!

కామే: అమ్మా!...

రమా: నీ చేప్టల్ని చూస్తూ చాలా కాలంనుంచి సహిస్తూ వస్తున్నా. ఇక సహించలేను. సవ్యంగా ఉంటావా ఉండు...

కామే: లేదా నువ్వే ఇంట్లోంచి వెళ్ళిపో!

రమా: అదే చెప్పబోతున్నాను. ఆస్తి సర్వస్వం నా ఆధీనంలో ఉంది. నా దయా దానభిక్షపై నువ్వు ఆధారపడి ఉన్నావు. వందకాదు, వేయికాదు ... రెండులక్షల రూపాయలంటే మాటల్తో పనికాదు.

కామే: సినిమా తీయడమంటే మాటలనుకున్నావా?

రమా: నీ విలాంటి కోర్కెలు కోరావంటే ఒక్కనిముషం ఇంట్లో ఉండనివ్వను.

కామే: నేనుకూడా ఏది అవసరమో అదేకోర్తాను. అవసరమైంది ఒక్కటికూడా కోరను. అమ్మా! నేను బ్రతికుండగా నా జీవితంలో ఒక్క సినిమాతీయించి చచ్చి పోతానమ్మా!

రమా: అయితే నీ స్వప్నమే విడిచిపెట్టావా ?

కామే: విడిచిపెట్టను...విడిచిపెట్టను...విడిచిపెట్టను...

రమా: నేను డబ్బులున్నాను.

కామే: ఆ! ఇనప్పెట్టితాళం బద్దలుకొడతాను. సామాసంతా తగలపెడతాను. నేను చచ్చిపోతాను.

రమా: చచ్చిపో! చచ్చినా ఈ గోల ఉండేదికాదు. ఇంట్లో నుంచి ఆవలకు వెళ్లు! నామనస్సు బాగుండలేదు.

కామే: నేను వెళ్ళను. వెళ్ళను. వెళ్ళను. (కుర్చీలో రెండు మోకాళ్ళపై కూర్చుంటాడు).

రమా: వెళ్ళావా ? (కుర్చీ ముందుకు తోస్తుంది)

కామే: (కిందపడి ఏడుస్తూ ఉంటాడు. బైటనుంచి ఖాసిం వస్తాడు) అమ్మా! డబ్బులున్నవో? నిన్ను చంపుతాను; నేనుచస్తాను.

[ఖాసిం కాఫీతో వస్తాడు.]

రమా: వింటున్నావా ఖాసిం?...

ఖాసిం: జీ!...

కామే: ఇది ముమ్మాటికీ నిజం !

ఖాసిం: అరే తప్పు అయ్యా! అమ్మాగార్కి ఐసామత్ బోలో.

కామే: నిన్ను ముందు తంతాను. తరువాత తన్నులు తింటాను.

[ఖాసిం కాఫీ టీపాయ్మిడ పెడతాడు]

రమా: బయటికి లాక్కుపో ఖాసిం !

ఖాసిం: ఆవోజ్ ! ఆవ్...(బలవంతంగా లాక్కుపోతాడు)

[రంగయ్య వీధిలోనుంచి ప్రవేశం]

రంగ : పిచ్చి మరీ యెక్కువై నట్లుండే. (ఆ కాఫీ (తాగుతూ)
డబ్బు కావాలని కేకలు పెడతాడేమిటి ?

రమా : ఆ సినిమా గొడవ గురించే.

రంగ : అలా ఒక పూటుంటుంది, తర్వాత అదే పోతుంది.

రమా : ఈ లోపుగా నా ప్రాణమే పోతుంది.

రంగ : భరిస్తేనే వుంది. భవిష్యత్తు మరి....

రమా : వల్ల కాడుంది. స్వాధ్యాయం ఎన్ని అవకాశాల సమయం
చేశాను....అనుభవస్తున్నాను.

రంగ : (నవ్వి) ఇంత పిచ్చిదానివేమిటి? కాస్త కష్టం కలిగితేనే
కృంగిపోతావు. మానవ జీవితంలో ఎన్నో కష్టాలు
అనుభవిస్తేగాని అనుకున్న వాంఛితం నెరవేరదు. మన
సుఖం కోసమేగా ఈ యాతనంతా. ప్రతి విషయం
నేను చెప్పడం-అది నువ్వు చెయ్యటం ఇదే అలవాటై
పోయింది. అది నొక్కడా చాలా కష్టంగానే వుంది.

రమా : అంటే ?

రంగ : ప్రతివాళ్ళకూ స్వతంత్రంగా ఆలోచించుకొనే శక్తి
కావాలంటాను. అపాయంలేని ఉపాయం ఆలోచించాలి.

రమా : యేవిధంగా ?....

రంగ : అదే సీలోపున్న జబ్బు. అదికూడా నేనే చెప్పాలా?
ఇంతకూ ఆ కామేశం డబ్బు గురించేగా నిన్న బాధ
పెట్టేది. ఆ డబ్బు ఆ స్త్రీ సీవ్టిలో ఉండబట్టికదూ
నీకా బాధకలిగింది....అందు వలన ...

రమా: ఏం చేయాలి ?

రంగ : ఏముంది ! నీచేతిలో ఉన్న అస్తిపాస్తులన్నీ నువ్వు నమ్మిన మరొకని హస్తగతం....ఆ....నామకాచేస్తే కామేశాన్ని కాళ్ళుగట్టి కూర్చోపెడతారు. లేదా, కనిపించకుండా చేస్తారు. ఏమంటావ్ ?

రమా: అలా జరగటానికి వీలుండదు.

రంగ : (భుజంపై చెయ్యివేసి లాలనగా) సిచ్చిపిల్ల !

[ఖాసిం ప్రవేశం, రంగయ్య కంగారు]

ఖాసిం: అమ్మా !

రమా: ఎందుకు ?

ఖాసిం: ఇనస్పెక్టర్ సాబ్ ఆయా !

రంగ : (ఆందోళనగా) ఇనస్పెక్టర్ ...

ఖాసిం: (నవ్వి) హా...జీ!...ఆపాక బేటాపై.

రంగ : మావాడా ! అమ్మయ్య...ఎక్కడ ? (వేల్చాడు)

ఖాసిం: అరే...కొండ్కు అంటే ఎంత కుల్కు నూడుఅంటి.

రమా: (భయంగా) ఇప్పు డెందు కొచ్చినట్లు !

ఖాసిం: భయాన్ని నూవ్తారూ దేన్ని-వండి.

రమా: భయం ... ఎవరికీ భయం.... ఎందుకొచ్చాడూ అని అడిగాను.

ఖాసిం: అడిగినదాన్ని కాదూవమ్మా ! గవర్నెంటూవాళ్ళు అంటే మాదిగుండల్ గాబ్రా గాబ్రా అయిపోతాయి.

[రమాదేవి నవ్వుతుంది. S. I వేషంతో

చంద్రం- రంగయ్యతో లోపలకు వస్తాడు]

రంగ : మావాణ్ణి చూశారా ? రమాదేవిగాయా ! పూర్తిగా మారిపోయాడు.

చంద్ర : నమస్కారం.

రమా : (నమస్కారంచేసి) ఏ విధంగా పలకరించాలో అర్థం కావడంలేదు. హోదాచూస్తే గౌరవమివ్వాలి. మన అనుకుంటే మామూలుగా మాట్లాడాలి.

చంద్ర : (కూర్చుంటూ) ఏ టైంలో ఏవిధంగావస్తే ఆ టైంలో ఆవిధతి అవలంబించండి.

రంగ : అదేమిటాడీ, అలా నెలవిస్తారు. తను కామేశం ఒకటి, వీడొకటినా.

భాసిం : అచ్చా ! .... మంచీరసాలండి.

[చంద్రం భాసింని పరిశీలనగా చూస్తాడు]

రమా : భాసిం ! వెలుపలకు వెళ్లి ?

[భాసిం వెళ్తాడు]

చంద్ర : (భాసింని దృష్టిలో పెట్టుకొని) అత నెవరు ?

రమా : మానాకడు. పారిపోయివచ్చి పనిలేక వడుస్తుంటు;

చంద్ర : పారిపోయి రావడ మేమిటి ?

రమా : ఏదో ప్రాంతంలో ఉండేవాడట. పల్లె బిడ్డలంతా పల్లెచెదరై పోయారట. పాపం దిక్కు దివాణం లేకుండా తిరిగేవాడు.

చంద్ర : అంటే .... జమీందారుగారు పోయింతర్వాతే మీ యింట్లో ప్రవేశించా డన్నమాట.

రమా: బౌను. వాసుపోయి సంవత్సర మూతుంది....నీడు ప్రవేశించి ఆసమాసాలయింది.

చంద్ర: అలాగా ....

[కామేశం వస్తాడు]

కామే: హలో .... S. I. గారా! గుడ్ మార్నింగ్.

చంద్ర: గుడ్ మార్నింగ్.

కామే: మా ఎదురుంది చూశారూ...మోస్ట్ డిజిటల్ ఫైలో అండి.

రమా: కామేశం!

కామే: అమ్మా! నాకు డబ్బు యివ్వనిపక్షంలో డబ్బుకట్టు కొని ఊరంతా తంకేస్తాను....ఆఫీట్రాల్ రెండు లక్షలండి. యెక్కువ అడిగానా? (S. I. ని గుర్తించి) అరే!...మీపేరు చంద్రంకాదూ? అయితే S. I. కాదన్నమాట. పగటి వేమలీస్తున్నారా! ఇదెందుకండి న్యూసెన్సు. మా పిక్చర్లో హీరోగా బుక్ చేస్తాను యాక్టు చేస్తారా?

చంద్ర: కుర్రోడి స్థాయిగా మిట్లాడుకుందాం.

కామే: నో-ప్రం. చాలా బిజీగా ఉన్నాను. అయితే పట్టిట ప్పడు మిస్సెల్ని ఒక్క హాట్ లాగాలని ఉంది. కాని ఆ వెధవ కెమెరా స్లోజస్ లాగటంలేదు. అమ్మా! గుడ్ బై. రెండు లక్షలకూ రెండు రోజులు టైమిచ్చాను. ఇవ్వకపోతే నేనుచచ్చి నిన్ను చంపుతాను. (వెళ్తుంటుంది)

రంగ : విచిత్రమైన వ్యక్తి!

చంద్ర: క్రితం యింత యెక్కువగా ఉండేది కాదనుకుంటాను.

రమా: రోజు రోజూ హెచ్చవుతుంది.

చంద్ర: పుట్టుకతోనే ఉందా ?

రమా: ఏదీ...వాళ్ళనాన్న గారు పోయింతర్వాత...

[రంగయ్య దగ్గరకు]

రమా: (రంగయ్యవంక చూచి) జబ్బుపడ్డాడు.

రంగ : ఏదో పథ్యంలో పొరపాటు జరిగి ఉంటుందనుకుంటా.

చంద్ర: అంతమాత్రాన్నే పిచ్చెక్కువౌతుందా ? జ్వరపడి నన్ను డాక్టర్లెవరు ?

రంగ : గుర్తేముంటుందిరా ?

రమా: ఏమిటి ఇలాంటి స్రశ్న లొస్తున్నాయి. ప్రత్యేకించి నువ్వెందుకొచ్చినట్లు ?

చంద్ర: (లేచి) అంతలోనే కంగారెందుకు ? డ్యూటీమీదనే ఒచ్చాను. (రంగయ్యతో) సూరయ్య మావయ్య జైల్లోనేగా ఉంది ?

రంగ : ఔను.

చంద్ర: వాళ్ళపిల్లలు ?

రంగ : ఏమో !

చంద్ర: ఇంటిదగ్గర లేరా ?

రంగ : ఏమో! వాళ్ళకు ఇల్లులేదు. ఇల్లుగా ఆస్తి రమాదేవి గారి పరవే అయింది.

చంద్రుడు: అదెప్పుడూ? అప్పుడే చావానిరగడం, తిరిగిపోయినదం
కుండా అయిందా?

రంగ : అదేమీ లేకుండానే అయింది.

చంద్రుడు: రనూ బేవిగారూ! దాష్టన్యాలుకూడా చేయిస్తున్నా
రేమిటి?

రమా: నాకేం తెలీను. అంతా మీనాన్నగారి గొప్పతనమేదే
జరిగింది.

చంద్రుడు: మీ ఆర్డర్ లేకుండా?

[రమా చేతి ముట్టుకుంటుంటూ బోపలికి పోతుంది]

చంద్రుడు: ఏం నాన్నా?

రంగ : ఎంత గొప్పపాడిదయ్యావు? నీ ఉద్యోగ ప్రతిభ
సెలగబెట్టడానికి మొట్టమొదట నేనే దొరికానూ?
పెంచి పెట్టినప్పుడు శండ్రిని తృణీకరించి మాట్లాడమనే
నేవిటీ ప్రభుత్వం మొట్టమొదట నీకు పాఠాన్ని నేర్పింది.

చంద్రుడు: మీరు పెంచినదానికి, విద్యాబుద్ధులు చేపించిన
దానికి; నాయీ దుస్తులుతీసి గౌరవంగా సమస్కరిస్తాను.
కాని మీవల్ల ఏ ఒక్క అన్యాయం జరిగినా సహించ
మని ప్రభుత్వం నాకు చెప్పదు. మీరు చేసిన పనులు
ఒక్కొక్కటిగా తెలిసి వస్తున్నాయి. అనుభవించే
సమయంకూడా అతి త్వరలోనే వస్తుందని చెప్పడానికే
వచ్చాను...జమీందార్ని హత్య చేయించిందెవరు?
కామేశానికి పిచ్చెక్కిచ్చిందెవరు?

రంగ : (బిగ్గరగా) చంద్రం!

చంద్ర: వెళ్తున్నా

[అని విసురుతూ వెళ్తాడు; రమా వి వస్తుంది]

రమా: ఏమిటలా అన్నాడు!

రంగ : అనడానికేమిలే...నువ్వేమూగోచిచావ్ ?

రమా: ఏమిటది ?

రంగ : ఆస్తి విషయం.

రమా: ఎవ్వరిపేరనూ వ్రాయించను.

రంగ : చిక్కుల్లో పడే కాలంవచ్చింది. మన రహస్యం రచ్చ కెక్కేటట్లుంది. ఆలోచించవద్దు. ఆస్తి నాపరం చెయ్యి. నునమీద ఉండే మచ్చను మాపటానికి ప్రయత్నం చేస్తాను. వ్యతిరేకులనుందన్నీ ఉద్యోగాల్లోంచి ఊడ బెరికిస్తాను.

రమా: ఎన్ని జరిగినా ఆస్తి మాత్రం మరొకళ్ళపేర వ్రాయను.

రంగ : నాపేరను ?

రమా: వ్రాయను.

రంగ : రమాజేవీ !

రమా: రంగయ్యా! నైతుగా వచ్చావ్. హితుడుగా మాట్లాడావ్, కల్మషాన్ని సృష్టించావ్. నా జీవితాన్ని నాశనం చేశావు. ఇంకా నీకు ఆస్తికూడా కావాలా? ఆస్తి గురించేనా, ఈ అవక తవక పనులు చేయించింది? ఇందుకేనా జమిందారు అచ్యుతంగార్ని...

రంగ : (నోరుమూసి) మాటలు విడిచిపెట్టకు.

[ఖాసిం తీవ్రంగా వస్తాడు]

ఖాసిం: క్యాకర్తాహై తుమ్ ?

రంగ : ఏమీలేదు ఫో !

ఖాసిం: కానూమ్ (మీదకు నెత్తాడు)

రమా: ఖాసిం !

ఖాసిం: మా.

రమా: (వేలుచూపుతూ) వెలుపలకు వెళ్ళు ?

(ఖాసిం వెళ్తుంటాడు, రంగయ్య చూస్తుంటాడు)

(తెగ పడుతుంది)

—•••—

పల్లె పడుచు

ఆ ర వ ర ం గ ం

[ఎదురుగా గుమ్మం. ప్రక్కగావీధి గుమ్మంపై 'భగ్మ సత్రం' అని బోర్డుంటది. లోపలినుంచి మాటలు వినిపిస్తూ వుంటాయి]

గోపి : బాబూ ! ధర్మమండీ !

(లోపలనుంచి) పోరా వెధవా !

కాంత : మాటలు మిగుల్తూ రెండుకు ?

(లోపలనుంచి) అడుక్కునే ముండకు అంతకోపమే ?

గోపి : జాగ్రత్తగా మాట్లాడండి ?

(లోపలనుంచి) ఆరి వెధవా ! జాగ్రత్తంటావా ! (కొద్దూ)

పోరా ! పో ! వెధవా ! (బయటకు పోస్తాడు)

[విసురుగా చేతిలో కుండతో, గోపీ కాంతం

గుమ్మం ఇవతల కొచ్చి పడతారు.]

కాంత : డబ్బులివ్వక పోయినా దెబ్బలిచ్చాడు.

గోపి : వాళ్ళకి అంతకన్నా యేం చేతికాదుగా.

కాంత : ఏంచేద్దాం గోపీ ?

గోపి : అక్కా ! నువ్వు సిగ్గుపడకు. కడుపు కాలిపోతుంటే

సిగ్గుందుకు ? అడుక్కుందాం రా అక్కా ?

[కాంతం బాధగా సిగ్గుపడుతున్నా...గోపీ, కాంతం

చేయి పట్టుకొని అడుక్కోవడం ప్రారంభిస్తారు.]

పాట :

కాంతం, గోపీ

నేయరా ధర్మం నాదా ఏమి యీ కర్మం

లేదా చాలీ మీరా రాసరాదా పేదసాదిలా

॥ నే॥

[సత్రింగోపల నవ్వులు పోలిస్తే]

తీలతీల నవ్వుల ధ్వనుల

మలమల మూచి ప్రేమలహరి

నలసల మరిగే బృదిమిదా

మలమల మెరసే మెరుపేలా

॥ నే॥

[మగల సత్రింగో మాటలు]

(లోలమంది) చెబుతుంటే మీరాక్కామా ! దుక్క

స్వల్పా అడుక్కోవోతే, గుల్లి చెసుకోని బ్రతకరామా?

కోప తాపములు మాకేలా ?

కానీ డబ్బే కోరితిమి

చూసినారీ లేదా మీరని

చాలీ చాలని మూచేలా

॥ నే॥

[ఖాసిం చూస్తూ వెళ్తాడు. ప. గాల కామేశ్వరరాజా వెళ్తున్నాడు.]

ఖాసిం వాళ్ళను చూస్తే గుర్ర కామేశ్వర చూడకుండా పోతాడు]

కలిగిన వారమె బరవాటు

కలగా పోయెను యూనాటు

టడలు బండ్లపగ బండ్లు టడలై

తెల్ల వాటను ఏడాతో —

॥ నే॥

[పాటయ్యేసరికి తిరిగి సత్రింగో పొట్టుంట్లో ఖాసిం వస్తాడు.]

గోపి : ఖాసిం !

[ఖాసిం దూరంగా తప్పుకుంటాడు]

కాంత: నీక్కూడా నీచంగా కనిపిస్తున్నా మా ఖాసిం !

ఖాసిం: అరె ! సూరయ్యకే బేటా బేటీ హైక్యా ?... మైం భూల్ గయా.

కాంత: మానాన్న ఎప్పుడు విడుదలౌతాడు ?

ఖాసిం: అభీతక్ దేఖానై ? హేసిందీ మూడూ మాసాల్కి ఖైద్. (వేళ్ళు లెక్కపెడుతూ) ఏక్ - దో - తీన్ - అరె ! టైం అయ్యాపోయిందీ....

గోపి : విడిచి పెట్టారా ?

ఖాసిం: హం మొక్క కై సామూలుం. హోక్తీ రెండు రోజుల్కి హిడ్చీ పెట్టి హుండవాలా నైతో.... ఈయాలికి, రేపట్టి హిడ్చీ పెడ్తూ హుండవాలా. జైల్కి జానానై ఆప్.

కాంత: అంటే ?...

ఖాసిం: తెల్లూ హెక్వా రాకపోవడం హూచ్చిందీ సిక్కు వండి, మీ నాన్న గారికి సూడా లేదూ అండి.

కాంత: జైలు దగ్గరకు వెళ్ళాం.

గోపి : చూడనివ్వను జొమ్మన్నారు.

ఖాసిం : అరెబాబా ! హున్ని కష్టాల్. (బాధగా) మీది నాది బిడ్డల్కి సమానం. మీదీ కష్టాల్కి. నాదీకొంతా హుంది. నన్ను మనస్సునిండా హేమి అనోకవద్దు.

కాంత: నువ్వేం చేయగలవు ఖాసిం !

గోపి : వాళ్ళు దొంగలు అలా నీకున్నప్పుడు నాన్నో చెప్పిపెట్టు నినా
లిగా....

ఖాసిం: దేభో? (పోస్టుంగుస్సి) ఇది తినేవాన్ని - నీసుకు
వచ్చింది. ఆస భావో?

(గోపి పొట్లం అంద నుంటారు)

కాంత: నీకున్న దుడు మావయ్యకుండా తీసు. మావయ్య ఇల్లి
తీసు. పొంగ్రేకుండా దూరమిట్టా. అలా చాచుకో
డనికి పట్టం తీసే... ఇది డిస్కం అలాగే అడుగుతున్నా
గట్టిపెట్టింది. దీనికన్నా ఆనల్లితో మాడి చావడమే
బాగుంటుంది. కాని నాన్నను కళ్ళరాచగాంచి దచ్చి
పోరావాలి ఉంది. (వీడుస్తుంది)

ఖాసిం: మా! వాల్ రో! కష్టాల్కి కష్టాల్ వస్తాయి.
నుఖాన్కి రోజూ వస్తుంది. యేడ్చేదాన్ని. ఘాయన
తీచుతల్లి. యచ్ కాంతో. హెల్తుంటు.

గోపి : ఎక్కడికి?

ఖాసిం: ఈ దర్మాన్ని సత్తరువ్ మే కాను ప్తా. అచ్చా. భావో?
(వెళ్తుంటు)

గోపి : (క్రిందకూర్చుని) రా అక్కా! - తింటారు.

(కాంతం కూడా కూర్చుంటుంది. ఇద్దరూ తింటున్నారని ప్రజలు
త్సం చేస్తుంటారు. గంగులు వేళూరి కర్ర, మాసం గడ్డంతో
నీరసంగా అదేదారి వెళ్తుంటారు. గోపి మాట్లాడు)

గోపి : గంగులు లాగ ఉన్నాడేమిటి?

కాంత: గంగులు కాదేమో!

గోపి : (లేచి) గంగులే.

కాంత: గంగులూ !

గంగు: ఎవరు ? (నెసక్కి తిరుగుతాడు)

కాంత: నేను ...కాంతాన్ని.

గంగు: (భయాశ్చర్యాలతో) కాంతమ్మగోరా....గోపీగోరా!....
బతికేవున్నారండే బాబూ !...

కాంత: చావకుండా బ్రతుక్కుండా ఉన్నాం. నువ్వాలా
గున్నావే.

గంగు: కావలసినంత గానుందండే. కామొందుగోరిని కైదుకి
తీసుకెళ్ళితర్వాత, ఇంటికెల్లాను. అప్పటికే దాన్ని
సాపలో మెట్టాడు. మల్లీ మిమ్మల్ని చూడ్డానికి దారే
లేకపోయింది. పొద్దుమల్లి పోయేటప్పటికి దాని పేనం
పోయింది. అనాదుగ్గయిపోయాను....

కాంత: కనిక చచ్చిపోయిందా ?

గంగు : (ఏడుస్తూ) అవును తల్లీ !

కాంత: ఏడవకు గంగులూ!

[గంగులు కూసోస్తోయి పడిపోతాడు]

గోపి : కాళ్ళలా పట్టేస్తున్నావే.

గంగు : (ఏడుపులో ఉండేకం) ఆకికాలం దగ్గరకొచ్చి, ఈ
ఎడవపని సేయించాడు. కట్టుకున్న పెళ్ళాంపోయి,
కామందుగోరు కైదులోకెల్లి, మీజాడా జవాబు తెలక
మంచం వట్టాను. లెగడంకూడా కట్టమైంది. సాటి

యదనన"యూలు నాగను నోట్లో పోగొడు. అంతే....
కాళ్ళి పడిపోయాము. రంగ దేవ్వు ఈ పని సయిం
చాడు...కాళ్ళి పోగొయినాను! లేకమో పోనా?
నాయాల్ని కంటంపీకి కారికేసే వోణ్ని. గులి చేసుకో
టానికి సత్తిలేదు.... ఆరురోజులునుట్లై తింటాని కేమీ
లేదు. పానం పోలిపోవోంది....

[గోపీ, కాంతం ఒకరినొకరు చీవగా చూసుకొంటారు]

కాంత: (మూటకట్టి) ఇదిగో గంగులూ! ఇదిమిను?

గంగు: (ఆప్యాయక ప్రయత్నంలా) నూరేళ్ళి బతుకు
తల్లీ. ఆకలంటే అరదం కడుపుకా లేవోళ్ళే తెలుసు
కుంటారు.... నీళ్ళి త్రాగొత్తాను. ఇక్కడే వుండండి.

గోపి: తొందరగా రా గంగులూ!

గంగు: సత్తి.... (వెళ్తాడు)

కాంత: (వెళ్ళే గంగుల్ని చూస్తూ) అందరికీ ఏలాంటి నుస్థితి
వచ్చిందో....

గోపి: ఆకలేస్తుందక్కా! కొద్దిగానన్నా ఉంచలేదు?

కాంత: (కళ్ళనీళ్ళతో) ఏంచెయ్యను గోపీ! ఏలాంటి గంగులు
ఎలా బహాయాడో.... సంవత్సరం తన ఆకలి కట్టుకొని,
ఒకరోజున పదిబస్తాలు మనబాకీ కింద మానయ్య
మొగాన్ని పడేశాడు. గంగులి కీమాత్రం సహాయమే
కాదు. కావాలంటే ప్రాణమిచ్చినా ఋణం మనం
తీర్చుకోలేం.

గోపి : అబ్బా ! ప్రాణం నీరసంగా ఉంది. ఇంక నుంచో లేనక్కా !

కాంత : ఈలా కూర్చో...!

గోపి : అబ్బా ! (పడుకోబోయి) అక్కా ! ఇక సాయంత్రం కూడా అన్నం లేకపోతే బ్రతగ్గలమా ?

కాంత : (కన్నీళ్ళతో) భగవంతుడే ఉన్నాడు.

గోపి : (నిస్పృహతో) భగవంతుడు...ఏం భగవంతుడక్కా. ఉన్నాడనే నమ్మకం నాకులేదు.

కాంత : తప్ప గోపీ !

[గోపీ పడుకోబోతాడు, గోపాలం సత్రం గుమ్మంలాంచి వస్తాడు]

గోపా : మీరేకదూ ? ఇంతకుముందు ఖాసింతో మాట్లాడింది ?

కాంత : అవును.

గోపి : ఏం ? ఏమన్నా తింటానికి తెస్తున్నాడా ?

గోపా : అతనలా వెళ్ళిపోయాడు. చంద్రంగారి కూడా ఫోన్ చేశాను. సమాధానం కూడా ఇచ్చారు. అంతవరకు మీరు నా గదిలో ఉండండి !

కాంత : (సంతోషంతో) చంద్రంబావ వస్తాడా ?

గోపా : అవును.

గోపి : రా అక్కా ! లోపలికి వెళ్దాం.

[గోపాలంతో గుడ్డనూ లోనికి పోతారు. గుమ్మం తెర తొలుగుతుంది. లోపల బల్ల, రెండు కుర్చీలు, ఒక డ్రాయరు ఉంటాయి. బల్లమీద రెండు టిఫిన్లు-రెండు కాఫీలు ఉంటాయి.....]

గోపి : (అగ్నిస్థానము చూచి) అది మూలస్థానమేనాటి ?

గోపా : అఁ. అలా కూర్చోచున్నప్పుడు నీమొక్కొక్కటి !

కాంత : భాసిం యెంత ముచ్చటవాడు.

[అద్దరూ కాఫీగా తిరిగివచ్చి, గోపాని
కుర్చీలో కూర్చుని ఉంటాడు.....]

గోపి : భాసింకి యెన్ని సలాంలున్నా చెప్పిచ్చుచు.

కాంత : పైకి కతివంటగా కనుపెట్టెను.

గోపి : భాసిం మూటలు విగత బటి సవ్యంగా ఉంటుందక్కా !

కాంత : మనల్ని యింట్లోంచి గెంటడానికక్కా-డా ఆ గోపాన
మామయ్యకు సాయంచేశాడు.

గోపి : అది మానుషయ్య చెయ్యమంటే చేశాడులే-

గోపా : మీ నాన్నగారు జైల్లోనే వున్నారటకదూ ?

గోపి : ఔనండీ !

గోపా : మీ మావయ్యకదూ పైదు చేయించింది ?

కాంత : ఆ గొడవెందుకులెండి !

గోపి : పాపం వారడుగుతుంటే చెప్పడంలో తప్పేమీలేనక్కా !

(అద్దరూ కాఫీ త్రాగుతారు) అసలు గొడవ చాలా
ఉందిలెండి ! మా ఆస్తంతా రంగయ్యమామే స్వగతం
చేసుకున్నాడు. అసలు చంద్రంబావ మాఅక్కయ్యని...

[కాంతం కొంటేగా మాట్లాడుతూ నటిస్తుంది.]

గోపి : (నవ్వి) పెండ్లి చేసుకుందామని ఉద్దేశముందిలాకి.
అది రంగయ్య మామకు యిష్టం లేదు. స్వగా రమూ
దేవిగారికి...

కాంత: నువ్వు మాట్లాడావంటే నోటికి తాళం ఉండదు !

గోపి : ఉన్నమాట చెప్పడానికి నోటికి తాళం యెందుకు ?
రంగయ్య మానకూ...రమాదేవిగారికీ యేదో ఉంది
లెండి. అసలు జమిందారుగారు చచ్చిపోతూనికి కారణ
మేంటో...

(గోపాలం ఏదో వ్రాస్తూంటాడు.)

గోపి : బాబోయ్ ! ఏదో రాసుకుంటున్నారు.

గోపా: (సవ్వి) భయమేమీ లేదులే...

గోపి : మినపకుడుం చాలా బాగుందండీ ! కాఫీ యెక్కడ
తెప్పించారు ?

గోపా: సన్న బోల్తా కొట్టిం చకు. జమిందారుగార్ని చంపిం
చెవరు ?

కాంత: సమస్కారమండి ! మా తమ్ముడికి ఏమీ తెలియదు.

గోపా: తెలిసినంతవరకే చెప్పాలి.

గోపి : చెప్పాలా ?

గోపా: చెప్పి ?

కాంత : గోపీ !

గోపి : పరిగిందానికి అబద్ధం చెప్పడం యెందుకు ! రంగయ్య
మూవ రమాదేవిగో...

కాంత: (జరుగో గోపీ ! (గోపాలంగో) సమస్కారమండి !
యెందుకండి మమ్మల్ని పిలిచి ఈ విధంగా అడుగుతారు.
:రాకేం తెలియదు (గోపీ చెయ్యి పట్టుకొని) రా
గోపీ ! వెళ్ళిపోదాం !

[కొండా, గోపా, చింతా, చింతా, గోపా
[కొండా, గోపా, చింతా, చింతా, గోపా.....]]

చంద్రుడు: ఎవరు ? పట్టె వీ ?

గోపా: కొంతమంది వచ్చిపోయారు !

చంద్రుడు: ఎవరు ?

గోపా: గోపా, కొంతమంది.

గోపా: అర...! అప్పుచేయవలసివచ్చింది !

గోపా: ఎందుచేతనో భయపడ్డారు.

చంద్రుడు: ఏమన్నా గూఢీ లాగడానికి ప్రయత్నం చేశావా ?

గోపా: అవును.

చంద్రుడు: పిల్లలకలా తెలుస్తుంది ?

గోపా: తెలుసు.

చంద్రుడు: చెప్పారా ?

గోపా: కొంతవరకు.

చంద్రుడు: అయితే నీవని చాలావరకు పూర్తియిందనుకుంటాను.

గోపా: ఒక్కసంగతి మిస్సాగా.

చంద్రుడు: జమీందారు చావడంకదూ.

గోపా: అదీ తెలిసింది. ఎలా చంపబడ్డానో మట్టమకు వివరాలు తెలియలేదు.

చంద్రుడు: కొద్దిరోజుల్లో ఆసంగతికూడా తెలుసుకోగలవు.

గోపా: మీకెలా తెలుసు ?

చంద్ర: నీసామర్థ్యాన్ని బట్టి నీ పట్టుదలకు ప్రభుత్వం ఆశ్చర్య పడుతుంది? నాకు చాల సంశోషణగా వుంది. (పేక్ హేండ్ తీసుకుంటూ)

[గుమ్మంతెర యధాస్థానానికి వస్తుంది. గంగులు, గోపీ- కాంతాన్ని వెతుక్కుంటూ వస్తాడు. ఆ వెనుక గడ్డంతో, చుష్కించిన శరీరంతో చుట్టూ రూతతో ఆశగా మాస్తూ వస్తూంటాడు నూరయ్య]

నూర : (గంగుల్ని చూచి, గుర్తించి సంశోషించి) గంగులూ!

గంగు : (చేతులుచూచి) బాబూ! కామెందుగోరూ!

నూర : (దగ్గరగా వస్తూ) గంగులూ!

[ఇద్దరూ కాగిలించు కుంటారు.]

గంగులూ! అంతా సుఖంగా ఉన్నారా? కాంతం, గోపీ యెలాఉన్నారు? వాళ్ళ తిండికి ఇబ్బంది లేకుండా చూశావా?

గంగు : (ఏడుస్తూ) బాబుగోరూ!

నూర : ఏ! ఏడుస్తున్నావే? బిడ్డల కేమీ అపాయం రా లేదుకదా?

గంగు: లేదుండే.

నూర : మరెందు కేడుస్తున్నావ్?

గంగు: నాకర్థంవుండే. నాకనికి సచ్చిపోయిందండే....

నూర : ఆ! నాగజే పట్టించా నీక్కుడా? మూలికే నక్కమీదే పడుతుంది తాటికాయ. ఏడిస్తే యేలాభముంది. ఇంటికి వెళదాం నడు?

గంగు : ఇల్లు! ...

నూర : ఏం ?...

గంగు : నా విశేష పోషకమును తా మహిమనుగోరుండే ...
మీరే కల్పలేదు.

నూర : ఇల్లు లేదు ?

గంగు : గోపీ, కాంచనగోరూపాదులతో కలసి ఉన్నాను.

నూర : అయ్యో! అడుక్కుంటున్నారా? నా బిడ్డలు అడుక్కు-
ంటున్నారా?

గంగు : అవును గారూ. నా బిడ్డ కూడా అలానే అడుగుతుండే ...
ఇంకానుమొందడాకా ఇక్కడే ఉండాలి అంటే మీ
బిడ్డలు...

నూర : ఇక్కడే... ఈ రోడ్డుమీదా?...

గంగు : ఇక్కడే అడుక్కుంటున్నారంటే.

నూర : ఎలా అడుక్కుంటున్నారా? నా బిడ్డలు ఎలా అడు-
క్కుంటున్నారు? “కానీ వెయ్యండి బాబూ! కడుపు
కాలిపోతుంది బాబూ! నా నొన్న వచ్చిపోయాడు
బాబూ!” అని అడుక్కుంటున్నారా? (పడిపోతాను)

గంగు : పడిపోయారా బాబుగోరూ! (నూరయ్యను పట్టుకొని
లేవలెస్తాడు) బాబుగోరూ!

నూర : అయ్యో! ఎలాంటి సంసారం ఎలాంటి స్థితికి వచ్చింది.

గంగులూ! నా బిడ్డల్ని అన్యాయం చేశాను. అనా-
ధుల్ని చేశాను. ఎంత యెచ్చోరో... నేను రాను
గంగులూ! నా స్థితిలకు నా మొహం చూపించలేను
గంగులూ!

గంగు : మీరగుసించకపోతే పిల్లలు చచ్చిపోతారుండే.

రంగయ్యో చేశాఁపండే యింతసేపిని.

సూర : రంగయ్య! రంగయ్య! నీవాహం తీరిందా రంగయ్యా!

[చంద్రం లోపల్నుంచి వస్తాడు]

చంద్ర : మావయ్యా !

సూర : (వెరిగా చూస్తూ) ఎవరూ ?

గంగు : చంద్రం గోరుండే...

సూర : ఎందుకు బాబూ! ఎందుకు? నాపిల్లలకు మీ కుటుంబం చేసిన సహాయానికి ఇదిగో దండం. ఇక మా గురించి, సలకరింపునూ, కులకరింపునూ ఎవ్వరికీ వద్దు.

చంద్ర : గంగులూ! ఇంటికి తీసుకువెళ్ళు?

సూర : నేనిక్కడుంటే నీకు సిగ్గుగా ఉందికదూ. నేను పిచ్చివాడిలా కనిపిస్తే నీకు చిన్నతనంగా ఉందికదూ! కాని నా పిల్లలు అడుక్కుతింటుంటే ఆనందంగా చూశావు. తిండిలేక మాడిపోతుంటే నీకేం పట్టనట్లు నిర్లక్ష్యంగా చూశావ్. ఇల్లూ వాకిలీ లేకుండా, తల్లీ తండ్రీ లేకుండా అనాధులై అల్లల్లాడి పోతుంటే...

గంగు : ఎందుకు లెండే...

చంద్ర : ఉద్యోగ గొడవల్లో ఉండటంవల్ల విషయాలు నాకు తెలిలేదు. గోపీని కాంతాన్ని నేను తీసుకువస్తాను. ఇంటికినడు ? (వెళ్తాడు)

సూర : ఆగు.

[చంద్రం ఆగుతాడు]

నూర : మూవోన్న పోయింది మూవోనా ?

చంద్ర : అక్కడ గురించి నా కీమా బిచ్చం ?

నూర : క్రిందకి వెళ్ళాము ? కీకీ వెళ్ళతారు.

చంద్ర : నేను వివచు.

నూర : వివచు. ఎంత అభిమానం... చంద్రుని మీ ఎంతభక్తి.

చంద్ర : (దిరావగళం) మూవోనూ !

నూర : కీకీపోతే ఆ సీమలు పోయినాయి మాస్తూ నువ్వెందుకు గురితుంటావో ?

చంద్ర : నిదానం చి మాట్లాడుతున్నావా; మావయ్యా!

నూర : (వికటంగా) నిదానం చడం మీ బాబుకి బాగా తెలుసు. అందుకే అడడాని సొమ్ముతిని, నిన్ను అందలాన్నెక్కించాడు. ఉద్యోగం యిప్పించాడు.

[చంద్రం వివచిత వెళ్ళిపోతాడు]

నూర : (నవ్వి) వెళ్ళిపోతున్నాడు మాడు. యేమీ వెళ్ళిపోతున్నాడు.

గంగు : పోనిద్దుమా యెందుకుండే. కొంపకు చేరుకుందాం వదుండే.

నూర : (పిచ్చిగా) కొంప! కొంపెక్కడుందిరా అమ్మాయగుడా! రంగయ్య లాక్కుపోయాడుగా !

గంగు : పడిపోయిన మా కొంపుంది కదుండే...

నూర : పడిపోయిన కొంపల్లో మనలాటి వారు చేరితే పూర్తిగా పడిపోతాయిరా ! బాగున్నవాళ్ళు పందిరి వేసినా బంగారం అయిపోతుంది...

గంగు : బాగా సెప్పారుండె.

సూర : చెప్పడంలో బాగెందుకురా? బాగుపడితే ఈ బాధే లేదు. రంగయ్య బాగుపడ్డాడు. కారణం? (నవ్వి పైకి చూచి) ఒరేయ్! అదిగో అటుచూడు?... గద్ద... గద్ద కాళ్ళలో పాము... పామునోట్లో యేముందీ?... కప్ప... కప్పకడుపులో... చిన్న చేప... చేపను కోస్తే...

గంగు : ఏమోనుండె...

సూర : దాహముంటుంది. ఆ దాహం గాలైపోయి గాలినాన పుట్టి లోకాన్ని కదలించి లోభులకు లోటుతీసుకొస్తుంది.

గంగు : మీమతి పోగొట్టుకుంటున్నానుండె.

సూర : నా పిల్లలు కనుపించే వరకూ నాకు మతి లేదు. మతి లేనంతవరకూ నాకు గతి లేదు... రంగయ్యా! ఎంతవని చేశావ్? నీ ప్రాణమీద ఆశవుందా? అలాచూస్తావే? నా పిల్లల్ని యేంచేశావ్?

[గంగుల్ని కదిపి అడుగుతాడు]

నువ్వా... అబ్బా! ... (బిగ్గరగా) గోపీ! కాంతం! గోపీ! కాంతం! (పడిపోతాడు)

గంగు : బాబుగోరూ! బాబుగోరూ! (లేవదీయబోతుంటాడు)

[తెరపడుతుంది]

పల్లె పడుచు

వీత ప రం గం

[బయిరంగును గాని ఇల్లు, రమాదేని బయిరంగును గానొంది
పురికించి, మూడవ రంగును మూలంగా "అది" అలాగే అది పురికించి.]

అలాగే అది పురికించి—[గోపి, కంగుల] :

ఒరిగినదారమె ఒరినాదు

ఒరిగా పోయెను యానాదూ

ఒడియి బండ్లుగా బండ్లు ఒడలై

తెల్లదారును ఏనాడో—||నేయ||

[ఖాసిం ప్రవేశించి]

ఖాసిం: అల్లా! యేమి ఖర్చామగడీ!

రమా: ఎవళ్లు వాళ్ళు?

ఖాసిం: సూరయ్యగార్కి స్క్విలూహండి.

రమా: సూరయ్య స్క్విలా?

ఖాసిం: జీ!...మ్మా!

రమా: అడుక్కు తింటున్నారే?

ఖాసిం: సెప్పేదాన్ని యేమిచేసింది. అలాగే అది ఇచ్చి
పెట్టారూ అమ్మా!

రమా: ఎవరు?

ఖాసిం: కోపాన్ని తినిపించకపోతే నాదీ సమాధానం మీదే అని
సెబుతుంది. అరె! సూరయ్యకి జైల్లో పెంపించారే.

జానేదో. పిల్లల్ని యేంజేశారూ అండీ! ఇంట్లోనుంచీ బయటకీ కొట్టా రంగయ్యాగార్ !

రమా: (ఆలోచనతో) ఆ పిల్లల్నిద్దరినీ యిలా తీసుకువస్తావా? ఖాసిం: హెందూకా-వండి ?

రమా: తీసుకురా చెబుతాను.

ఖాసిం: కడుపుకోసం వచ్చి మీరూసెప్పిన బాడ్కాపనీ అంతా చేశానువమ్మా! ఇంకా నాది అలాంటి పనులు సేయదు. తిండి లేకపోతే మాడినస్తాం.

రమా: ఇప్పుడు నిన్ను యేం పాడుపని చేయమన్నాను?

ఖాసిం: పిల్లల్ హిప్పుడొ హెందూకా-వండి. ఇంట్లోపెట్టి సావకొట్టే దాన్ని కాకపోతే...

రమా: (బాధగా) ఖాసిం! అంత నీచురాలి ననుకొంటున్నావా? ఆ పిల్లల్నిద్దరినీ ఇలా తీసుకురా? నేను చేసిన యీ ఘోరానికి ప్రతిఫలంగా వాళ్ళ బుణాన్ని నేను గొప్పకుంటాను.

ఖాసిం: హెద్వామనసు యేదో హనుకుంటుందీవండీ !

రమా: పెళ్ళి వాళ్ళను తీసుకురా !

ఖాసిం: నేను హెల్లే పాచిపోతారాఅండీ? మనయిల్లూహంలే ఆల్పికీ రాక్షసీ అంతాధయం.

లోపల సూర : (పిచ్చినప్పు సప్పుతూ, తలబాదుకుంటూ) నా బిడ్డ లెక్కడున్నాడు? ఏంచేశావ్? ఎక్కడ దాచావ్?

అమ్మో! నేరముగ వేరముకొని అలా చూస్తేరా!
చప్పు? చప్పురా? చప్పు? గగనమునా!

రమా: (ఆగడోళపనా చూస్తూ) ఖాసిం! సూరయ్యగార
ఉన్నాడేమిటి?

ఖాసిం: సూరయ్యగారూడీ సులుగడడం వేస్తోన్నావండి! సూరయ్య
నచ్చి సోక్కి - పల్లె లోకోసం నెత్తికొట్టి కుంబున్నాడూవండి.

రమా: నల్ల ఖాసిం లోపలకు వెళ్ళిపోమా!... నేను ఆ
ముఖాన్ని చూడలేను. శౌంధరగానెళ్ళి?

[ఖాసిం వెళ్ళడం. రమాగది కుమిలిలోయి కూర్చుండిపోతుంది]

(నేపథ్యంలో పాట)

మోసపోతివే మగువా

దాసలునమ్మి మోసపోతివే....

పాలుత్రాగిన పామే నీపై

పడగపట్టి బుసలుకొట్టే

ధావి తీపనము భగ్గుపడెనే

చారిజూడగ ఏకటామెనే

॥మో॥

(ఖాసింవచ్చి గాంధీ గా చూసి)

ఖాసిం: అరే!...రోతావై....మాం. పేట్టూ జరిగింది?

రమా: (కన్నీ గుహా) యేమీలేదు.

ఖాసిం: అదేట్టూవండీ! కారణం లేకుండా కళ్ళపై మోలబడి నీళ్లు
పొందూ వస్తాయి అండి!

రమా: నిజం ఖాసిం! 'ఎందుకో నా స్పృహయం బాధపడు
తోంది. ఎవరో సిడికలిగో నా హృదయాన్ని పొడు

తున్నట్లుంది. ఏమీ ప్రశ్నాంతరితేదు. ఏదో ఆవేదన అంతరాన ఎప్పుడూ వ్యధపెడుతూ వుంటుంది. ఒక్కొక్కసారి ప్రాణాన్ని కూడా పోగొట్టుకుందామనే బుద్ధి వుడుతూ ఉంటుంది.

ఖాసిం: మా! సైతాన్కి వాలా పట్టిందీ హేష్ట్రా?

రమా: అవును సైతాను పట్టింది.

ఖాసిం: (భయంగా) బాప్ రే!....

రమా: ఆ సైతాను అందరికీ కనుపించే సైతానే.

ఖాసిం: ఏసా బోలో?

రమా: ఆస్తికోసం, ధనాపేక్షకోసం, ఆదిలో నాపై అనురాగాన్ని చిలకరించి, నాచేతి ఘోరకృత్యాలు చేయించి, అమాయకులకు మనసు విరచడానికి మందు పెట్టించి, మతిపోగొట్టించి, మనిషిలా నంచరించే రంగయ్యో సర్కు పట్టుకున్న సైతాను.

ఖాసిం: (అస్పృహగా) రంగయ్యా!...

రమా: నేను చేసిన ఘోరకృత్యాలు, నా పేరుపెట్టి చేసిన దుర్మార్గాలూ, బ్రతికుండగానే అంతర్గతంగా నరకాన్నినుభవించిస్తున్నాయి. గుండెకోతకోస్తున్నాయి. మనస్సు భయకంపితమౌతోంది. నేను జీవించను ఖాసిం!

[సోఫామీద బోర్లపడుతుంది]

ఖాసిం: తప్పువమ్మా!... దేఖో ఏమ్మా! కామేశంగార్కి మందూ పెట్టినార్?

రమా: ననుకొడుక నీ పొసగుతో మనసున్న మీరెంతానిక మందు
పెడితే, పాపం అమూల్యమైతే మిన్నే అయింది. అది
కూడా రంగయ్య చేయించాడు.

భాసిం: జమీందార్గీ నుండూ పెట్టి ముర్గంగా చావ్ ?

రమా: నేను జమీందారుగారు అందరినీ పున్న సన్ను
పెట్టిచేసుకున్నాను. ఎందుకు చేసుకున్నానో పెళ్ళి
యిన నాకునాటినుంచీ మరచిపోయాను. శాత్రుకంగా
నీమీ నుంపుట్టలేదు. కానీ విశ్వసించారు. నాపట్ల
ఏ విధమైన అనుమానంలేదు... జమీందారు ఆత
రంగినుల్లో రంగయ్య ఒకడు. నా మానసిక చోర్లు
ల్యాన్ని పసికట్టి నా ప్రణయానికి దోహదమిచ్చాడు.
రంగయ్యతో సుఖం పొందటం ఆటంకంగా ఉండటంవల్ల
రంగయ్య ఆలోచనతో ఆతను యిచ్చిన మందును
పాలల్లో కలిపి జమీందారుకు యిచ్చాను. వాళ్ళకర్త
వల్ల చచ్చిపోయాడని ప్రకారం పుట్టిందాను.

భాసిం: ఏసా బోలో ?

రమా: ఏమిటి ? ఇవన్నీ అడుగుతున్నావు, ఎందుకు నువ్వు ?

భాసిం: గాబరా మత్ కరో, మేరా నామే భాసిం.

రమా: (కంగారుగా) భాసిం ! నన్నేమీ పట్టించరు. పాపం
వెనకా ముందూ యెవ్వరూ లేరు. నిన్ను నొకరుగా
చూడక దగ్గర బంధువంతిగా చనువిచ్చాను. అందుకే
అన్నివిషయాల్నూ ఏదో ఆవేశంతో చెప్పిపోను.
ఎక్కడా వెళ్లిడిచేయకు. రంగయ్య వస్తాడేమోనని

భయంగా ఉంది. పాపాన్ని వేసేయ్యి?

ఖాసి: రంగయ్య హేన్బూ చేస్తాడూవండి!

రమా: ఆస్తంతా తనపేర వేయాలట. లేకసోలే నన్నంతం చేస్తాడట. దుర్మాగుడు!

ఖాసి: అరె!...కామేశాన్ని ఆస్తిహోతో మీరు వాడ్కిపేరా వేస్తే, ఫాయిదా క్యా?

రమా: ఆస్తి కామేశంపేర లేదు. జమిందారుగారు నన్ను విశ్వసించారు. నాకు సర్వస్వాన్ని ధారపోశారు. ఆస్తి కూడా నాపేరనేవాశారు. అల్లాంటివార్ని-(ఏడుస్తుంది)

[కామేశం వస్తాడు]

కామే: (నవ్వుతూ) అమ్మా! ఏడ్చినా లాభంలేదు. నా రెండు లక్షలూ ఇవ్వకపోతే ఈ రైఫిల్ ప్రజంటు చేస్తాను. కాదుకాదు పేలుస్తాను.

రమా: (భయంగా) ఆ...కామేశం!

కామే: ఇప్పుడు కాదులే. రెండు లక్షలకీ రెండుగంటల పైమిచ్చాను.

రమా: కామేశం! రెండులక్షలూ, ఇస్తే యెందుకూ గాకుండా చేస్తావు.

కామే: అసలు డబ్బు యెందుకూ గాకుండా చేయడానికే కదమ్మా! అమ్మా! ఆస్తంతా నా చేతిలోవుంటే, అరగంటలో ఆరు సినిమాలుతీసి ఆరులక్షల అరవై

అలాంటిది కంటే మించినది ప్రపంచంలో ఇంకా ఉన్నదని
 నీళ్లు పలుకుతున్నాయి. అలాంటిది అది కాదు అని చెప్పాను.
 అలాంటిది కాదు ! దేనిని అంటారు ? అప్పుడు నీళ్లు
 తనలో నిన్ను పెట్టి, నీవు పెట్టావు. (వెళ్ళిపో)

రమా: భాసిం ! నీళ్లు. నీళ్లుంటే నీ నీరు ? ఎవ్వరైనా వస్తే
 ఎక్కడికో నీళ్లుపోయిందని చెప్పా. తీరా చచ్చి
 పోయిందని చెప్పావు. నీళ్లు ?

[భాసిం నవ్వుతాడు]

రమా: (భయంగా) ఆఁ. యెందుకూ నవ్వుతున్నావ్ ?

[భాసిం ఇంకా నవ్వుతాడు]

రమా: భాసిం !

[భాసిం ఎక్కువగా నవ్వుతూ గర్జిస్తూ, మోసం తీసివేస్తాడు.
 రమాదేవి ముఖానికి నీటిబిడ్డలు పట్టుకొని కళ్ళనుంచి అనువదలగా.]

గోపా: భయంలేదు.

రమా: ఎవరు నవ్వు ?

గోపా: ఎలా కనుపెట్టుకున్నాను ?

రమా: అలా మారిపోయావేమిటి ?

గోపా: మారవలసి వచ్చింది.

రమా: వేషం వేసుకుని నన్ను మోసం చేస్తావా ?

గోపా: విషానికి విషం విడుదలం. మోసగాళ్ళకు మోసమే
 పనిచేస్తుంది.

రమా: నీ నీరు ?

గోపా: గోపాలం. రంగయ్య మీరూ కలిసి, జమిందారుకి మందుపెట్టి చంపి, దహిస్తున్నారనిగాత ఈ రహస్యం జమిందారు హతలద్వారా స్తేషన్ కు చేరింది. ఆరోజు నుంచి ప్రభుత్వం ప్రీవెన్యూ చేస్తోంది. నేను పోలీసు హెడ్ గా ఉంటూ ఈ కార్యాన్ని సాధించగలనని గవర్న మెంటుకు హామియిచ్చి మారువేషంలో మియింట్లో ప్రవేశించాను. విషయాలు తెలుసుకున్నాను. ఖైదనే నిన్ను అరెస్టు చేయిస్తాను. (వెళ్ళబోతాడు)

రమా: ఆగు.

గోపా: (ఆగి) ఎందుకు ?

రమా: దీనివల్ల ఫలితం ?

గోపా: మోసగాళ్ళ పతనం.

రమా: నీ కేముంది ?

గోపా: ఏం కావాలి ?

రమా: అంతేనా !

గోపా: ఇంకా పెద్ద ఉద్యోగంలోకి పోవచ్చు.

రమా: అందువల్ల ధనాదాయం యెక్కువౌతుంది. ఎంత చేసినా గొర్రెకు బెల్లెడుతోకేగా...పిచ్చివాడా ! రా! స్వభావేలు నీచేతిలో పెడతాను. ఉద్యోగం ఉండదు. రహస్యం పైకి తెలవదు. నీ భార్యాబిడ్డలు సుఖంగా బ్రతుకుతారు. ఏమంటావ్ ?

గోపా: నోరు ముయ్యమంటాను. డబ్బున్న వాళ్ళు లంచాలకు ఆశపెట్టి, ప్రభుత్వాన్ని అనుమానింప జేస్తున్నారు

[సజ్జల్లో. నీడు భాసించాడు. నిజాయితీ అయితే
గోపాలం. నాకు లంచమివ్వవా? ...]

రమా: ఏ? లంచం తీసుకునేవాళ్ళు లేరా?

గోపా: ఉన్నాను... కామరూపులకు-బ్లకి కిచ్చే మూసూరుపోయి
కానికార్యాన్ని నువ్వలా చేశానో, కడుపు కడుపు-బ్లకి
ఎంగిలి కూడుతినే వెంగళిప్పులు కూడా అలాగే
ఉన్నాను. కాని అందరూ అలా ఉన్నారనుకోవచ్చు.
ఇకమీద ఇల్లువిడచి వెలుపలకు వెళ్ళడానికి ప్రియం.
(బయటకు వెళ్తాడు)

[రమాదేవి కంఠాదుగా బట్టలు-వెట్టె
సర్దుతూ వుంటుంది; రంగయ్య ప్రవేశం]

రంగ: ఏమిటీ హడావుడి?

[రమాదేవి నిశ్శబ్దము]

రంగ: ఎక్కడికీ ప్రయాణం?

రమా: (చూడరుండానే) స్వర్గలో కానికి.

రంగ: (చిన్న సవ్వనవ్వి) స్వర్గానికి వెళ్ళినా విడిచిపెట్టడుగా
ఈ రంగయ్య.

రమా: నీవు సరకంలో విడిచిపెట్టినా స్వర్గంలా భావిస్తాను.
నీకో స్వర్గానికి వెళ్ళినా సరకయ్యల సుఖవిస్తాను.

రంగ: ఏమిటి? ఈవేళ పరలోక ప్రస్తావన సహ్యం?

రమా: ప్రయాణానికి ప్రాతిపది కనుకుంటున్నాను.

రంగ: (కోపంగా) ఎవరికి?

రమా: నీకు—

రంగ : మతిపోయి మాట్లాడుతున్నావు.

రమా: గతులు మారాయి. మతులు చెదరకుండా యెలా ఉంటాయి ?

రంగ : రమాచేపీ !

రమా: సడిమం(త్రపు సిరి సరుణ్ణి వానరుణ్ణిగా చేస్తుందంటే నేను క్రితం నమ్మలేకపోయాను. నీవు నిజమని నిరూపించావ్.

రంగ : ఏమిటి ? ఈవేళ వేదాంతం మాట్లాడుతున్నావ్.

రమా: వేదాంతంకాదు. ఇది మన ఉదంతం, లేదా నా జీవితాంతం. ఖాసిం ఖాసింకాదు. అతడు సి. ఐ. డి. — మన రహస్యాన్ని తెలుసుకోవడానికి నౌకరుగా జేరిన పోలీసు ఉద్యోగి.

రంగ : (ఆశ్చర్యంగా) ఎవరు చెప్పారు ?

రమా: అతనివేషం నెల్లడికావటమే చెప్పింది. రంగయ్యా ! నీ స్వాగతంకోసం నా జీవితాన్ని నాశనం చేశావు. నీ దాహం తీరినదిగా. ఇక దయచేయి !

రంగ : (వికటంగానబ్బి) శుద్ధ కంగారు జంతువు.

రమా: మానవత్వం మంట కలిసినప్పుడు జంతువులే మనకు ఆదర్శమౌతాయి ! నీతో నాకు మాట్లాడగల అవకాశం లేదు. నువ్వు అనంతకు వెళ్తావా వెళ్లు, లేదా నేను వెళ్ళేవారికి నువ్వు అడ్డురాకు. (పెట్టెలో వెళ్ళబోతుంది)

రంగ : (అశ్చరించి) ఏమీ జరిగిపోయింది నీవేమిటి.

రమా : నువ్వు ఆపడంనీ ఆధారంలేదు.

రంగ : ఆ మాటలనానికీ నీ పద్ధతికారంలేదు.

రమా : రంగయ్యా !

రంగ : రమా ! ఖాసిం నీ. ఐ. జి. కాని...ఎస్. ఐ. పండ్లం-
నా కొడుకే నేమిటా ముగ్ధునివచ్చా.

రమా : పండ్లంనీ నీలాంటి చోరముగ్ధుని కాన చేసంగలి నువ్వు
కూడా మురిచిపోవచ్చు.

రంగ : అయితే రమా బేవే ఉందిగా నా కండాగా.

రమా : అవి నెనుకటి రోగాలు.

రంగ : ఇప్పుడు ?

రమా : నిన్ను స్వామిద్రోహిగా చోరుడుగా గుర్తించాను.

రంగ : హంతకురాలిగా నిన్ను నిర్ధారణచేస్తే ?

రమా : ఆధారం నీవేనని వాదిస్తాను.

రంగ : ఎక్కడ ?

రమా : కోర్టులో.

రంగ : ఆ మాటల దానికే ప్రయోగం పెంచుకు ?

రమా : నిన్ను అంతం చేయించడాని కష్టంలేక.

రంగ : ఓ...సానుభూతి ఉంచుమాట.

రమా : ఆం. అనుభూతి పరిపుష్టిగా పొందేవరకు ఆడదాని
బ్రతుకంతేగా—

రంగ : గర్వం నశించి కూడా గంభీరత యొందుకోయ్ ?

రమా : ఇప్పుడు నువ్వెందుకొచ్చావ్ ?

రంగ : ఒకప్పుడు ఒకందుకొచ్చాను; ఇప్పుడు మరొకందు
కొచ్చాను.

రమా : ఏమిటది ?

రంగ : (కైజారుతీసి) ఇది !

రమా : ఆ !...

రంగ : (రెండోచేస్తో కాగితంతీసి) కంగారులేదు. ఇది కాగితం,
ఇది కైజారు. కావలసింది కాగితంమీద పని. కాదంటే
కైజారుతో పని. ఏం చెబుతావ్ ?

రమా : ఏం చేయను ?

రంగ : కాగితంమీద సంతకం చేయాలి.

రమా : ఎందుకు ?

రంగ : నీ ఆస్తి నాపరం కావాలి.

రమా : రంగయ్యా ! (వెనక్కు వెళ్ళింది)

రంగ : నోస్ట్రయ్ ? కాలు కదిపేవా నీ రక్తం నీ కళ్ళత
మూస్తావ్. ముందు కలం తీయ్ ?

రమా : (వెర్రిగా) నేను తీయను.

రంగ : రమా !...

రమా : నేను సంతకం చేయను.

రంగ : (మీదకు వెళ్తూ) రమా !!

రమా: సన్న చుంచినాస రే.....

రంగ: రమా!

[అది చూచిన పల్లెగిరి. రమా కిది సోసాలో పడపోతుంది. రంగయ్య కిట్టితో పోవడాలోతాడు, మెంటు పోవడాలో తొట్టితో పన్నుపా]

కామే: (గురమింపు) పేంట్స్ వ ?

[రంగయ్య పోయి పన్నుపాగిరి]

కామే: మా అమ్మను చంపుతావా ?

రంగ: తే...చీ...లేదు.

కామే: లేదంటే వేమిటి ? కళ్ళారా చూస్తుంటే...నాకు రెండు లక్షలూ ఇచ్చేవరిగు ఆగు. ఆ తర్వాత చంపుదాం. (పిస్టల్ దింపి) అమ్మా! అరగంట క్షేమము అయి పోయింది. నా రెండు లక్షలూ...రే...రే...

రంగ: (కామేశం వెనకపాటుగా వచ్చి చెయ్యి పట్టుకొని) పిస్టల్ విడిచిపెట్టు.

కామే: నేను విడవను.

తెరలో నూర: ఎక్కడదాచుకు ?

రంగ: విడిచిపెట్టు ?

కామే: విడవను.

తెరలో నూర: ఏంచేశారు ! నా బిడ్డ లెక్కడున్నాను ?

[రంగయ్య, కామేశం వెనుగులాటలో పిస్టల్ పులి రమా దేవికి తగుతుంది. రమా దేవి కెవ్వరి అగని కలసిపడుతుంది. కామేశం పారిపోతాడు. నూరయ్య లోపలకు వస్తాడు]

నూర: ఎవరు కాల్చారు? ఎవరు చంపారు? రమాదేవి
గారూ!...రమాదేవిగార్నే చంపావా? పాల్కుతాగిన
రొమ్మునే గుడ్డావా!

రంగ: కామేశంలేడు...వాడే...

నూర: కారణం?

రంగ: ఏముంది, డబ్బుకోసం. పిచ్చివాడుకదూ?

నూర: కామేశం పిచ్చివాడే...కాని నేను పూర్తిగా పిచ్చి
వాణ్ణి ఇంకా కాలేదు. నువ్వు దుర్మార్గుడవు. అతనిలో
దుర్మార్గత్వం లేదు. అతడు నీలాగ మనుష్యులను
బాధపెట్టలేడు. తండ్రిని బిడ్డల్ని వేరుచేసి తగుదు
నమ్మా అని తిరగలేడు. నమ్మించి నీలాగ నాశనం
చేయలేడు. ఎప్పటికయ్యా నీకు జ్ఞానం వచ్చేది?

రంగ: వచ్చింది...నువ్వు చెప్పినమాట నచ్చింది. బావా!
ఈమెను నేనే చంపాను. చాలా దుర్మార్గాలుచేశాను.
ఇలాంటి నీచమైన జీవితాన్ని నాశనం చేసుకుంటేనే
గాని నాకు తృప్తిలేదు. ఇదిగో నాశనం చేసుకుంటా
చూడు! (పిప్రల్ తనవైపు గురిచూపుకొని, తటా
లున సూర్యునిపై సుతిప్పి వికటంగా నవ్వి) అమాయ
కుడా! చావంటే సులభంగాలేదు. మనిషి తనకుతాను
సాధారణంగా చావలేడు. అందుచేత నిన్నే నేను
చంపుతాను. ఒకళ్ళనే చంపడంలో నాకు తృప్తిలేదు.
చావుకువచ్చే ప్రతిఫలం ఒక్కటే...ఎంత మందిని
చంపినా ఒక్కటే శిక్ష.

[పేల్చుకోవడానికి వెళుతుంటే ఎండులు వచ్చి
వీటిపై కత్తికోరికలు వచ్చాయి. పిల్లలు ఏదో ఒకటి
మీరికి. మానవ్య పిల్లలు పట్టుకుంటారు.]

నూర: మంచిని పంపాలని చూస్తూనే ఉన్నాను. యెంత ప్రయత్నం
చెయ్యినా చంపగలుగుతుంది. నువ్వు చేసిన ప్రయత్నం
నేను చేస్తానని చూస్తున్నావా? అనుకో...

[చంద్రం వస్తాడు]

చంద్ర: విడిచిపెట్టకు?

నూర: ఆ!...

రంగ: సమయానికి వచ్చావు. లేకపోతే నన్ను కూడా చంపే
వాడు.

గంగు: ఏంటి పేల్చున్నావ్ నాయాల్లి. కర్రతీసుకొని సంపే
త్తాను.

చంద్ర: ఏయ్ గంగులూ!

గంగు: ఇదే మన్నానముండే. మా బాబుగారు పిల్లలకోసం
వచ్చారు. అంతేగాని...

చంద్ర: నిన్ను డగలేదు.

రంగ: కుక్కకన్నా యెక్కువ విశ్వాసం పెధవక.

గంగు: ఆ కుక్కకున్న బుద్ధికూడా లేదు నీకు.

నూర: గంగులూ! నువ్వులకో. ఏంబాబూ చంద్రం! నీ
వనేదో నువ్వు కానియ్!

గంగు: బాబుగారూ!

చంద్ర: నువ్వు చంపినమాట నిజమా?

నూర : కాదంటే ఒప్పుకుంటావా ?

రంగ : ఒప్పుకుంటేమాత్రం గవర్నమెంటు ఊరుకుంటుందా !

చంద్ర : ఊరుకోదు. (న్యంగ్యం నా) హంతుకుడెవడో తెలుసు
కుంటుంది. వాడి అంతకు తేల్చుకుంటుంది.

[నెమ్మదిగా కాగితం తీస్తాడు]

రంగ : అదీ...

చంద్ర : అదే... ఇదేమిటి నాన్నా ?

రంగ : (కంగారుగా) కా...కా...కాగితం.

చంద్ర : సూరయ్యనూవా ! గంగులూ నువ్వు మా పోలీసు
కస్టడీలో ఉండండి. మా నాన్న చేసిన యీ గొప్ప
కార్యానికి మీరు సాక్షులుగా ఉండాలి. అందుకేలే.

గంగు : గరికితిన్న గాడిన సత్తాదిగాని గరిక్కే...

నూర : రంగయ్యబావా ! చావుని తప్పించుకునే తెలివితేటలు
మానవులు కనిపెట్టలేకపోయారు. నువ్వింకా ప్రయ
త్నంచేయ్యి. (గంగులు, సూరయ్య వెళ్తారు)

[రంగయ్య రెండడుగులువేసి వెళ్ళబోతాడు]

చంద్ర : ఆగండి.

రంగ : తిలుపువేసి వస్తాను. స్థాయిగా మాట్లాడుకుందాం.

చంద్ర : వెళ్ళడానికి వీల్లేదు.

రంగ : కారణం కావాలిగా...

చంద్ర : కారణానికి రహస్యం ఎందుకు ?

రంగ : రహస్యానికి కారణం ఉందిగాబట్టి.

చంద్ర: ఈమెను పిప్పల్‌తో కాల్చింది మీరేనా?

రంగ: కామేశం అని చెప్పాను.

చంద్ర: నూరయ్యని ముందు చెప్పానుగా.

రంగ: ఊరికే అతిన్ని భయపెట్టడానికలా అన్నాను.

చంద్ర: కామేశానికి ఏ చెప్పింది చింది మీరేనా?

రంగ: కాదు.

చంద్ర: జమీందార్ని విసుగుపెట్టి చంపించింది మీరేనా?

రంగ: శుద్ధ అబద్ధం.

చంద్ర: అంత్యకాలంలో అబద్ధం అనవసరం.

రంగ: ఎవరికి?

చంద్ర: మీకు. నేను కొడుకునుగాను, మీరు నాకు తండ్రి కారు. బంధుత్వం ఆవలకు పెట్టి భయాన్ని కూడా విస్మరించి సత్యానికి జయం కలిగేట్లుగా సచరించండి. లేదా అబద్ధమనే మరొక నేరం మీ పాపనేరాన్ని ఋజువు పరుస్తుంది. ఆలోచించి క్షమించండి.

రంగ: నువ్వు నావాడివనే ముందుగా చెప్పడానికి ప్రయత్నించాను. కాదని చెప్పావు. ఇప్పుడు నాకు కూడా అవకాశం లేదని చెబుతున్నాను. అనవసరం వస్తే, ఈ కేసులో నేరస్థుణ్ణికానని నిరూపణకూడా చేస్తాను. ముందుకు కన్న తండ్రిలకు నీవు ఆదర్శంగా నిలచి, ఆప్యాయత, ప్రేమ అనేది శుభ్రుడనే సదాగ్రహణ కోరికగా చినా కనుపించదని నువ్వు చాటితే బాలు. విశ్లేషించుకుని కోసం కష్టాలు యిష్టాలుగా భరించి, కళ్ళలో పెట్టు

కొని కాపాడిన తండ్రిలను అంధుల్ని చేసి, అనాథులుగా సాగనంపే అమోఘ మేధావులు కన్నబిడ్డలనే నీతిని నువ్వు సూచిస్తే చాల సంకోచం. కాని...

చంద్ర: ఏ బిడ్డో తండ్రిని చోరుడుగా కమ్మని తనదారిని యేర్పరిచుకోలేడు. అసకోసం హంతకుడుగా, అవినీతి పరుడుగా సచరించమని తండ్రిని సాగనంపలేడు. తన విద్యా వినోదాలకోసం తండ్రి పరువును తాకట్టుపెట్టే పుత్రుడు పుత్రుడు కాదు, శత్రువు. ఉద్యోగధర్మాన్ని నిర్వర్తిస్తున్న ఏ బిడ్డో తనతండ్రిని ద్రోహిగా, అవినీతి పరుడుగా, చివరకు హంతకుడుగా, విని - కని - సత్య శీలుడు నాతండ్రి అని చావుడప్పుడు మోగించడు. ఏ నాడూ శిరస్సు వంచకుండా ఆత్మశుద్ధితో ఆ తండ్రిని బట్టి నేరస్తుడని వెల్లడిచేసి నిజాయితీని నిలిపి, నిర్భయంగా ఉద్యోగధర్మాన్ని నిర్వర్తిస్తాడు.

రంగ: చంద్రం! (ఆవేశం)

చంద్ర: మాట్లాడానికి వీలు లేదు.

రంగ: తండ్రిగా అర్హున్నాను.

చంద్ర: ఇన్ స్పెక్టరుగా అరెస్టుచేస్తున్నాను.

రంగ: ఇది నీకు ధర్మంగా ఉందా?

చంద్ర: మీపని మీకు ధర్మంగా ఉందా?

రంగ: నీ అభివృద్ధి కోరాను. అన్యాయాల్ని నెత్తిన వేసుకున్నాను. నన్నీ ఆపత్తునుండి రక్షించవూ? నన్నీ ప్రమాదాన్నుండి కాపాడవూ? నిన్ను కడుపారా

కన్నె తండ్రిని - తల్లి తీవ్రపోయినా పట్టిన పాపించిన
తల్లిని - తండ్రిని - చంద్రం !

చంద్ర: (దళిం ఆసుకోతీకి) నాన్నా ! (కొనిపోయిపోని)
ఇది నా విధ్యక్షగర్భం. దీన్ని నే నెన్నప్పుడూ నీవు
నాన్నా !

[గోపాలం ప్రవేశం]

గోపా: కాలాన్ని ముగిస్తున్నాను.

చంద్ర: (నేరుకొని) ఆల్ రడీ !

గోపా: రడీ !

చంద్ర: ఆల్ రైట్. పోలీస్ రమ్మను, ఈ శవాన్ని అంటుతెన్ను
కారులో వేయండి ? మా నాన్నను... కాదు - ఈ
రంగయ్యకు సంకెళ్ళి వేయ్యండి !

రంగ: (ఏడుస్తూ) చంద్రం !

[చంద్రం వినిపించుకోకుండా వెళ్ళాడు]

గోపా: కమాన్ ! (రంగయ్య చేయి పట్టుకుంటాడు)

[తెర జాగుతుంట]

పల్లె పడుచు

ఎ ని మి ద వ ర ం గ ం

[నూగయ్య యిల్లు. గోపీ మామిడాకుల నోరణాలు గుచ్చుకుంటాడు. కాంతం ఒకటి రెండుసాగునచ్చి దండెమీద గుడ్డలు సగ్గి, మంచంపాల్చి పెళ్ళిచోటుంది. బోపలనుంచి పాట వినిపిస్తుంది.]

(నేపథ్యంలో పాట)

రైతురాజా శుభసమయమ్మిదే....

శిరోపరిభాగాన కిరీట ధారణా....

నిన్న ప్రహ ఏలా ? నీకూ నిన్న ప్రహ ఏలా ?

శాశ్వతచోభ సస్యశ్యామలా స్వరాజ్యరథమే అదిగో !

సూతన పథమున పయనించుటకూ

భారత కర్షక యోధుల్లేచిరి

భయోత్పాత మేలా ? జయోన్మాద ఛేరీ !

(మోగినదో ! మోగినదో ! ! మోగినదో !!!

[నూరయ్య వీధిలోనుంచి వస్తాడు]

నూర : యేమిటా గోపీ ! ఈ హడావుడి !

[కాంతం చెంబుతో నీళ్ళుతెచ్చుంది.]

గోపి : అక్క పెళ్ళి. నీకు తెలీదూ ?

కాంత : చూడు నాన్నా !

గోపి : పెళ్ళవుతుంటే ఎలాగా చూస్తాడు !

నూర : ఊరుకోరా ! (చెంబుతో బయటకు వెళ్తాడు)

గోపి : అరె ! నాన్న వట్టిదనుకుంటున్నట్లున్నాను. అసలు
గోపాలం నాతో యేం చెప్పాడు ?

కాంత : నీతో చెప్పింది చేనక్కడ విన్నాను.

[సూరయ్య వస్తుడు]

సూర : ఎవడో నీకు చెప్పింది. చచ్చి నడి నా సాక్ష్యం ఇప్పుడు
కలుగింది. ఇంకా గంగులు బోనులోనే ఉన్నాడు. ఇక
చంద్రం అవ్వ చూడు ! అందుకే చూడలేక ముందే
వచ్చేశాను. అటు కన్నతండ్రి, ఇటు న్యాయం! పాపం
యేదో అనుకున్నాంగాని, చంద్రునిలాంటి మంచివాడు,
న్యాయమూర్తి, భూమిమీద ఉన్నాడా అనిపిస్తుంది.
కోర్టులో ఎలా మాట్లాడాడనుకున్నావ్ ?

కాంత : ఏలా మాట్లాడేడు నాన్నా ?

గోపి : ఓ...అక్కయ్యా!...చెప్పనాన్నా చెప్ప !

కాంత : గోపీ ! నాకు కోపమొస్తేగా...!

గోపి : బానులే...బానో చిబుతావ్.

కాంత : నాన్నా ! (లోపలకు వెళ్తుంటి)

సూర : ఏడ్చావ్. పిచ్చి నెధవ ! నుత్తంమీద పాపం యీ
గైనా రంగయ్యబావ పని....

గోపి : ఉరి అడ్రే....ఇంకా పాపామేమిటి నాన్నా ?

సూర : ఎలాగైనా దగ్గరబంధువు. ఏదో నెధవాశోపడి ఈ
పని చేశాడుగాని, అదున్నప్పుడు ఎంత ప్రాణం ముచ్చే
వాడు. ఈ పరిస్థితిలో అదే ఉరిలే....

కాంత: (వచ్చి) యెందుకులే నాన్నా తిల్చుకోవడం, భోజనానికి లే!....

సూర: వడ్డించావా అమ్మా!

కాంత: ఆఁ అయింది.

[ఇద్దరూ లోనికి పోతారు. గోపీ తండ్రికేసి ఆయోమయంగాచూచి మళ్ళీ పనిలోపడతాడు. గోపాలంవస్తాడు]

గోపి : నువ్వు చెప్పినమాట వట్టిదటగా....

గోపా: ఎవరు చెప్పారు ?

గోపి : మా నాన్న.

గోపా: వట్టిదో గట్టిదో తర్వాతి తెలుస్తుంది. ఈ దండలు తీసుకో. ఎవ్వరికీ చూపింకు.

గోపి : ఏంటో....మా నాన్న సమ్మడంలే దనలు.

గోపా: అప్పుడే యెందుకు చెప్పావయ్యా!

గోపి : చెప్పకుండా పెళ్లైలా అవుద్దయ్యా!

[సూరయ్య చెయ్యి తుడుచుకుంటూ వస్తాడు]

సూర: గోపాలంగారా!....కూర్చోండి!

గోపా: వెళ్ళాలండి. గంగులు సాక్ష్యంకూడా అయిపోయింది. కూసేపటికో కూసేపటికో జడ్జిమోయకూడా యిస్తారు. ఈ విషయం మీకో చెప్పడనికి వైకిలు మీరిచ్చాను. (వెళ్తాడు)

కాంత: ఏం నాన్నా ! కంఠంలోకి అన్నా నాలుగు అల్లూనే ఉండి ?
 నూర: ఏమూసమ్మా ! నోటికి ముగ్గులు పుట్టినవి. పాపం....
 రంగయ్య ...

గోపి : పాపం.... ధనాపం. అలాగే అలాగే పాపం పుట్టిన నానబతుకు
 లిలా అయ్యాయి.

[కావశం మృదు]

నూర: ఇలా దేవు దేవుడి !

కామే: మీరలలోగే కుంభం. సేనలలోగే నిలబడ అను.

నూర: ఎందు చేతి ?

కామే: మీకు తెలియదు. మీకు తెలియదని నాకు తెలుసు.
 చాలామంది మా అలాంటివాళ్ళకు తెలిసినా తెలియ
 నట్లు నటిస్తారు.

నూర: యేమిటదీ ?

కామే: అదే !

గోపి : సరిగ్గా చెప్పండి ?

కామే: ఆ... చెబుతా. మీ రెవరు ?

కాంత: మతిపోయిందేమిటి ?

గోపి : ఇదివరకు దేవి ఉపసలు.

నూర: ఊరుకోరా ! పాపం ఆయన్ను చెప్పనివ్వండి !

కామే: అదే. ఆ మంచితనమే మీకొంప ముగ్గులు పుట్టినవి.

నూర: మీ గురించి చెప్పినా తగువే.

కామే: అగతే. మీరు గైతరులు, మేం జమిందార్లం. కష్ట పడేవాళ్ళు మీరు, కాజేసేవాళ్ళం మేము. మీ కడుపులు ఎండించి మేము పండగలు చేసుకుంటున్నాం. ఈజీచైరుందా గోపీ!

గోపి : అదే అనొద్దంటున్నా.

కామే: యక్సాజ్మీ.

కాంత: గంగులు వస్తున్నాడేమో!

కామే: ఆ నిజమే!

సూర: లేదులెండి. నే నున్నానుగా.

కామే: ఔను. మీరున్నారుగా - సూరయ్యగారూ! లోగడ మీ యింట్లో అయిదు ఎకరాల భూమి అన్యాయంగా ఆక్రమించాం కదూ! ఇవిగో తిరిగి దస్తావేజులు వ్రాయించా. రేపే రిజిస్ట్రీకి వెళదాం.

సూర: కామేశంగారూ! నామీద మీకుండే అభిమానానికి నేను చాలా కృతజ్ఞుణ్ణి. కాని...ఇది న్యాయంగా ఉండదు.

కామే: న్యాయమెక్కడ దాక్కుందయ్యా! యేదన్నా ఉంటే గంగుల్లో మీలోనే దాక్కుంది...తీసుకోండి!... మీకోన్యాయం! మాకోన్యాయం! మీ న్యాయం మిమ్మల్ని నాశనం చేసింది, మా న్యాయం మమ్మల్ని బాగుచేసింది. ఇదిగో...మీరు తీసుకోకపోతే...గోపీ!

గోపి : ఇలా యిచ్చేయండి.

కామే: అదీ మాట. మీ సంగతుల పోలికలి. చూడగలగితే.
(యిస్తాను)

గోపి : అక్కా, రా! నాకు భోజనం వట్టు ! (గోపి వెళ్ళతాను)

[గంగులు ననుకున్నా పెనిశెట్టెదరుకూ వట్టుడు]

గంగు: కానుందుకోనూ ! మాబలే పనియింది. ఊరి... ఊరా
డేరు. (హే నాయూ!) నాకిచ్చి నాయూల తీరింది.
ఇదిగోసమ్మా కాంతమ్మగోనూ ! మిమ్మాయి. నోరు
తీపచేసుకోండి. ఇయ్యాల మంచిదోనీ. (కామేశాన్ని
చూచి) ఎవరో...

[కాంతం గోపలకు వెళ్ళుచు.]

కామే: (వెనక్కివెళ్తూ) నే... నే... నేను.

గంగు: (బిగ్గరగా) ఆగు !

కామే: (యేడ్పు మొహంతో) సూరయ్యగారూ !

సూర: ఏమిటా గంగులూ అదీ.

గంగు: సంతోషంలో యేదో అన్నానుండే. ఆరిమీద నాకు
కోసమేంటి ?

కామే: అదీమాట. అయితే నాకు సరదాయే. గంగులూ !
నీ కైదు ఎకరాలు శాంక్షన్.

గంగు: నేను కైదుకెల్లందే!

కామే: కాంగ్రెసువాళ్ళు కాదోయ్ ! నేను - యిట్లున్నది.

గంగు: ఎందుకో, ఆ అన్నాయం సొమ్ము. కట్టమదాల, కడు
పుకు తినాలగాని.

కామే: తప్పదు. తీసుకోవాలి !

[చంద్రం వస్తాడు]

చంద్ర: ఏమిటది ?

కామే: అయిదేకరాలు గంగులి కిస్తున్నాను.

చంద్ర: నాకు !

కామే: పది.

చంద్ర: అయితే నాలుగురోజుల్లో గంగుల్లాగే మీరూ తయారౌతారు.

కామే: ఏం. సూరయ్యగారికి న్యాయంగా పాతికేకరాలు యివ్వాలికదా.

చంద్ర: అవును.

కామే: అందుకిచ్చాను.

చంద్ర: గంగులుకూ నాకూ యెందుకూ - అని.

కామే: సభ్యతూ అన్నాను. అసలిస్తానేమిటి ?

[గోపాలం వస్తాడు]

గోపా: (శాల్యాట్కోట్టి) సార్ !

చంద్ర: ఏం ?

గోపా: (ఉత్తరం యిచ్చి) టపా అండి.

సూర: ఏమిటిబాబూ అది ?

గంగు: గవర్నమెంటోరి గొడవ.

చంద్ర: సి. వి. — గా ఆర్డర్.

కామే: సర్కిలి నస్పెక్టరే... ఏది... కాంగ్రెసులేషన్స్.

సూర: యేం చంద్రం! మన కామేశంగాన్ని ....

కామే: క్రాకోత... ..

చంద్ర: అవును.

గంగు: పిచ్చోడండి పాపం.

కామే: నువ్వు కొట్టిందన్నాంటి మరి యెక్క-వయింది.

చంద్ర: అందుకే మీట్టాడును.

సూర: ఏమిటి ?

చంద్ర: ఒకమంచి స్టర్లింగ్ కస్టర్ట్ చేశాను. దానికి యీ కామేశంగాని భరిస్తే, కామేశంగాని బ్రాన్స్ డి గ్రేంజి మెంటు, గంగులు పరాలోనన - ఒక నల్లంబ్ల్యో పూర్తిగా తగ్గిపోతుంది.

గంగు: నిజమేనుండి బాబూ !

చంద్ర: అవును.

కామే: గంగులూ !

గంగు: కామేశంగోరూ ! (కొగిలించుకొంటారు)

గోపి : (విసురుగావచ్చి) ఏమిటీ గొడవ. మా అక్క పలుస్తోంది !

కామే: పిలుస్తోందా ?

గోపి : నిన్ను కాదయ్యా ! మా బావని.

చంద్ర: ఈలాగే రమ్మను.

శాంత: (ప్రవేశించి) ఎందుకు ?

చంద్ర: నూనాఁ! నాన్న విషయంచూస్తే నాకు చాల బాధ
గానేవుంది. కాని, నా వాగ్దానాన్ని నెరవేర్చుకోవ
టానికి ఈరోజునే నిష్క్రమించుకున్నా. గోపీ!...యేదీ?

[గోపీ దండబిడ్డడు]

చంద్ర: కాంతం! ఇలారా!

[కాంతం వస్తుంది; మెడలో నేస్తాడు]

సూర: (సవ్యూతూ గోపీదగ్గర రెండవదండ తీసుకొని కాంతాని
కిచ్చి) చూస్తావేఁ అమ్మా! ఈదండ తీసుకో!

[కాంతం, దండ చంద్రంమెళ్ళి వేస్తుంది]

గోపీ : గోజాబజింత్రీలు లేవండి?

గంగు: బూరిముక్కలో...

కామే: భోగం మేళవోఁ!

చంద్ర: అనవసర ఖర్చుల్లేని యీ పెళ్ళీ నా కానందం.

సూర: (ఆనందంగా) బాబూ! పరలోకంలో ఉన్న ఆమె
కోర్కె ఈ నాటక నెరవేరింది.

[చంద్రం కాంతం వచుస్మరిస్తారు; నూరియ్య ఆశీర్వ
దస్తుంటాడు. ఈ రంగంలో ముందుసాట పనిపిస్తుంది.]

[తెగ]

విపోయింది.

